

UNIVERSITETET I BERGEN
Det humanistiske fakultet

Trump-administrasjonens politikk overfor
Iran, Saudi Arabia og Tyrkia

Arabisk

Alvar N. Bergendal

August 2018

Abstract

The administration of Donald J. Trump appears to have made extensive changes to Washington's policies towards many of the conflicts and issues plaguing the Middle East, and particularly those connected to Iran and the Iranian nuclear deal, the JCPOA. This thesis examines the extent of these changes by comparing the policies of the current administration with those pursued by the Bush and Obama administrations. Specifically, this thesis asks how the Trump administration have affected the countries of Saudi Arabia, Iran and Turkey, and the relations between Riyadh, Tehran and Ankara. These three states have been chosen because they are the most important regional powers at present, and because the ongoing power struggle between them is an important determinant to the political development of the Middle East as a whole. Iraq, Syria and other regional states will also be mentioned frequently, as a lot of this competition is about influence and conflicting interests in those states. This thesis is only intended to examine the effects of American policies in the Middle East, and therefore does not attempt to explain the reasons behind Washington's shifting approaches to the issues at hand.

Forord

Da jeg valgte å skrive om Trump-administrasjonens betydning for den politiske utviklingen i Midtøsten, var det fordi den nye ledelsen i Washington var en uberegnelig faktor, som kom inn på et tidspunkt da relasjonene mellom de forskjellige statene var i rask endring. Dette gjorde temaet både viktig og svært aktuelt. I tillegg er det foreløpig skrevet lite, vitenskapelig litteratur om saken, noe som etter min mening gjorde den til et enda mer interessant studieobjekt.

Jeg vil særlig takke mine veiledere, professor Anne Katrine Bang og førsteamanuensis Ludmila Ivanova Torlakova, som har lest mange sider med utkast, og vært svært behjelpelige med å svare på spørsmål. I tillegg vil jeg takke mastergradsstudentene på Midtøstens historie for at jeg fikk delta på seminarene deres, professor Knut Vikør, som arrangerte disse seminarene sammen med Anne Bang, og min far, Guttorm Eskild Nilsen, for at han har lest korrektur på oppgaven.

Det er visst vanlig å si noe om transkripsjon i innledningen til mastergradsoppgaver i arabisk. I denne oppgaven har jeg imidlertid ikke brukt transkripsjon, ettersom de arabiske ordene som er brukt i teksten stort sett er navn på personer og steder, og allerede har veletablerte stavemåter på norsk og engelsk. Et forsøk på å bruke transkriberte utgaver av disse navnene ville derfor virke forvirrende heller enn oppklarende, selv om de ville ligge nærmere arabisk. Henvisninger til arabiske kilder er skrevet med arabiske tegn, siden man i alle tilfeller må forstå arabisk for å ha nytte av dem.

Innholdsfortegnelse

Abstract	2
Forord	3
Innholdsfortegnelse	4
Problemstilling og metode	7
Problemstilling	7
Metode	7
De utvalgte landene og den aktuelle tidsperioden	8
Inndeling av Oppgaven	8
Kildematerialet	9
Tabell over statsledere i USA, Iran, Saudi Arabia, Tyrkia og Irak	10
Kapittel I – Iran og USA	11
I.1 - Under Bush Jr. og Obama	11
I.1.1 - Den amerikanske «containment-politikken» overfor Iran	11
I.1.2 - Syria – fanget mellom Teheran og Washington	12
I.1.3 - Iran og USAs kamp om Bagdad	14
I.1.4 - Kampen om Irans atomprogram, og forhandlingene om atomavtalen	17
I.1.5 - Atomavtalen fra 2015, og konsekvensene av den	22
I.2 - Trump-administrasjonen og Iran – tilbake til «containment»	25
I.2.1 - President Trump og atomavtalen	25
I.2.2 - Den syriske borgerkrigen	27
I.2.3 - Irak – fornyet konkurranse	29
I.2.4 - President Trump styrker USAs bånd til Saudi Arabia og Israel	31
I.3 - Hvordan har Trump-administrasjonens politikk påvirket Iran?	32
I.3.1 - President Trumps brudd på den iranske atomavtalen	32
I.3.2 - Betydningen av Trump-administrasjonens politikk i Syria og Irak for Iran	34
I.3.3 - Trump-administrasjonens politikk – brudd eller kontinuitet?	35
Kapittel II – Tyrkia og USA	36
II.1 - Washington og Ankara før 2017	36
II.1.1 - Den kalde krigen og 1990-tallet	36
II.1.2 - Bush-administrasjonen og AKP tar over	37

II.1.3 - Tyrkisk-amerikanske relasjoner under president Obama	39
II.2 - Tyrkia og Trump-administrasjonen	43
II.2.1 - Ankara, Trump-administrasjonen og kurderne	44
II.2.2 - Visumkrisen i 2017 – en ettervirkning av kuppforsøket i 2016	45
II.2.3 - Økonomiske sanksjoner	46
II.2.4 - Tyrkias forhold til Russland	46
II.2.5 – President Trumps Israel-politikk	47
II.3 – Hvilken betydning har Trump-administrasjonens politikk hatt for Tyrkia?	48
II.3.1 - Har USAs politikk overfor Tyrkia endret seg under Trump-administrasjonen?	48
II.3.2 - Hvordan har president Trumps politikk påvirket Tyrkia?	50
Kapittel III – Saudi Arabia og USA	52
III.1 - De viktigste sakene i relasjonene mellom Riyadh og Washington før 2017	52
III.1.1 - Olje er tykkere enn vann	52
III.1.2 - Irak – samarbeid og uoverensstemmelser	53
III.1.3 - Syrias plass i forholdet mellom Saudi Arabia og USA	55
III.1.4 - Den arabiske våren – amerikansk ideologi og saudiarabiske interesser på kollisjonskurs	56
III.1.5 - Irans betydning for relasjonene mellom Riyadh og Washington	57
III.1.6 - Ellefte september-angrepene og krigen mot terror	58
III.1.7 - Saudi Arabia, USA, Israel og Palestina-konflikten	59
III.2 - Saudi Arabia og USA under president Trump	61
III.2.1 - Blokaden av Qatar	62
III.2.2 - Kampen mot Irans innflytelse	63
III.2.3 - Libanon og Saad Hariris uventede avgang	65
III.3 – Hvilken betydning har Trumps presidentskap hatt for Saudi Arabia?	65
III.3.1 - Har Trump-administrasjonen endret USAs politikk overfor Saudi Arabia?	65
III.3.2 - Hvordan har Trump-administrasjonens politikk påvirket Saudi Arabia?	67
Kapittel IV – relasjonene mellom Tyrkia, Iran og Saudi Arabia under president Trump	68
IV.1 - Forholdet mellom Saudi Arabia, Tyrkia og Iran fra rundt år 2000 frem til 2017	68
IV.1.1 - Amerikanernes mislykkede intervensjon i Irak fra 2003 til 2011	69

IV.1.2 - Libanon og Hizbollah – en dragkamp mellom Saudi Arabia og Iran	70
IV.1.3 - Tyrkia, Saudi Arabia og Irans motstridende syn på den arabiske våren	71
IV.1.4 - Borgerkrigen i Syria og kampen mot IS	73
IV.1.5 - Kong Salman, Muhammed bin Salman og Saudi Arabias intervensjon i Jemen	76
IV.1.6 - Den iranske atomavtalen	76
IV.2 - De viktigste hendelsene i gulfområdet under Trump-administrasjonen	78
IV.2.1 - President Trumps brudd med den iranske atomavtalen	78
IV.2.2 - Utviklingen i Syria og Jemen	80
IV.2.3 - Irak – gamle konflikter blusser opp igjen	81
IV.2.4 - Saudi Arabia og Emiratenes mislykkede blokade av Qatar	83
IV.2.5 - Libanon og Saad Hariri	86
IV.3 - Hva sier disse hendelsene om relasjonene mellom de tre statene, og hvilken rolle har Trump-administrasjonen spilt?	87
IV.3.1 - Økende spenninger mellom Iran og Saudi Arabia, Israel og USA	87
IV.3.2 - Tyrkia og Iran – fungerende, men ikke uproblematisk relasjon	88
IV.3.3 - Den nedadgående trenden i relasjonene mellom Saudi Arabia og Tyrkia	89
IV.3.4 - Økende fare for et atomkappløp i Midtøsten	90
IV.3.5 - Betydningen av regionens olje- og gassforekomster	91
IV.3.6 - Hvilket ansvar har Trump-administrasjonen for den pågående utviklingen?	93
Kapittel V – oppsummering og konklusjoner	95
V.1 - Trump-administrasjonens påvirkning på Iran og forholdet mellom Teheran og Washington	95
V.2 - Tyrkia og USA under president Trump – fra vondt til verre	96
V.4 - Saudi Arabia og USA – en slags forsoning	97
V.5 - Relasjonene mellom Saudi Arabia, Iran og Tyrkia etter presidentskiftet i USA	98
Bibliografi	101

Problemstilling og metode

-Problemstilling

Før Donald Trump ble innsatt som USAs president, kom han ved flere anledninger med uttalelser som tydet på at det skulle gjennomføres betydelige endringer i Washingtons midtøstenpolitikk.

Målsetningen med denne oppgaven, er å undersøke hvorvidt Trump-administrasjonen faktisk har lagt om USAs politikk i regionen, og å se på hva disse endringene i så fall innebærer. Konkret, vil oppgaven forsøke å svare på spørsmålene under, ved å se på USAs politikk overfor Iran, Saudi Arabia og Tyrkia.

Har Trump-administrasjonens midtøstenpolitikk utgjort et brudd eller en kontinuitet med den politikken som ble ført under Bush- og Obama-administrasjonene? Hvordan har eventuelle endringer i USAs politikk påvirket de enkelte statene? Hvilken betydning har disse endringene i tilfelle hatt for relasjonene mellom Saudi Arabia, Tyrkia og Iran?

-Metode

Arbeidet med å svare på de ovenfor nevnte spørsmålene, vil bestå av tre deler. Den første delen vil etablere en oversikt over utviklingen i USAs politikk overfor de aktuelle landene under Bush Jr. og Obama, for å få på plass et sammenlikningsgrunnlag for den tredje delen av oppgaven. Her vil det både være snakk om hva president Bush og president Obama gjorde direkte overfor Iran, Tyrkia og Saudi Arabia, og i saker hvor disse landene har sterke interesser. Den andre delen av arbeidet vil se på Trump-administrasjonens politiske utspill overfor de tre statene, og i saker som angår dem. Hensikten her vil være å se etter overordnede tendenser, og fokuset vil være rettet mot konkrete handlinger heller enn retorikk, selv om president Trumps retorikk også vil få noe omtale. Den siste delen av arbeidet består i å sammenlikne de overordnede tendensene fra de to første delene, dersom det er mulig å skjelve noen slike tendenser, med henblikk på å svare på spørsmålene i problemstillingen.

-De utvalgte landene og den aktuelle tidsperioden

De landene som vil bli undersøkt, er Iran, Tyrkia og Saudi Arabia. I løpet av 2000-tallet har disse statene trådt frem som de politiske tyngdepunktene i Midtøsten, mens Egypt har inntatt en mer beskjeden rolle i etterkant av den arabiske våren. Utfallet av den konkurransen som pågår mellom Ankara, Teheran og Riyadh vil ha svært stor betydning for regionens fremtid, og USAs politikk kan ha stor innvirkning på hva dette utfallet blir. Iran, Tyrkia og Saudi Arabia er derfor de mest relevante landene når det kommer til å vurdere USAs midtøstenpolitikk som helhet. Her er det viktig å legge vekt på at denne oppgaven først og fremst har til hensikt å utforske hvilken effekt den amerikanske politikken har på de ovenfor nevnte landene og relasjonene mellom dem, ikke hvordan denne politikken blir utformet. Forhold innad i USA vil derfor i svært liten grad bli omtalt.

De delene av oppgaven som dreier seg om utviklingen under Bush jr. og Obama, begynner naturlig nok med innsettelsen av Bush-administrasjonen i 2001. Hendelser som fant sted før dette nevnes riktignok i enkelte tilfeller, men ikke i detalj. I den andre enden er innsamlingen av kildemateriale stort sett avsluttet i begynnelsen av august 2018, selv om enkelte saker har blitt oppdatert senere.

-Inndeling av oppgaven

Hoveddelen av oppgaven er delt inn i fire kapitler. De tre første kapitlene vil ta for seg Tyrkia, Iran og Saudi Arabia hver for seg, med tanke på å svare på de to første delene av problemstillingen: Om den amerikanske politikken overfor det aktuelle landet har endret seg under president Trump, og i hvilken grad dette har påvirket hver enkelt av statene. Disse hovedkapitlene er delt inn i tre underkapitler, hvor det første dreier seg om Washingtons politikk overfor den staten kapitlet omhandler under Bush jr. og Obamas presidentperioder, mens det andre underkapitlet oppsummerer Trump-administrasjonens interaksjon med landet. Det tredje underkapitlet i hvert kapittel analyserer materialet i de to første underkapitlene, for å svare på de ovenfor nevnte spørsmålene. Det siste hovedkapitlet dreier seg om relasjonene mellom Iran, Tyrkia og Saudi Arabia, og forsøker å svare på det siste spørsmålet i problemstillingen, nemlig hvilken betydning president Trumps politikk har hatt for forholdet mellom de tre statene. Fordi mange saker både har innenrikspolitisk og utenrikspolitisk betydning, vil en del temaer fra de første kapitlene komme tilbake i det siste,

og mange av disse temaene vil også dukke opp i flere av de tidlige kapitlene. Dette gjelder særlig den iranske atomavtalen og Trump-administrasjonens brudd på den, ettersom den spiller inn på mange forskjellige områder.

-Kildematerialet

Kildematerialet for denne oppgaven er hovedsakelig av to typer. De delene av oppgaven som dreier seg om tiden under president Bush jr. og storparten av Obamas tid som president, er for det meste basert på forskningslitteratur i form av vitenskapelige bøker og artikler fra anerkjente tidsskrift. De delene av oppgaven som dreier seg om hendelser som er så nye at det ennå ikke finnes forskningslitteratur om dem, er derimot basert på nyhetsartikler og liknende materiale. I tillegg forekommer det en del steder henvisninger til publikasjoner fra Verdensbanken, IMF, Arab Center for Research and Policy studies (bedre kjent som Doha-instituttet) og liknende institusjoner. Det meste av materialet er på engelsk, men betydelige deler er også på norsk og arabisk.

Det er stor variasjon når det gjelder mengden tilgjengelig materiale for de forskjellige delene av oppgaven. For Tyrkias del er det skrevet relativt få vitenskapelige bøker og artikler om tiden før midten av 2000-tallet, antakelig fordi landet var av langt mindre betydning på den tiden, mens det finnes store mengder materiale om Iran. Når det gjelder Saudi Arabia er det enkelt å finne opplysninger om landets forhold til USA og Iran, både i form av vitenskapelige artikler og nyhetsmateriale. Det er imidlertid betydelig vanskeligere å finne vitenskapelig informasjon om Riyadhs forhold til andre stater i regionen. Nyhetsartikler og den slags materiale finnes det naturligvis langt mer av, men her er det viktig å huske på at kriser og negative hendelser vanligvis får langt større oppmerksomhet enn mindre dramatiske saker. Denne skjevfordelingen gjør det langt vanskeligere å finne nyheter om mindre brennbare temaer, som handel og diplomati.

De nyhetsartiklene som benyttes i oppgaven, stammer for det meste fra nokså velkjente medier, som Al-Jazeera, BBC, CNN, NRK og Reuters. I tillegg er det en god del fra noe mindre kjente nyhetssteder, deriblant Al-Monitor, Middle East Eye og Hurriyet. Disse kildene er naturligvis ikke like pålitelige som vitenskapelige bøker og artikler, ettersom nyhetsartikler ikke har gjennomgått noen form for etterprøving, og blir produsert i samtid. Seriøse medier må likevel kunne sees på som pålitelige kilder, siden de er nøye med hvor de

henter opplysningene sine fra, og gjør oppmerksom på det dersom det er sannsynlig at deres egne kilder kan ha en agenda.

Dette er en tabell over statsledere i de mest omtalte landene i oppgaven, fra 2001 til 2018. For USA og Iran er det snakk om presidenter, mens det for Saudi Arabia er konger. Når det gjelder Tyrkia er det statsministre frem til grunnlovsendringen i 2014. I Irak er det statsministre fra og med 2006. Syria er ikke med i tabellen, siden Bashar Al-Assad har styrt gjennom hele den aktuelle perioden. Ali Khamenei er utelatt av samme årsak.

Årstall	USA	Iran	Saudi Arabia	Tyrkia	Irak				
Før 2001	Bill Clinton	Ali Rafsanjani	Kong Fahd	Bülent Ecevit	Saddam Hussain				
2001	George W. Bush			Abdullah Gül Recep Erdogan (statsminister)	Overgangsregjeringer				
2002									
2003									
2004									
2005						Mahmoud Ahmadinejad	Kong Abdallah		Nouri Al-Maliki
2006									
2007									
2008									
2009	Barack Obama								
2010									
2011									
2012									
2013		Hassan Rouhani							
2014				Recep Erdogan (president)	Haidar Al-Abadi				
2015			Kong Salman						
2016									
2017	Donald Trump								
2018					Ikke avgjort				

Kapittel I – Iran og USA

Forholdet mellom USA og Iran har vært svært anstrengt helt siden den iranske revolusjonen, og både den politiske eliten og folk flest i Iran er svært mistroiske overfor USA, mens amerikanerne har et liknende syn på Iran. Det er mange årsaker til dette, men to av de viktigste er kuppet mot den iranske statsministeren Muhammed Mossadegh i 1953, hvor Washington og London samarbeidet om å gjeninnsette sjahen, og stormingen av den amerikanske ambassaden i Teheran under revolusjonen i 1979. Deretter har USAs støtte til Saddam Hussain under Iran – Irak-krigen, amerikanernes harde, økonomiske sanksjoner mot landet, og iranske trusler mot Israel og Saudi Arabia bidratt til å forverre situasjonen ytterligere. Da den iranske atomavtalen ble undertegnet var det mange, både i og utenfor Iran, som håpet at det skulle bli starten på en normalisering av forholdet mellom Iran og USA, og skuffelsen var derfor tilsvarende stor da Donald Trump ble valgt til president.

I.1 – Forholdet mellom Teheran og Washington under Bush Jr. og Obama

I.1.1 – Den amerikanske «Containment-politikken» overfor Iran

Frem til 1979 var Iran styrt av den eneveldige Sjahen, Muhammed Reza Pahlavi. Iran var på den tiden en av USAs viktigste allierte i Midtøsten, og en del av Washingtons 'twin pillar-strategi' for å holde regionen stabil. Denne strategien gikk ut på å skape en maktbalanse mellom Iran og Saudi Arabia. Under Den iranske revolusjonen ble Muhammed Reza styrtet, og et radikalt teokrati under ayatollah Khomeini tok makten i Teheran.

Det nye regimet var venstreorientert og sterkt imot vestlig imperialisme og innflytelse i Midtøsten. I tillegg var det sterkt imot Israel, som ble sett på som en vestlig okkupasjonsmakt på Islams land, og et produkt av imperialismen. Det saudiarabiske kongehuset har også fått gjennomgå, og har blant annet blitt beskyldt for å være Vestens medløper, og for ikke å styre i pakt med Islam.

Washington forsto at denne ideologien hadde appell også andre steder i Midtøsten, og at den utgjorde en betydelig trussel mot USAs interesser i regionen. Disse interessene var blant annet å sikre forutsigbare oljeleveranser fra Gulfen, og å beskytte Israel. Amerikanerne valgte derfor å føre en såkalt «containment-politikk» overfor Iran, etter revolusjonen i 1979.

Denne politikken hadde som mål å hindre iransk innflytelse og den iranske ideologien, khomeinismen, fra å spre seg.

Som en del av «containment-politikken», valgte USA, ifølge Sasan Fayazmanesh (2013), å støtte Iraks invasjon av Iran i 1980. Dette ble gjort i et håp om at krigen ville føre til regimeendring i Teheran. Samtidig ønsket Washington heller ikke noen klar seier til Irak, og lot derfor Israel selge våpen til Iran (Fayazmanesh, 2013, 1-2). Krigen varte i rundt åtte år, kostet hundretusenvís av menneskeliv, og førte ikke til endringer av hverken grenser eller regimer. Da den var slutt, gikk Washington over til økonomiske sanksjoner som det foretrukne virkemiddelet overfor Iran.

Fayazmanesh hevder at sanksjonene mot Iran ble betydelig hardere etter at George W. Bush ble president i USA i år 2000. Dette ble rettferdiggjort på grunnlag av påstander fra en iransk eksilgruppe, om at Iran var i ferd med å bygge flere atomanlegg, i strid med den internasjonale ikkespredningsavtalen. Ved hjelp av disse påstandene klarte Bush-administrasjonen også å få FNs sikkerhetsråd med på å innføre to runder med multilaterale sanksjoner mot Iran, i 2006 og 2007. Irans atomprogram var også den offisielle begrunnelsen da Obama-administrasjonen fikk sikkerhetsrådet med på nok en runde med sanksjoner i 2010 (Fayazmanesh, 2013, 2, 5-6).

I etterkant av Den iranske revolusjonen, stasjonerte USA betydelige, militære styrker i gulfområdet (Hellestveit, 2017, 191). Washingtons intensjon var etter alt å dømme å hindre Iran i å true skipstrafikken i Gulfen. De amerikanske styrkene må derfor sees som en del av 'containment-politikken', selv om de ikke deltok i krigen mellom Iran og Irak.

I.1.2 – Syria – fanget mellom Teheran og Washington

Da Irak invaderte Iran i 1980 valgte Syria å støtte det nye, iranske regimet. Ifølge Wastnidge (2017), var dette noe Assad-regimet først og fremst gjorde for å styrke sin egen posisjon i forhold til Saddam Hussains Irak, og dernest fordi Damaskus og Teheran delte syn på Israel og USA. I tillegg hadde Iran og Syria en felles interesse av å mobilisere de libanesiske sjiamuslimene mot det amerikanskvennlige regimet i landet, og de vestlige og israelske styrkene som var stasjonert der (Wastnidge, 2017, 150-151). Da Iran – Irak-krigen var over, og særlig etter den amerikanske intervensjonen i Kuwait-krigen i 1991, tok konflikten med Israel over som den viktigste årsaken til den nære alliansen mellom Teheran og Damaskus. For Irans del har Syria og Hizbollah i Libanon fungert som et slags førstelinjeforsvar mot

Israel. I tillegg har Syrias arsenal av kjemiske våpen bidratt til å skape en slags terrorbalanse mot Israels atomvåpen (Hellestveit, 2017, 205-206). Syria har også fungert som et transitland for iransk støtte til Hizbollah. Denne støtten har gitt Iran stor innflytelse over organisasjonen, og dermed Libanon som helhet, ettersom Hizbollah er den mest betydningsfulle aktøren i libanesisk politikk.

Iran er alliert med Assad-regimet som har sin maktbase i Syrias alawittiske minoritet. Dersom Bashar Al-Assad skulle tape den pågående borgerkrigen, ville det etter all sannsynlighet føre til et sunniarabisk flertallsstyre, noe som antakelig ville bety slutten for det gode forholdet mellom Teheran og Damaskus. Dette ville i sin tur både svekke Hizbollahs posisjon i Libanon, og redusere Irans innflytelse over organisasjonen, og dermed ville tapet av Syria etter alt å dømme koste Iran Libanon også. En slik utvikling ville ha svekket Iran betydelig i forhold til Israel, og gjort et israelsk angrep mot Irans atominstallasjoner betydelig mindre risikabelt. Det var antakelig dette resonnetet som fikk Teheran til å involvere seg tungt i den syriske borgerkrigen helt fra starten av. Iran har bistått Assad-regimet med blant annet våpen og rådgivere fra al-Quds-brigaden, i tillegg til at Iran står bak en rekke militser som opererer i Syria og Irak.

Under den kalde krigen befant Syria seg i Sovjetunionens interessesfære, og det var derfor svært lite kontakt mellom Damaskus og Washington. På 1990-tallet gjorde president Clinton og Bush senior et forsøk på å forhandle frem en fredsavtale mellom Syria og Israel (Hellestveit, 2017, 210), uten hell. Bush junior plasserte Syria på den mye omtalte 'ondskapens akse', og forsøkte til å begynne med å presse landet til å slutte fred med Israel og å la seg avvæpne for masseødeleggelsesvåpen, på samme måte som med Iran. Denne strategien var heller ikke spesielt vellykket, og fra 2008 gikk Bush-administrasjonen over til å forsøke å forhandle frem en fred mellom Damaskus og Tel Aviv. En slik fred skulle innebære en avvæpning av Syria, og skulle dessuten svekke Irans innflytelse i regionen, og Teherans evne til å true Israel. Dette ville gjøre nedskaleringen av det amerikanske nærværet i Midtøsten, betydelig mindre risikabel (Hellestveit, 2017, 211). Tidlig i 2011 så det, ifølge Hellestveit (2017, 242), ut til at en fredsavtale var innenfor rekkevidde, men på det tidspunktet kom den arabiske våren til Syria

Obama-administrasjonen valgte å gi demonstrantene verbal støtte, på samme måte som i Egypt. Idealisme kan naturligvis ha spilt en rolle i denne avgjørelsen, men den viktigste årsaken bak denne avgjørelsen var nok et ønske om å svekke Iran i forhold til Israel. Etter hvert som demonstrasjonene utviklet seg til et opprør og en fullskala borgerkrig, forsøkte amerikanerne å støtte opprørerne, blant annet gjennom et treningsprogram i Jordan

(Hellestveit, 2017, 143-144). Amerikanerne mistet imidlertid snart troen på prosjektet, mens Iran fortsatte å pøse ressurser inn i Assad-regimet. Saudi Arabia og Tyrkia gikk derimot tungt inn på opprørernes side, noe som våren 2015 var nær ved å velte regimet. På det tidspunktet meldte imidlertid Russland seg på, og reddet Al-Assad (Hellestveit, 2017, 271). Per juli 2018, har dette resultert i at det syriske regimet er den langt sterkeste parten i konflikten, mens det fremdeles er betydelig splittelse mellom de forskjellige opprørsgruppene. Det kan dermed se ut til at Iran og Russland er i ferd med å vinne kampen om Syria. Samtidig som USA og Iran har stått på hver sin side i konflikten mellom Assad-regimet og de moderate opprørerne, har Teheran og Washington også hatt en felles interesse av å hindre ekstrem islamisme i å spre seg i Syria. Dette ble særlig aktuelt etter at IS dukket opp.

I.1.3 – Iran og USAs kamp om Bagdad

Det irakiske folket består hovedsakelig av arabiske sjiamuslimer, arabiske sunnimuslimer og kurdere, i tillegg til en rekke mindre folkegrupper. Av disse gruppene er sjiamuslimene den største, og utgjør rundt halve befolkningen. Landet har i mange tiår vært preget av etniske og sekteriske motsetninger. Baath-regimet, som styrte Irak frem til den amerikanske invasjonen i 2003, hadde sin base blant de arabiske sunnimuslimene.

Under Iran – Irak-krigen støttet amerikanerne Saddam Hussains irakiske regime, som en del av ‘containment-politikken’. Dette skal ha fått Bagdad til å tro at amerikanerne ville akseptere at Irak anekterte Kuwait, som en slags belønning for krigsinnsatsen mot Iran (Hellestveit, 2017, 195). USA valgte imidlertid å gå til krig mot Irak, for å beskytte sine allierte i Gulfen. Under retretten fra Kuwait, benyttet det irakiske regimet anledningen til å kvitte seg med et stort antall irakiske sjiamuslimer, som Bagdad anklaget for å være Irans femtekolonnister. Dette førte til at Bath-regimet på 1990-tallet førte en borgerkrig, både mot sjiamuslimene i Sør-Irak, og kurderne i nord. Denne borgerkrigen bidro til å forverre de sekteriske spenningene i landet ytterligere, og førte til at verdenssamfunnet innførte en flyforbudssone over Nord-Irak (Hellestveit, 2017, 196). I ly av flyforbudssonen etablerte de irakiske kurderne noe som i praksis fungerte som en selvstendig stat, selv om den ikke var anerkjent av verdenssamfunnet.

Straks etter invasjonen av Irak i 2003, gikk amerikanerne i gang med å renske den irakiske staten for folk med tilknytning til Baath-partiet. Ettersom Irak hadde vært en ettpartistat, betydde det at storparten av statsapparatet, og de væpnede styrkene, ble oppløst.

Dette gikk først og fremst utover sunniaraberne, siden det var blant dem bathregimet hadde sin base. I følge Hellestveit (2017, 197-198), besto det nye regimet, som tok over styringen av Irak i 2004, for det meste av Irakere med sterke antipatier overfor Baath-partiet, og mange av dem hadde vært i eksil i Iran. Resultatet av dette var at det nye Irak ble styrt av sjiamuslimer, mens det var sunniaraberne som sto ute i kulden. De kurdiske områdene fortsatte å styre seg selv, relativt uavhengig av Bagdad. Siden både Iran og det nye regimet i Irak var sjiamuslimer, og sekterisk tilknytning har stor betydning i Irak og Midtøsten for øvrig, var det relativt enkelt for Teheran å knytte nære bånd til Bagdad utover 2000-tallet.

Etter at amerikanerne overlot styringen av Irak til det nye regimet, var USA avhengig av å forhandle frem forsvarsavtaler med de irakiske myndighetene, for å kunne fortsette å ha militære styrker i landet. Bush-administrasjonen fikk på plass en slik avtale i 2008, etter harde forhandlinger. Da avtalen skulle fornyes i 2011, var Bagdad imidlertid ikke villig til å inngå noen ny avtale, og president Obama måtte trekke resten av de amerikanske styrkene ut av Irak. Hellestveit (2017, 199, 210) hevder at det var Iran som trakk i trådene ved begge anledninger, og resultatet av den amerikanske tilbaketrekningen var at Teheran fikk nærmest full kontroll over Irak.

Det kan være flere årsaker til at Iran var villig til å tolerere en amerikansk tilstedeværelse i Irak i 2008, men ikke i 2011. Rocca (2017, 5) mener at Teheran ser på sine interesser i Irak, som i stor grad sammenfallende med amerikanske interesser. Det virker derfor sannsynlig at Iran i 2008, ville la Washington gjøre en del av jobben med å holde de sekteriske spenningene i landet under kontroll, og å bekjempe sunnimuslimske ekstremister. Disse fellesinteressene var fremdeles til stedet i 2011, men på det tidspunktet hadde USA og Iran havnet på hver sin side i den syriske borgerkrigen. Iran kan ha sett på de amerikanske styrkene i Irak som en mulig utfordring for sin egen innflytelse i landet. Her gjør Hellestveit (2017) gjør en interessant iaktakelse. Hun påpeker at forhandlingene i 2011, sammenfalt i tid med innføringen av en ny runde med sanksjoner fra vestlige land (Hellestveit, 2017, 209). Det ser ut til å være antydning at de nye sanksjonene, i alle fall delvis, var en slags hevn for Bagdads, og dermed Teherans, gjenstridighet ved i forhandlingene om en ny forsvarsavtale.

Da IS fosset frem i 2014, gav det USA og Iran et nytt insentiv til å samarbeide i Irak. Med hjelp fra Teheran, presset USA Iraks statsminister til å gå av. Han ble erstattet av landets visepresident, Haidar Al-Abadi, som dannet en ny samlingsregjering i et forsøk på å samle de sunnimuslimske kreftene i Irak på Bagdads side. Samtidig skal USA høsten 2014 ha avslått et tilbud fra Iran om å bidra med egne militære styrker i kampen mot IS i Irak, ettersom amerikanerne så på det som viktig å få med sunnimuslimske araberstater i kampen mot IS, og

disse landene ville at Iran skulle holdes ute (Hellestveit, 2017, 276). Iran har i stedet bidratt i kampen med blant annet trening og utstyr til sjiamuslimske militser. Denne utviklingen foregikk parallelt med atomforhandlingene, noe som antakelig gjorde det ekstra viktig for både Washington og Teheran å være lydøvre overfor hverandres posisjoner i Irak.

De kurdiske selvstyremyndighetene i Nord-Irak fortsatte å eksistere, også etter den amerikanske invasjonen. Kurderne mottok støtte fra både USA og Iran i kampen mot IS, og gjenerobringen av landområder fra terrorgruppen, førte til at de kurdiske myndighetene fikk kontroll over et betydelig større landområde enn det kurderne kontrollerte på 2000-tallet. Dette gav næring til den langvarige kampen for et selvstendig Kurdistan. Både USA og Iran er imidlertid imot opprettelsen av en slik stat. Dette ble tydelig demonstrert da begge statene forsøkte å stoppe den kurdiske folkeavstemningen om løsrivelse fra Irak i 2017 (Arab Center for Research and Policy Studies, «استفتاء كردستان العراق: ندائياته ومستقبل الأزمة», 2017, 1. Kruse, 2017). For Washingtons vedkommende, skyldes motstanden mot kurdernes ambisjoner antakelig først og fremst at amerikanerne ikke ønsker å bli i Irak lengre enn nødvendig, og derfor er imot enhver utvikling som kan bidra til å destabilisere landet ytterligere. Iran på sin side har også en interesse av å stabilisere landet. I tillegg ønsker Teheran antakelig å holde de betydelige oljeforekomstene i Nord-Irak under Bagdads kontroll. Noe annet Teheran må ta hensyn til, er at de irakiske kurderne er nært beslektet med kurderne i Iran, og at en vellykket løsrivelse i Irak derfor kan styrke den kurdiske selvstendighetskampen i Iran.

Både Syria og Irak har altså hatt stor betydning i konflikten mellom Teheran og Washington, men på svært forskjellig måte. Syria har hele veien vært en del av Irans front mot Israel, og det var først på 2000-tallet at USA for alvor begynte å interessere seg for landet. Dette skyldes at Washington ønsket å få Syria ut av Teherans grep, og dermed bedre Israels sikkerhetssituasjon. Det var antakelig også en av de viktigste grunnene til at USA forsøkte å bruke den arabiske våren til å bli kvitt Assad-regimet, noe som førte til at Teheran og Washington havnet på hver sin side i den syriske borgerkrigen. I Irak har situasjonen vært betydelig mer komplisert. Under Iran – Irak-krigen fungerte Irak som en amerikansk stedfortreder. Den amerikanske invasjonen i 2003, førte til at et sjiadominert regime kom til makten i Bagdad. I årene som fulgte fikk Iran stadig større innflytelse i Irak, og i 2011 var press fra Teheran, via Bagdad, en viktig årsak til at samtlige amerikanske styrker ble trukket ut av landet (Hellestveit, 2017, 199). Til tross for denne maktkampen, hadde Iran og USA også felles interesser i Irak. Både Teheran og Washington ønsket å holde landet samlet og stabilt, og begge statene forsøkte å bekjempe ekstrem islamisme. Dette ble særlig tydelig da

Iran og USA valgte å samarbeide mot IS, og da begge landene motsatte seg en kurdisk løsrivelse i Nord-Irak.

I.1.4 – Kampen om Irans atomprogram, og forhandlingene om atomavtalen

Siden begynnelsen av 2000-tallet har Irans atomprogram vært sentralt i konflikten mellom Iran på den ene siden, og USA med allierte på den andre. Mange har imidlertid hevdet at Washington og Irans motstandere i Midtøsten, har brukt atomprogrammet for å rettferdiggjøre en politikk som egentlig har helt andre motiver. Atomavtalen fra 2015, var antakelig en av de viktigste hendelsene i Midtøsten under Obamas tid som president, og president Trump har gjort det til en fanesak å reforhandle den.

Det iranske atomprogrammet ble startet under sjahen, og inneholdt fra begynnelsen av både en militær og en sivil del (Minasian, 2002, 250). På den tiden var Iran en nær alliert av USA, og programmet fikk derfor lite oppmerksomhet i den internasjonale politikken. Den iranske revolusjonen og krigen mot Irak førte til at atomprogrammet sto stille gjennom det meste av 1980-tallet, fordi Iran hverken hadde de nødvendige ressursene eller tilgang til utenlandsk teknologi. Med russisk hjelp ble programmet startet opp igjen på 1990-tallet. Det ble viet noe oppmerksomhet av amerikansk og israelsk etterretning (Minasian, 2002, 251), men det var ikke før tidlig på 2000-tallet at Irans atomprogram ble en viktig sak i internasjonal politikk (Fayazmanesh, 2013, 2).

I år 2000 vant George W. Bush det amerikanske presidentvalget, og de neokonservative kom til makten i USA. Sammen med Israel, ønsket de å gjøre 'containment-politikken' overfor Teheran betydelig hardere. I henhold til Fayazmanesh (2013), fremmet en iransk eksilgruppe i 2002 påstander om at Iran hadde bygget atominstallasjoner som brøt med ikkespredningsavtalen. På det grunnlaget, beskyldte Washington Iran for å utvikle masseødeleggelsesvåpen, og rapporterte landet til FNs sikkerhetsråd (Fayazmanesh, 2013, 2). Steven Hurst (2012) skriver at det internasjonale atomenergibyrådet fikk tilgang til disse installasjonene i 2004, men ikke fant beviser for at Iran hadde drevet med utvikling av atomvåpen (Hurst, 2012, 546). Retorikken om Irans angivelige atomvåpenprogram, liknet mye på retorikken som ble brukt for å rettferdiggjøre amerikanernes fremferd mot Irak på 1990-tallet, og invasjonen i 2003. I tillegg plasserte Bush-administrasjonen både Irak og Iran på 'ondskapens akse'. Dette fikk mange til å anta at Iran var det neste landet på amerikanernes «liste» over kommende regimeendringer, og det forårsaket sterk bekymring i Teheran.

Denne utviklingen var antakelig en viktig årsak til at Iran kom med et forslag til en atomavtale i mars 2003. Dette forslaget var betydelig mer omfattende enn den avtalen som ble undertegnet i 2015. Ifølge Rocca (2017), innebar det iranske forslaget fra 2003 at Iran ville hjelpe USA med å stabilisere Irak, presse Hizbollah til å bli en utelukkende politisk og sosial organisasjon, og samarbeide med amerikanerne i kampen mot islamistisk terrorisme. I tillegg sa Teheran seg villig til å gå inn for en tostatsløsning i konflikten mellom Israel og palestinerne. Iran var derimot ikke villig til å gi slipp på atomprogrammet, men var villig til å gi det internasjonale atomenergibyrådet (IAEA) full tilgang til alle landets atominstallasjoner. Til gjengjeld ville Teheran ha en slutt på de økonomiske sanksjonene mot landet, og den diplomatiske isolasjonen. Dette innebar blant annet amerikansk aksept for 'Irans legitime sikkerhetsinteresser i regionen', og forhandlinger om Iransk medlemskap i WTO (Rocca, 2017, 3-4). Washington gikk ikke med på dette forslaget, noe som ser ut til å styrke påstanden om at Bush-administrasjonen hadde til hensikt å presse frem en regimeendring i Iran.

I mars 2005 kom Teheran med et nytt forslag til en atomavtale. Dette forslaget var, ifølge Rocca, svært likt den avtalen som ble undertegnet i 2015. Forslaget fra 2005 tok ikke opp regionale problemer i samme grad som det fra 2003, men fokuserte for det aller meste på atomspørsmålet. Denne gangen trakk Iran EU inn i forhandlingene, antakelig i håp om at de europeiske landene skulle overbevise USA om å gå med på en avtale. Dette forslaget ble imidlertid avvist etter press fra USA, ifølge flere av de europeiske diplomatene som var med under forhandlingene (Rocca, 2017, 3-5).

Etter at Obama-administrasjonen tok over i USA i 2009, forsøkte Washington å presse gjennom en mindre avtale. I henhold til denne avtalen, skulle hele Irans lager av lavanriktet uran utveksles mot brenselstaver, beregnet for bruk i en reaktor i Teheran. Ahmadinejad-administrasjonen gikk i utgangspunktet med på avtalen. Dette til tross for at svært mange, både i og utenfor Iran, så på den som et amerikansk knep for å få tak i Irans lavanrikede uran, og ikke trodde at Iran ville få noe tilbake, ifølge Fayazmanesh (2013). Etter press på hjemmebane, forsøkte president Ahmadinejad endre avtalen. Hurst (2012) skriver at Irans nye forslag skilte seg fra det gamle, bare ved at det nye forslaget la opp til at utvekslingen av brenselstaver mot uran skulle skje samtidig. Den opprinnelige avtalen stipulerte at det iranske uranet først skulle sendes til Russland, og deretter bli videreført til brenselstaver i Frankrike, for så å bli sendt tilbake til Iran. Dette ville imidlertid ikke Obama-administrasjonen være med på. I 2010 fremforhandlet Iran en liknende avtale med Tyrkia og Brasil. Forskjellen var at i denne avtalen ville Iran sende sitt lavanrikede uran til Tyrkia i stedet for Russland, slik 2009-avtalen tilsa. Den nye avtalen ble avvist av USA

(Fayazmanesh, 2013, 4-5). I følge Fayazmanesh (2013, 5) skyldtes Washingtons motvilje mot å modifisere den første avtalen, eller å godta den andre, at Obama-administrasjonen egentlig ikke ønsket å få til en avtale i det hele tatt. Hensikten med forhandlingene skal i stedet ha vært å skape en situasjon hvor Iran fremstod som den gjenstridige parten, noe som ville gjøre det lettere å få det internasjonale samfunnet med på nye sanksjoner.

De viktigste regionale motstanderne av en atomavtale, har hele veien vært Irans rivaler i Midtøsten: Israel og Saudi Arabia. Ifølge Hurst (2012), fryktet Saudi Arabia og de andre GCC-landene (Gulf Cooperation Council) at en iransk atombombe ville gi landet større troverdighet som en alternativ stormakt i forhold til USA, og gi Teheran den nødvendige selvtilliten til å føre en mer ekspansiv politikk i gulfregionen. Selv om en atomavtale ville kunne stanse det iranske atomprogrammet, var GCC-landene bekymret for at den også ville innebære amerikansk aksept for Irans ambisjoner om å bli den ledende stormakten i regionen, og ta Iran ut av den politiske og økonomiske isolasjonen. I så fall ville en atomavtale kunne føre til omtrent det samme resultatet som eksistensen av en iransk atombombe, sett fra Saudi Arabias ståsted. Når det gjelder Israel, hevder Hurst (2012) at svært mange israelere frykter at Teheran faktisk er villig til å gjennomføre et atomangrep mot Israel, og det skal være en utbredt forestilling at en terrorbalanse med Iran ikke er mulig, fordi 'det iranske lederskapet ikke er rasjonelt'. Motstanden mot en avtale er stor, også blant israelere som tror at det israelske atomarsenalet ville kunne avskrekke Iran, fordi en Iransk atombombe ville være slutten for Israels kjernefysiske monopol i Midtøsten. Dette ville i seg selv være et alvorlig slag for Israels militære overlegenhet, og ville dessuten kunne utløse et atomkappløp i regionen (Hurst, 2012, 554-555). Den underliggende forutsetningen her, er at det er en utbredt oppfatning i Israel, at en atomavtale i virkeligheten gjør det lettere for Iran å utvikle kjernefysiske våpen (Mahapatra, 2016, 39-40).

I tillegg til motstanderne i utlandet, finnes det også grupper i Iran, som har vært kritiske til atomforhandlingene. Den viktigste av disse gruppene er den iranske revolusjonsgarden. Revolusjonsgarden ble i utgangspunktet etablert som en paramilitær enhet i 1979, for å holde under oppsikt den hæren det nye regimet hadde arvet etter sjahen, og garden fikk etterhvert svært vide fullmakter. Organisasjonen var bare underlagt Irans øverste leder, og kom senere i stor grad til å operere uavhengig av resten av den iranske staten. Etter Iran – Irak-krigens slutt, deltok revolusjonsgarden i gjenoppbyggingen av landet, noe som førte til at den gikk fra å være en rent militær enhet, til å bli en viktig økonomisk og politisk aktør i Iran. Under president Ahmadinejad, som selv hadde tjenestegjort i revolusjonsgarden (Forozan, Shahi, 2017, 77), nådde organisasjonen høyden av sin politiske innflytelse.

Sammen med sanksjonsregimet, som skapte store, økonomiske problemer for private selskaper i Iran, førte dette til at garden blant annet fikk kontroll over Irans transport- og oljesektorer. Revolusjongarden hadde derfor sterke, økonomiske motiver for å motarbeide en atomavtale. Ifølge Forozan og Shahi (2017, 83-84), skal organisasjonen også ha forsøkt å sabotere avtalen fra 2015, ved å arrestere forretningsfolk og folk med dobbelt statsborgerskap, for å skremme utenlandske firmaer fra å gjøre forretninger i Iran. Basij-militsen, og andre halvveis statlige institusjoner, har spilt liknende roller, men ingen har den samme politiske styrken som revolusjongarden.

En faktor som kan ha bidratt til å gjøre atomstriden så langvarig, er kombinasjonen av ledere i Iran og USA. Det er fristende å anta at det ikke ble noen avtale under den pragmatiske Khatami-administrasjonen, fordi Washington under president Bush heller ville satse på sanksjoner og trusler om militærmakt, mens det ikke ble noen avtale under Obamas første presidentperiode, fordi Ahmadinejad og hans støttespillere blant de konservative og i revolusjongarden, ikke hadde noen interesse av å ta Iran ut av isolasjonen. Denne analysen stemmer nok godt når det gjelder Bush og Khatami, men situasjonen var noe mer komplisert under Obamas første periode.

Under valgkampen i 2008, lovet Obama å gå i dialog med Iran, og å forsøke å få til en diplomatisk løsning på det problematiske forholdet mellom de to landene. Fayazmanesh (2013) hevder imidlertid at det fra starten av var klart at Obama administrasjonen ville fortsette å holde en hard linje overfor Iran. Dette underbygger han ved å vise til at mange av Obamas viktigste rådgivere hadde nære forbindelser til israelske lobbygrupper. Obama-administrasjonen arrangerte et par offisielle møter med Iran i 2009, noe som førte til den tidligere nevnte avtalen om utveksling av lavanriket uran mot brenselstaver. Fayazmanesh (2013) hevder at det var Washingtons plan fra starten av, at disse samtalene ikke skulle gi resultater. Det ville gjøre det mulig for USA å fremstille Iran som den gjenstridige parten, noe som igjen ville gjøre det lettere å få sikkerhetsrådet med på nye sanksjoner mot landet (Fayazmanesh, 2013, 3-5). Hurst støtter Fayazmanesh' syn på forhandlingene i 2009. Til gjengjeld hevder han at det skjedde betydelige fremskritt i begynnelsen av 2012, etter at det gikk rykter om et mulig israelsk angrep mot Iran.

Sommeren 2005 overtok Mahmoud Ahmadinejad for president Khatami. Ahmadinejad tilhørte en populistisk, nykonservativ gruppe i iransk politikk, som ville at Iran skulle holde fast ved de politiske linjene fra den islamske republikkens tidlige tid. Når man i tillegg ser på Ahmadinejads nære bånd til revolusjongarden, og deres økonomiske interesser, ser det ikke ut til at presidenten og hans støttespillere hadde interesse av å finne en løsning på

atomstriden. Til tross for dette, gikk Ahmadinejads administrasjon i utgangspunktet med på Obama-administrasjonens avtaleforslag fra 2009. Den mest sannsynlige forklaringen på dette er at Ahmadinejad-administrasjonen ikke ønsket å eskalere konflikten, selv om den heller ikke hadde interesse av å komme frem til en endelig løsning på atomstriden. Her må man huske på at avtalen fra 2009 ikke ville ha løst det grunnleggende problemet, men kunne ha demonstrert Irans samarbeidsvilje, noe som i sin tur kunne ha gjort det vanskeligere for USA å få sikkerhetsrådet med på nye sanksjoner. Dette gir grunnlag for å hevde at Teheran under Ahmadinejad, i praksis fulgte en langt mer pragmatisk utenrikspolitisk linje enn det Ahmadinejads retorikk gav inntrykk av. Denne påstanden kan underbygges ved å vise til at Teheran lot Bush-administrasjonen få en ny forsvarsavtale med Irak i 2008. I tillegg, hevder Hellestveit (2017) at Iran i 2005, også det under Ahmadinejad, lå i hemmelige forhandlinger med Israel. President Ahmadinejads mye omtalte trusler om å kaste Israel på havet, skal ha vært et forsøk på å berolige konservative krefter i Iran, da det ble klart at samtalene kom til å bli kjent (Hellestveit, 2017, 207-208).

Siden USA hverken var villig til å gå med på det iranske forslaget til endringer i avtalen fra 2009, eller avtalen fra 2010, ser det ut til at Hurst (2012) og Fayazmanesh (2013) har rett i at Obama-administrasjonen på den tiden ikke ville at forhandlingene skulle føre frem. Teheran under Ahmadinejad gikk derimot med på avtalen fra 2009, og la frem forslaget til en avtale i 2010. Disse avtalene innebar, som nevnt, ikke noen endelig løsning på atomspørsmålet, slik forslagene fra 2003 og 2005 gjorde. Når man tar Ahmadinejads ideologiske ståsted, og hans støttespilleres interesser, med i betraktningen, virker det sannsynlig at disse avtalene var ment å hindre en eskalering av konflikten, heller enn å være skritt på veien mot en endelig løsning.

President Rouhani, som overtok for Ahmadinejad i 2013, gikk for å være en sentrumsorientert politiker i iransk sammenheng, og hadde tidligere spilt en viktig rolle i atomforhandlingene. Han gikk til valg på å få i stand en permanent løsning på atomspørsmålet, som skulle føre til fjerning av de multilaterale sanksjonene mot landet. Med ham som president i Iran, startet de forhandlingene som førte frem til atomavtalen i 2015. Parsi (2017) hevder imidlertid at det foregikk samtaler mellom USA og Iran allerede i 2012, bak lukkede dører. På det tidspunktet skal Ahmadinejad ha vært en 'lame duck', mens det var andre elementer i regimet som gikk inn for å finne en løsning på atomstriden. Valget av Rouhani, førte til at disse samtalene ble til en offisiell, politisk prosess (Parsi, 2017, 109).

I.1.5 – Atomavtalen fra 2015, og dens konsekvenser

Ettersom atomstriden har dreid seg om så mye mer enn bare det iranske atomprogrammet, er det mange som har argumentert for at atomavtalen fra 2015 også gjør det, til tross for at avtalen i seg selv bare dreier seg om Irans kjernefysiske aktiviteter. Det har blitt hevdet at atomavtalen representerer begynnelsen på en forsoning mellom Iran og USA, men dette later ikke til å være tilfellet. Til gjengjeld har atomavtalen ført til en betydelig bedring i relasjonene mellom Iran og de europeiske landene. I Midtøsten derimot, kan det se ut til at atomavtalen har bidratt til å øke spenningene mellom Iran på den ene siden, og Israel og Saudi Arabia på den andre. Det siste vil bli behandlet i et senere kapittel.

Ifølge Mahapatra (2016), legger avtalen sterke begrensninger på hvor mange sentrifuger Iran kan ha, hvor høyt iranerne kan anrike uran, og hvor mye anriket uran Iran kan ha på lager. I tillegg skal de fleste av Irans atominstallasjoner kun drive med forskning, og Iran har gått med på et svært omfattende overvåkningsregime. Slik avtalen er utformet, vil mange av disse begrensningene bare gjelde i åtte til femten år (Mahapatra, 2016, 38-39). Til gjengjeld skulle de av de økonomiske sanksjonene, som var knyttet til atomstriden, oppheves i bolker etter hvert (Tarock, 2015, 1414). Tarock (2015, 1415) hevder at atomavtalen i praksis har lagt det iranske atomprogrammet på is, for de neste tjuefem årene. Landau (2017) mener derimot at vilkårene i avtalen er altfor generøse, og at den ikke vil hindre Iran i å utvikle kjernefysiske våpen. Dette er en tenkemåte som går igjen blant en del høyreorienterte forskere og politikere, særlig i Israel og USA.

Teheran gikk med på en atomavtale med sterk slagside i favør av USA og deres allierte, ifølge Tarock (2016). Det var fordi Iran håpet at atomavtalen skulle gjøre slutt på den politiske isolasjonen landet har befunnet seg i siden revolusjonen i 1979, i tillegg til den økonomiske veksten som det ble antatt at opphevelsene av sanksjonene ville føre til. Rocca (2017, 9-10) skriver at Iran ønsker å bli sett på som et likeverdig medlem av det internasjonale samfunnet, og vil ha internasjonal aksept for sin rolle som en regional stormakt. Hun presiserer at Iran ønsker å bli en del av den eksisterende verdensordenen, ikke å skape en ny. Denne observasjonen støttes av Mahapatra (2016, 37). Dette ville i så fall gjøre det betraktelig enklere for Iran å samarbeide åpent med andre land, og det ville gi Iran tilgang til internasjonale organisasjoner, på lik linje med andre stater. Ifølge Rocca (2017), har avtalen i stor grad hatt denne effekten. Denne påstanden underbygges blant annet ved å vise til at Iran i 2016, søkte om fullt medlemskap i Shanghai Cooperation Organization (en organisasjon for økonomisk samarbeid i Asia), og at det internasjonale pengfondet (IMF) uttalte seg svært

positivt om Irans økonomiske utsikter, etter et besøk i landet samme år. I tillegg skal Iran ha utvidet sitt politiske og økonomiske samkvem med nabolandene betraktelig, etter at atomavtalen ble undertegnet, og Irans relasjoner med Russland og Kina, skal ha blitt bedre (Rocca, 2017, 6-8).

EU-landene har gjennomgående hatt et mindre anstrengt forhold til Iran, enn USA. EU var i mange år Irans viktigste handelspartner, og blant annet Tyskland, Frankrike og Hellas hadde stor, økonomisk betydning for Iran, helt frem til 2012 (Bahgat, 2017, 100). På det tidspunktet valgte EU-landene å støtte opp om amerikanernes sanksjonsregime, blant annet ved å slutte å importere olje fra Iran. Dette rammet den iranske økonomien hardt, men påførte også de europeiske statene betydelige, økonomiske tap. Ifølge Tarock, (2015, 1419) fikk dette EU til å legge press på USA i atomforhandlingene, noe som igjen skal ha vært en viktig grunn til at Washington gikk med på en avtale. I tillegg til det økonomiske aspektet ved saken, hadde Europa også sikkerhetspolitiske grunner til å ønske seg en avtale. EU er svært avhengig av å importere energi, særlig i form av naturgass. En stor andel av denne gassen importeres fra eller via Russland og land som er under russisk innflytelse. De europeiske landene ønsker derfor å finne alternative leverandører, og Iran har verdens største gassforekomster.

Når det gjelder forholdet mellom USA og Iran, er det lite som tyder på at atomavtalen vil føre til noen opptining med det første. Den amerikanske opinionen er gjennomgående negativt innstilt til Iran, noe som gjør det vanskelig for amerikanske politikere å velge en mer konstruktiv tilnærming til landet. I tillegg driver både Israel og Saudi Arabia storstilt lobbyvirksomhet i USA. Her kan det også nevnes at den amerikanske kongressen på tampen av Obamas tid som president, valgte å fornye sanksjonene mot Iran på områdene handel, energi, sikkerhet og bankvirksomhet, uten at den avtroppende presidenten brukt sin vetofullmakt (Bahgat, 2017, 93).

2016, det første året etter at atomavtalen trådte i kraft, ser ut til å ha vært et svært godt år for den iranske økonomien. Ifølge IMF, økte Irans brutto nasjonalprodukt (BNP) med hele 12,5%, hvilket var den høyeste vekstraten landet hadde hatt, siden 1990. I 2015, hadde Iran en negativ vekst på 1,6%, mens tallet for 2014 var positiv 3,2%. Både 2012 og 2013 gikk i minus (IMF, «Islamic Republic of Iran», 2018). I en uttalelse om den økonomiske situasjonen i Iran i 2016, roser IMF iranske myndigheter for å ha oppnådd en imponerende økonomisk vekst, med en inflasjon på under 10%, og for å ha stabilisert verdien av iransk valuta. Samtidig hevder organisasjonen at denne veksten for det meste foregikk i Irans oljesektor, og at andre deler av økonomien hang etter, i stor grad på grunn av problemer i det

Iranske finansmarkedet (IMF, «IMF Executive Board Concludes 2016 Article IV Consultation with the Islamic Republic of Iran», 2017). Verdensbanken på sin side, setter veksten i Irans BNP for 2016 til 13,4%, mens veksten i 2015 var på -1,3%. I likhet med IMF, skriver Verdensbanken at den økonomiske veksten var sterkest i oljesektoren, mens Irans ikke-oljerelaterte BNP skal ha steget med 3,3%. Denne fordelingen forklarer Verdensbanken med at den ventede økningen i utenlandske investeringer ikke har funnet sted, hovedsakelig på grunn av problemer i landets finanssektor, og usikkerhet rundt den fremtidige implementeringen av atomavtalen (Verdensbanken, «Iran's Economic Outlook – October 2017», 2017).

Forholdet mellom Iran og USA har vært dårlig helt siden revolusjonen, og preget av gjensidig demonisering. Landene har ikke hatt offisielle, diplomatiske forbindelser, og Washington har ført en såkalt 'containment-politikk' overfor Iran. Denne politikken har til hensikt å hindre Irans innflytelse i å spre seg i nabolandene. På 1990-tallet var USA hovedsakelig fokusert på Irak, men da Bush-administrasjonen kom til makten i Washington, ble sanksjonsregimet mot Iran betydelig hardere. Det var også under president Bush at Irans atomprogram ble en stor sak på den internasjonale arenaen. Det er imidlertid liten tvil om at påstandene om at Irans atomprogram hadde en militær dimensjon, var et påskudd fra USA for å få FNs sikkerhetsråd med på multilaterale sanksjoner mot Iran.

Gjennom Bush' tid som president, og Obamas første periode, ble det innført flere runder med sanksjoner. Disse sanksjonene rammet den iranske økonomien hardt, men påførte også USAs europeiske allierte store tap. Under Obamas annen periode, snudde Washington og gikk inn for en fremforhandlet løsning på atomstriden, muligens etter press fra EU. Samtidig ser det ut til at sterke krefter i det iranske regimet, mot slutten av president Ahmadinejads tid, innså at Iran ville være tjent med en atomavtale. Valget av Rouhani førte til at forhandlingsprosessen skjøt fart, og i 2015, ble den endelige avtalen undertegnet.

Det har blitt hevdet at atomavtalen var det første skrittet på veien mot en forsoning mellom Teheran og Washington, men foreløpig ser det ikke ut til at det er tilfellet. Til gjengjeld har handelen mellom Iran og Europa økt betraktelig siden avtalen ble innført, og den iranske økonomien vokste betydelig i 2016. Utenlandske investeringer i Iran, har imidlertid i stor grad uteblitt, delvis på grunn av usikkerhet rundt den fremtidige implementeringen av atomavtalen. Til tross for at de økonomiske resultatene av avtalen

foreløpig ikke har blitt like gode som iranerne hadde håpet på, ble president Rouhani gjenvalgt med en komfortabel margin.

I.2 – Trump-administrasjonen og Iran – Tilbake til «containment»

I.2.1 – President Trump og atomavtalen

Under president Trump har Washington ved flere anledninger innført nye sanksjoner mot organisasjoner og enkeltindivider i Iran. Disse sanksjonene har, i mange tilfeller, vært knyttet til Irans program for utvikling av ballistiske missiler, som USA hevder er et brudd på atomavtalen (Arab Centre for Research and Policy Studies, « إستراتيجية إدارة ترامب نحو إيران », والتصعيد المحسوب, 2017, 3-4. Alarabiya, «أميركا تفرض عقوبات على 5 كيانات إيرانية», 2018). Parsi (2017) mener at Trump-administrasjonen innførte disse sanksjoner i et forsøk på å provosere Iran til å trekke seg fra avtalen. Den bakenforliggende tankegangen skal ha vært at dersom de økonomiske gevinstene av avtalen uteble, ville det antakelig få iranere flest til å miste troen på en åpning mot Vesten, og dermed svekke de delene av det iranske regimet som støtter en avtale. Rouhani og hans støttespillere, som investerte mye politisk kapital i atomavtalen, vant imidlertid presidentvalget i 2017 med en større margin enn i 2013. Dette tyder på at støtten til atomavtalen i den iranske befolkningen fremdeles var sterk (Parsi, 2017, 112 – 113). Årsaken til at USA forsøkte å få Iran til å trekke seg fra avtalen, heller enn å forsøke å torpedere den direkte, var antakelig at Washington ønsket å skape et narrativ hvor det var Iran som brøt avtalen, slik at USA ble stående igjen som den moralske vinneren.

Trump-administrasjonens aggressive retorikk overfor Iran og atomavtalen, kan også sees som en del av den strategien Parsi beskriver. Trump og konservative krefter i USA anklager Iran for terrorfinansiering og for å fyre opp under de sekteriske spenningene i regionen. Begge parter beskyldte den annen for å bryte avtalen (Aljazeera, « ترمب: إيران لم تلتزم », والاتفاق النووي, 2017). Washington krevde ved gjentatte anledninger en reforhandling av avtalen, noe Iran har nektet å gå med på (Aljazeera, «إيران: الاتفاق النووي غير قابل للتفاوض», 2017). Det høye spenningsnivået som denne retoriske kampen bidro til å skape usikkerhet rundt fremtidsutsiktene for atomavtalen. Dette var ifølge verdensbanken («Iran's Economic Outlook – October 2017», 2017), en viktig grunn til at avtalen ikke har ført til de forventede, utenlandske investeringene i Iran.

I mai 2018 gav Trump-administrasjonen etter alt å dømme opp forsøket på å få Iran til å trekke seg fra atomavtalen, eller presse gjennom endringer i den. President Trump trakk USA fra avtalen, en avgjørelse som ble møtt med sterk kritikk fra de fleste hold, og de europeiske landene gikk inn i intense forhandlinger med Iran, i et forsøk på å redde avtalen. I tillegg har EU truet med å gjøre det ulovlig for europeiske selskaper å overholde de amerikanske sanksjonene, men mange store selskaper har likevel trukket seg ut av Iran, av frykt for å bli rammet av de amerikanske sanksjonene (Wintour og Boffey, 2018). Den uavklarte situasjonen førte til at den iranske valutaen stupte i verdi (Faghihi, 2018A).

Rundt månedsskiftet juni – juli 2018 økte spenningene mellom Teheran og Washington ytterligere, da den amerikanske administrasjonen krevde at USAs allierte skulle slutte fullstendig med å importere olje fra Iran (Al-Jazeera, «أميركا تنذر العالم: أوقفوا استيراد النفط», «الإيراني», 2018). Dette kravet ble senere lagt frem som et forslag til en internasjonal sanksjon mot Teheran av USAs viseambassadør i FN, og begrunnet med Irans støtte til Hizbollah og Houthi-militsen (Al-Jazeera, «أميركا تطالب بعقوبات تستهدف السلوك الإيراني», 2018). Omtrent samtidig hevdet lederen for Irans atomenergiorganisasjon at de europeiske forslagene til løsninger for å redde atomavtalen ikke var gode nok (Reuters, «Iran says Europe's proposals not enough to save nuclear deal: IRNA», 2018), mens president Rouhani noen dager senere uttalte at Iran ikke ville gi etter for amerikansk press (Reuters, «Rouhani says Iran will not yield to pressure from Trump», 2018). Disse utspillene var antakelig en del av en forhandlingsstrategi i forkant av et viktig møte i Wien mellom de gjenværende partene i atomavtalen, men de var nok også et uttrykk for Irans misnøye med Europas manglende vilje til å stå opp mot Washington. I tråd med dette har Teheran hevdet at landet gjør seg klart til å starte opp igjen anrikningsvirksomheten dersom atomavtalen skulle kollapse (Al-Jazeera, «Iran opens new centrifuge rotor factory: nuclear chief», 2018). Det amerikanske forsøket på å stanse Irans eksport av olje utløste også trusler fra høyeste hold i Teheran, hvor landet truet med å stenge Hormuzstredet. Dette er nærmere beskrevet i kapittel 4.

På det tidspunktet gjorde det kinesiske handelsdepartementet det klart i en offisiell uttalelse at Kina ville fortsette å ha normale relasjoner til Iran (Reuters, «China says will maintain normal relations with Iran», 2018). I tillegg skal Beijing i starten av august ha gjort det klart overfor amerikanske diplomater at landet ikke ville kutte i importen av iransk olje (Adams-Heard og Wadhams, 2018). India på sin side har offisielt sagt at landet forholder seg til FNs sanksjoner og ikke unilaterale sanksjoner fra USA, men landets oljeminister holdt likevel muligheten åpen for at landet i fremtiden kunne kutte i importen fra Iran, dersom det skulle tjene landets økonomiske interesser. Samtidig skal indiske myndigheter ha bedt landets

oljeindustri om å finne alternativer til iransk olje (Al-Jazeera, «India preparing for ‘cut in oil imports from Iran’», 2018).

Innad i Iran har enkelte tatt til orde for direkte samtaler med USA om en løsning på stridighetene mellom de to landene, hvor også Irans politiske rolle i regionen og landets missilprogram skulle legges på bordet. Iranske myndigheter har imidlertid vært svært tydelige på at noe slikt ikke er aktuelt, mens kommandanten for revolusjonsgarden var ute og hevdet at alle som gikk inn for slike samtaler, var forrædere mot Iran, og at tidligere forhandlinger med Washington hadde vært et unntak (Sharafedin, 2018). Interessant nok sa han i den samme uttalelsen at Iran ikke hadde til hensikt å utvikle ballistiske missiler med en lengre rekkevidde enn 2000 kilometer. Dette er en rekkevidde iranske missiler allerede har. I begynnelsen av august 2018 gikk det også rykter om at det i juli samme år hadde funnet sted hemmelige samtaler mellom USA og Iran i Oman (Debka, «Iran secretly explores Trump’s terms for negotiating new nuclear deal», 2018). Disse opplysningene er ikke bekreftet av politisk uavhengige kilder, men virker ikke usannsynlige, tatt i betraktning at Oman tidligere har fungert som en uoffisiell, diplomatisk kanal mellom Teheran og Washington.

I.2.2 – Den syriske borgerkrigen

Når det gjelder den syriske borgerkrigen, er det noe uklart hvilken plan Trump-administrasjonen egentlig har. I mars 2017, kort tid etter at Trump-administrasjonen inntok Det hvite hus, uttalte USAs FN-ambassadør at det ikke lengre var en prioritet for USA å fjerne Assad-regimet (NRK, «USA dropper målet om å avsette Syrias president», 2017). Dette tydet på at Washington ikke hadde til hensikt å gå i direkte konfrontasjon med Damaskus, så da USA en uke senere, angrep en syrisk flybase med kryssermissiler (NRK, «USA har bombet syrisk luftbase», 2017), kom det som en overraskelse for de fleste. Angrepet skal ha vært en reaksjon på regimets gassangrep mot sivile. Deretter forsøkte USA å avskrekke Assad-regimet fra å angripe områder under SDFs (Syrian Democratic Forces) kontroll, blant annet ved å skyte ned et syrisk kampfly (Wall Street Journal, «Trump and Syria After Islamic State», 2017). SDF har vært Washingtons viktigste allierte i kampen mot IS, og ledes av den kurdiske YPG-militsen. Det syriske regimet har for det meste rettet sin militære innsats mot andre væpnede grupper, men dette kan like godt være fordi kurderne ikke ligger i direkte konflikt med regimet, og Al-Assad derfor har prioritert å slåss mot den væpnede opposisjonen.

I kampen mot IS valgte Trump-administrasjonen, i motsetning til president Obama, å bevæpne syriske opprørsgrupper i stor skala. Dette gjaldt først og fremst SDF og YPG (Aljazeera, «Trump to send arms to Kurdish YPG in Syria», 2017), noe som har skapt problemer i forholdet mellom USA og Tyrkia. Det er imidlertid svært sannsynlig at store mengder våpen også har havnet hos andre væpnede grupper (Bruland, 2017). Dette har ikke vært nok til å tippe maktbalansen i favør av de syriske opprørerne, men det kan muligens få en betydning for styrkeforholdet i fremtidige fredsforhandlinger.

I januar 2018 meldte Syrias statlige nyhetsbyrå at den syriske hæren kom til å kaste de gjenværende, amerikanske styrkene ut av landet (Al-khshali, Browne, 2018). De amerikanske styrkene i Syria befant seg på det tidspunktet for det meste i de kurdiskkontrollerte områdene. Rex Tillerson, USAs daværende utenriksminister, hevdet noen dager senere at USA kom til å bli stående med militære styrker i Syria over lengre tid. Dette skulle være for å beskytte Washingtons allierte i kampen mot IS, for å begrense Irans innflytelse i landet, og for å gi USA vekt i forhandlingene om en fredsavtale i Syria (Wall Street Journal, «Testing Trump in Syria», 2018). I tillegg ga Tillerson uttrykk for at Trump-administrasjonen ønsket en fredsavtale uten Assad-regimet ved makten (Crawford, 2018).

Rundt en måned senere, gjennomførte væpnede styrker med tilknytning til Assad-regimet et angrep mot en militærbase, som ble benyttet av blant annet amerikanske styrker. Ifølge amerikanske tjenestemenn var målet for angrepet lukrative oljefelt, som amerikanskstøttede opprørere tok kontroll over under kampen mot IS (Browne, 2018). Tidspunktet gjør det imidlertid svært fristende å anta at den egentlige hensikten med angrepet, var å sende et signal til Washington, om at det syriske regimet ikke ville gi seg uten kamp, og at syrerne ikke var redde for å angripe amerikanske soldater.

Tillersons uttalelser sto i sterk kontrast til en offentlig tale som president Trump kom med i slutten av mars 2018. I denne talen hevdet han at USA ville trekke seg ut av Syria så snart IS var slått, og overlate den videre utviklingen i landet til 'de andre'. Hvem disse andre var, var ikke spesifisert i talen. En talsperson for det amerikanske utenriksdepartementet hevdet like etterpå at departementet ikke var blitt informert om noen endringer i USAs politikk i Syria (Kalajdzic, Nielsen, 2018). Senere gikk imidlertid presidenten tilbake på disse uttalelsene, og åpnet for et noe lengre engasjement (Davis, 2018).

Det er ikke så lett å si nøyaktig hva Trump-administrasjonen ønsker å oppnå i Syria. President Trumps valgkampretorikk, og den amerikanske FN-ambassadørens uttalelser fra tidlig 2017, tyder på at Trump-administrasjonen ikke ønsket å involvere seg i Syria i det hele tatt, bortsett fra for å slå IS. Amerikanernes luftangrep mot syriske militærinstallasjoner i april

2017 og april 2018, kan derimot gi inntrykk av at Trump-administrasjonen har til hensikt å ta en mer aktiv rolle i den syriske borgerkrigen enn det president Obama gjorde. De amerikanske angrepene kom som reaksjoner på Assad-regimets påståtte bruk av stridsgass. President Obama hevdet i 2012 at bruk av kjemiske våpen var en 'rød linje', men da denne linjen ble ettertrykkelig brutt i 2013, førte det som kjent ikke til noen militær intervensjon. Trump-administrasjonen var, i motsetning til president Obama, villig til å angripe det syriske regimet direkte. Disse angrepene var imidlertid altfor begrensede i omfang til å ha noen innvirkning på utfallet av krigen. Derfor er det nok mer sannsynlig at president Trumps luftangrep var ment å vise handlekraft, eller å sende et signal om at USA fremdeles var en maktfaktor i Midtøsten, heller enn å påvirke borgerkrigen direkte.

Noe som derimot kan få en viss betydning for det fremtidige Syria, er den amerikanske støtten til de syriske kurderne. USA begynte å støtte YPG i kampen mot IS allerede under president Obama, men denne støtten ble trappet betydelig opp etter at Trump-administrasjonen tok over i Washington. Sommeren 2018 var IS praktisk talt tilintetgjort, men amerikanerne så fremdeles ut til å interessere seg for kurderne. I november 2017 hevdet Tyrkias utenriksminister, Mevlut Cavusoglu, riktignok at Trump hadde lovet president Erdogan at Washington ville slutte å sende våpen til YPG, men ifølge Det hvite hus, ble ikke YPG nevnt direkte (BBC, «US to stop arming anti-IS Syrian Kurdish YPG militia – Turkey», 2017). Til gjengjeld har Trump-administrasjonen ikke vært villig til å trekke sine militære styrker ut av de kurdisk dominerte delene av Syria, til tross for sterkt tyrkisk press.

I.2.3 – Irak – fornyet konkurranse

Trump-administrasjonen valgte å videreføre Obamas strategi i kampen mot IS i Irak, men økte presset betraktelig, på samme måte som i Syria. Dette førte til at da president Trumps første år nærmet seg slutten, var IS på det nærmeste slått i Irak også. I denne situasjonen begynte mange av de konfliktene som hadde preget Irak før IS kom på banen, å blusse opp igjen.

En av disse konfliktene var kampen mellom Bagdad og de kurdiske selvstyremyndighetene i Nord-Irak. I september 2017 besluttet de kurdiske myndighetene å arrangere en folkeavstemning om løsrivelse fra Irak. Resultatet skulle ikke være bindende, men var ment å styrke de kurdiske myndighetenes mandat til å forhandle med Bagdad (Molde, 2017). Denne beslutningen ble møtt med intens motstand fra blant annet Tyrkia, Iran,

USA og resten av FNs sikkerhetsråd, (Kruse, 2017) og Bagdad truet med å ta i bruk militære midler, for å hindre en løsrivelse (Kruse, Wold, 2017). Avstemningen ble likevel gjennomført, og irakiske regjeringsstyrker begynte å rykke frem mot de områdene kurderne hadde tatt kontroll over i kampen mot IS. Bekymringen var stor for at dette skulle føre til en ny borgerkrig i Irak. USA gjorde sitt beste for å presse begge parter til å finne en fredelig løsning (NRK, «USA prøver å roe ned situasjonen i Kirkuk», 2017), samtidig som Iran sendte lederen for Al-Quds-brigaden i den iranske revolusjonsgarden, Qasem Soleimani, for å presse kurderne til å droppe planene om en løsrivelse. (Arab Center for Research and Policy Studies, «استفتاء كردستان العراق: تداعياته ومستقبل الأزمة», 2017). Til manges overraskelse, endte det hele med at de kurdiske styrkene trakk seg tilbake fra mange av de områdene de hadde erobret fra IS, uten å gjøre vesentlig motstand (Asvall, 2017. NRK, «Kurdisk plan om uavhengighet går i vasken», 2017). Det er naturligvis umulig å si sikkert hvilken rolle amerikansk og iransk press spilte i denne prosessen, men den viser uansett at Iran og USA fremdeles har en felles interesse av å holde Irak stabilt og samlet.

Da IS var på fremmarsj i Irak, valgte Iran og USA å gjøre felles sak mot organisasjonen. Sammen presset Teheran og Washington Iraks sittende statsminister til å gå av (Hellestveit, 2017, 274), og erstattet ham med en kandidat som var antatt å virke mer samlende. Mot slutten av 2017, da IS ikke lengre var en alvorlig trussel, begynte imidlertid konflikten om hvilken interessesfære Irak skulle befinne seg i, å komme til overflaten igjen. I denne konflikten står Iran på den ene siden, og USA og Saudi Arabia på den andre. Under et møte i Riyadh, tok Tillerson til orde for at Iransk-støttede militser i Irak, og rådgivere fra den Irans Al-Quds-brigade, burde forlate landet. Irans utenriksminister, Mohammad Javad Zarif, svarte med å påpeke at de fleste av militssoldatene var irakere, og antydte at USAs standpunkt var et resultat av Saudi Arabisk innflytelse (Kalin, Landay, 2017). Etter besøket i Riyadh, dro Tillerson videre til Bagdad, hvor Iraks statsminister, Haidar Al-Abadi, gjorde det klart at Irak ikke ønsket at de iranskstøttede militsene skulle oppløses (BBC, «Iraq rebuffs Tillerson call to disband Iran-backed militias», 2017). USA ønsket antakelig å få de iransk-støttede militsene og Al-Quds-brigaden ut av Irak, for å begrense Irans innflytelse i landet.

Forholdet mellom Iran og USA i Irak, ser ut til å være omtrent det samme nå, som det var før IS og borgerkrigen. På den ene siden ønsker både Teheran og Washington å holde de etniske og sekteriske spenningene i landet under kontroll, og å unngå at Irak blir en frihavn for ekstrem Islamisme. På den annen side forsøker Teheran å holde på Irak som en del av Irans motstandsakse mot Israel, og for å styrke sin posisjon i forhold til Saudi Arabia, mens USA forsøker å få Irak ut fra Irans interessesfære for å gjøre Israels sikkerhetssituasjon bedre,

og dermed gjøre behovet for amerikanske resurser i Midtøsten, mindre. Saudi Arabia ønsker også å få Irak ut av Irans grep for å styrke sin egen sikkerhetspolitiske situasjon. Selv om forholdet mellom amerikanske og iranske interesser i Irak, er det samme som før, har styrkeforholdet mellom Teheran og Washington endret seg. Gjenerobringen av irakisk territorium fra IS, skjedde i stor grad ved hjelp av forskjellige militser, heller enn den irakiske hæren. En stor del av disse militsene var utstyrt og organisert av Iran, noe som har gjort at Teheran nå indirekte kontrollerer store deler av Irak. Al-Abadis avvisning av amerikanernes anmodning om å oppløse de iranske militsene i Irak, kan tolkes som et tegn på at den iranske innflytelsen i Bagdad er sterkere enn den amerikanske.

I.2.4 – President Trump styrker USAs bånd til Saudi Arabia og Israel

Israel og Saudi Arabia har i flere tiår vært USAs nærmeste allierte i Midtøsten. Under Obama-Administrasjonen ble imidlertid relasjonene mellom Washington og Tel Aviv og Riyadh stadig mer anstrengte. Hovedårsaken til dette var atomavtalen med Iran, men USAs håndtering av den arabiske våren, bidro også til å skape mistillit mellom Al-Saud og den amerikanske administrasjonen. President Trump har gått inn for å reparere disse relasjonene. Her kan det blant annet nevnes at president Trump, i desember 2017, gikk inn for å flytte den amerikanske ambassaden i Israel fra Tel-Aviv til Jerusalem, og at Trumps første utenlandsreise som president, gikk til Saudi Arabia. Der ble det blant annet undertegnet en våpenavtale til en verdi av rundt et hundre og ti milliarder dollar, som både amerikanerne og saudiaraberne hevdet skulle demme opp for Iran (Tandstad, 2017).

Ettersom Israel og Saudi Arabia er Irans mest innbitte motstandere i regionen, er Trump-administrasjonens harde linje overfor Iran og atomavtalen, antakelig en del av president Trumps strategi for å styrke relasjonene til Riyadh og Tel Aviv. Å inngå noen form for kompromiss med Iran ville svekke Israel og Saudi Arabias tillit til Trump-administrasjonen, og dermed svekke Trumps innsats for å reparere USAs forhold til de to landene. Dette gjør det vanskelig for Trump-administrasjonen å senke spenningsnivået overfor Iran.

I.3 – Hvordan har Trump-administrasjonens politikk påvirket på Iran?

I.3.1 – President Trumps brudd på den iranske atomavtalen

Et av de første områdene hvor USAs brudd med atomavtalen fikk konsekvenser, var Irans økonomi. Washingtons trusler om å innføre sanksjoner mot selskaper som handler med Iran fikk mange av de europeiske selskapene som hadde forsøkt å etablere seg i landet til å trekke seg ut, og den iranske valutaen stupte i verdi. Dette har ført til økende, politisk uro i befolkningen, men per juni 2018 er de politiske protestene fremdeles betydelig mindre enn dem som fant sted rundt årsskiftet 2017/18 (BBC, «Iran economic protests shut Tehran's Grand Bazaar», 2018). Trump-administrasjonens politikk har lagt et betydelig press på Irans økonomi, men foreløpig ikke på samme nivå som under Obamas første presidentperiode. Kina har signalisert at landet vil fortsette å ha normale, økonomiske relasjoner til Iran, uavhengig av atomavtalen (Reuters, «China says will maintain normal relations with Iran», 2018), og Russland undertegnet i juli 2018 en avtale med en verdi på opp mot femti milliarder dollar for Irans oljesektor, samtidig som Russlands import av iransk olje økte kraftig (Al-Jazeera, «US calls on European allies to take harsh line against Iran», 2018). India ser derimot ut til å være i ferd med å gi etter for det amerikanske presset (Al-Jazeera, «India preparing for 'cut in oil imports from Iran'», 2018), noe som ville være en betydelig seier for president Trump og et nederlag for Teheran, ettersom India er et av de viktigste eksportmarkedene for iransk olje. Trump-administrasjonens fokus på Irans oljeeksport førte til en eskalerende retorisk kamp mellom Teheran og Washington utover sommeren 2018, ettersom iranske styresmakter truet med å stenge Hormuzstredet dersom landet ble hindret i å eksportere petroleum. De europeiske landene har en sterk interesse av å holde liv i atomavtalen, og har vært i intense forhandlinger med Iran siden president Trump trakk USA fra avtalen i mai. Det er heller ikke gitt at Europa vil gjeninnføre sanksjonene mot Iran dersom avtalen skulle ryke, men amerikansk press vil likevel kunne ha stor betydning for handelen mellom Europa og Iran, fordi det europeiske næringslivet har sterke forbindelser til USA.

En annen effekt av Washingtons brudd på avtalen, var at de konservative kreftene i Iransk politikk styrket sin posisjon betraktelig i forhold til de moderate og liberale. Et av de første tegnene på dette, var at ekspertforsamlingen, som er et viktig organ i det iranske statsapparatet, kom med en uttalelse hvor forsamlingen krevde at president Rouhani skulle unnskyldte seg overfor det iranske folket for å ha inngått atomavtalen (Thrope, 2018). En ny indikasjon på dette skiftet kom i juni 2018. På det tidspunktet valgte de aller fleste av Irans

moderate politikere å stille seg sammen med de konservative i fordømmelsen av et utspill fra en liten gruppe aktivister, som tok til orde for direkte samtaler med Washington (Al-Monitor, «Iranian activists' call for talks with US met with bipartisan fire and fury», 2018).

Kommandanten for den iranske revolusjonsgarden var også ute med en svært kraftfull fordømmelse av initiativet, men interessant nok hevdet han i den samme uttalelsen at Iran ikke hadde til hensikt å utvikle ballistiske missiler med en rekkevidde på mer enn 2000km (Sharafedin, 2018). Det er nærliggende å tolke dette som et forsøk på å redusere den økende spenningen med USA, eller legge forholdene bedre til rette for en avtale med de europeiske landene, ettersom en stor del av kritikken mot atomavtalen har dreid seg om at den ikke inkluderte noen begrensninger på Irans program for utvikling av ballistiske missiler. Denne politiske dreiningen har også kommet til uttrykk ved at president Rouhani selv i juli 2018 kom med en offentlig uttalelse som av mange ble tolket som en lett tilslørt trussel om å stenge Hormuz-stredet, dersom det internasjonale samfunnet gav etter for Washingtons ønske om å stanse Irans oljeeksport (Al-Jazeera, «Rouhani says US unaware about consequences of Iran oil ban», 2018). Disse uttalelsene fikk straks støtte fra revolusjonsgarden (Al-Jazeera, «قاسم جاهزون لشل صادرات النفط بالمنطقة «سليمانى»: 2018), og Khamenei, Irans øverste leder, bekreftet noen uker senere at presidentens uttalelser var i tråd med Irans offisielle politikk (Al-Jazeera, «Khamenei backs threat to stop Gulf exports 33 foil sales halted», 2018).

Det faktum at USA trakk seg fra avtalen, til tross for at IAEA gjentatte ganger gikk god for at Iran overholdt sin del av den, har gitt Teheran et slags moralsk overtak over Washington. Det er svært vanskelig å vurdere hvor stor effekt dette har for Irans posisjon i det internasjonale samfunnet, men det gir i alle fall landet økt troverdighet som forhandlingspartner og kan muligens bidra til en normalisering av relasjonene mellom Teheran og Europa. Det er også vanskelig å si i hvilken grad Iran vil miste dette overtaket, dersom Teheran også ender opp med å trekke seg fra avtalen.

Et annet resultat av den nåværende situasjonen er at Iran tvinges til å vende seg bort fra Vesten og over mot Asia i letingen etter handels- og samarbeidspartnere. Den utstrakte, diplomatiske kontakten mellom Iran og de europeiske landene som fulgte etter at atomavtalen var undertegnet, og de lukrative kontraktene mange europeiske selskaper fikk i Iran, tyder på at president Rouhani og hans støttespillere først og fremst var interesserte i å knytte bånd til Europa. Den store usikkerheten rundt fremtiden til atomavtalen har imidlertid tvunget Iran til å konsentrere seg mer om de asiatiske landene, spesielt Kina, India og Russland (Faghihi, 2018🙄), ettersom disse landene er langt mindre åpne for politisk press fra USA. Dette betyr at Vestens muligheter til å legge press på Iran blir stadig mindre.

I.3.2 – Betydningen av Trump-administrasjonens politikk i Syria og Irak for Iran

Det er ikke så lett å se noen helhetlig, politisk strategi bak Trump-administrasjonens tilnærming til konflikten i Syria. På den ene siden gav USAs FN-ambassadør, Nikki Haley, tidlig i 2017 uttrykk for at det ikke lengre var en prioritet for Washington å få Bashar Al-Assad avsatt, og den nye administrasjonen videreførte den politikken Obama førte mot slutten av sin annen presidentperiode, med å forsøke å støtte moderate krefter i Syria i kampen mot IS, uten å gi støtte til kampen mot Assad-regimet. På den annen side valgte president Trump ved to anledninger å angripe regimets styrker med missiler, begge gangene i forbindelse med Al-Assads bruk av kjemiske våpen. I tillegg har Washington fortsatt å ha militære styrker i de kurdiskkontrollerte områdene av Syria selv om IS er nedkjempet, og Trump-administrasjonen har vært villig til å gå svært langt i å utfordre Tyrkias interesser i landet for å forhindre et tyrkisk angrep på den kurdiskkontrollerte byen Manbij.

Nærværet av amerikanske styrker gjør det svært vanskelig for Assad-regimet og deres allierte å angripe de kurdiske områdene i Syria, ettersom de da ville risikere å havne i kamp med amerikanerne. Det ville være på grensen til en krigserklæring, og etter all sannsynlighet ende med en kraftig eskalering av konflikten. Denne situasjonen, i tillegg til kurdernes egne militære styrker, gir styresmaktene i de kurdiske områdene betydelig innflytelse over det endelige utfallet av borgerkrigen, noe som i sin tur gir amerikanerne et ord med i laget, siden USA er kurdernes viktigste allierte. Det er imidlertid viktig ikke å overdrive betydningen av dette. Assad-regimet er fremdeles den klart sterkeste parten i konflikten, og den betydelige tilstedeværelsen av revolusjonsgarden og iranskstøttede militser i landet, gir Teheran langt større vekt i Syria enn det Washington har. Det er heller ingen grunn til å tro at USA vil være i stand til å utfordre Irans posisjon i landet etter at borgerkrigen er over.

Situasjonen i Irak likner mye på den i Syria. Trump-administrasjonen valgte å gå betydelig hardere til verks i kampen mot IS enn det president Obama gjorde. Dette førte til at da kampen mot IS var over rundt årsskiftet 2017/18, sto det et betydelig antall amerikanske soldater igjen på irakisk jord, mens Iran kontrollerte en rekke sjiamuslimske militser som hadde vært sentrale i gjenerobringen av territorium fra IS. Per juni 2018 foreligger det ikke noen offentlig plan for når de amerikanske styrkene vil bli trukket ut av landet, men det er lite som tyder på at det er nært forestående. Iran på sin side ser heller ikke ut til å ha noen umiddelbare planer om å avslutte sine militære aktiviteter i landet.

Bagdads avvisning av Tillersons utspill om at de iranskstøttede militsene burde oppløses, tyder på at Teherans innflytelse i Irak stikker betydelig dypere enn Washingtons, selv om både Iran og USA har et militært nærvær i landet. Et annet mulig tegn på dette kom i juni 2018 da Bagdad gjorde det klart at en avtale om å sende råolje fra Nord-Irak til raffinerier i Iran, ikke ville bli påvirket av amerikanske sanksjoner mot Teheran (Reuters, «Iraq says U.S. sanctions on Tehran won't affect crude swap deal with Iran», 2018). Resultatet av det irakiske valget i 2018, kan også tenkes få en betydning for forholdet mellom iranske og amerikanske interesser i Irak, men det vil bli diskutert nærmere i kapittelet om utviklingen i forholdet mellom Iran, Saudi Arabia og Tyrkia.

I.3.3 – Trump-administrasjonens politikk overfor Iran – brudd eller kontinuitet?

President Trump forsøker å tvinge Iran til å innrette sin politikk etter Washingtons ønsker ved å legge press på landet gjennom økonomiske sanksjoner og diplomatisk isolasjon. Dette likner til forveksling på den «containment-politikken» som amerikanerne førte overfor Iran helt fra revolusjonen i 1979 og frem til Obamas første presidentperiode. Under president Obamas andre periode gikk amerikanerne inn i seriøse forhandlinger med Iran, noe som førte frem til atomavtalen i 2015. Denne avtalen gjaldt bare det iranske atomprogrammet og de sanksjonene som var knyttet direkte opp mot det. Ingen av de andre problematiske sakene mellom USA og Iran var løst, og sanksjonene som hørte sammen med dem fortsatte å gjelde. Atomavtalen var likevel svært viktig, fordi den kunne bidra til å bygge tillit mellom de to statene. Dette var en forutsetning for en diplomatisk løsning på de andre problemene.

President Trump har gått bort fra Obama-administrasjonens forsøk på å få til en diplomatisk løsning på fiendtlige forholdet mellom USA og Iran, og tilbake til «containment». Det kan dermed argumenteres for at Trump-administrasjonens politikk utgjorde et brudd dersom man bare sammenlikner med Obamas andre periode, mens den var en videreføring dersom man ser på de lange linjene i USAs Midtøsten-politikk.

Kapittel II – Tyrkia og USA

Dette kapittelet dreier seg om hvordan forholdet mellom Tyrkia og USA har utviklet seg under Trump-administrasjonen, sett i forhold til den måten forholdet mellom de to landene fungerte på under Bush og Obama. Selv om president George W. Bush ble innsatt i 2001, er sammenlikningsgrunnlaget i all hovedsak tiden etter 2002, siden det var da AKP (Utviklings- og rettferdighetspartiet) kom til makten i Tyrkia. Dette representerer et viktig veiskille i Tyrkias moderne historie, ettersom AKP hadde en annen ideologisk forankring enn landets tidligere makthavere, og gjennomførte betydelige endringer i Ankaras politikk, særlig på det utenrikspolitiske området.

Ettersom det tyrkiske lederskapet har vært det samme gjennom hele den aktuelle perioden, er det meste av kapittelet delt inn etter de amerikanske presidentene. Den første delen handler om forholdet mellom Tyrkia og USA under den kalde krigen og på 1990-tallet. Deretter følger to deler som dreier seg om relasjonene mellom de to landene under president Bush og president Obama. Den neste delen av kapittelet tar for seg Trump-administrasjonens politikk overfor Tyrkia, og i saker hvor Ankara har sterke interesser. Den siste delen inneholder en sammenlikning mellom Bush og Obamas perioder og Trumps tid, og forsøker å svare på om USAs Tyrkia-politikk har endret seg, og i så fall hvilken betydning det har hatt for landet.

II.1 – Washington og Ankara før 2017

II.1.1 – Den kalde krigen og 1990-tallet

Etter den annen verdenskrig sto USA og Sovjetunionen igjen som verdens to supermakter. Tyrkia befant seg i grenselandet mellom Washington og Moskvas interessesfærer. Ankara følte seg truet av sovjetisk ekspansjonisme, og valgte å knytte seg til vestmaktene. Deres interesse for Tyrkia skyldtes blant annet at Tyrkia kontrollerte stredene mellom Middelhavet og Svartehavet, og at landet ble sett på som viktig for å beskytte vestlige interesser i Midtøsten. Tyrkia og USA knyttet derfor stadig tettere bånd i årene etter krigen, og i 1952 ble Tyrkia medlem i NATO.

Relasjonene mellom Ankara og Washington var imidlertid ikke uproblematisk, selv om NATO-medlemskapet var en bærebjelke i Tyrkias utenrikspolitikk. Generelt var forholdet

mellom de to landene relativt godt på 1950-tallet, men ble betydelig kjøligere utover 1960- og 1970-tallet (Altunışık, 2013, 159). Denne avkjølingen skyldtes blant annet Kypros-konflikten mellom Tyrkia og Hellas, krigene mellom Israel og araberstatene 1967 og 1973, og USAs våpenembargo mot Tyrkia, som varte fra 1974 til 1980. På 1980-tallet begynte USAs engasjement i Midtøsten å øke, noe som førte til en bedring i forholdet mellom Washington og Ankara. Dette skyltes blant annet USAs stadig økende avhengighet av olje fra Gulfen, den iranske revolusjonen, og Sovjetunionens invasjon av Afghanistan i 1980 (Altunışık, 2013, 160).

Da den kalde krigen sluttet, endret alliansen mellom USA og Tyrkia delvis karakter. Den felles trusselen fra Sovjetunionen forsvant, men de to landene samarbeidet blant annet om å få en slutt på krigene på Balkan, og å hindre Moskva i å reetablere sin innflytelse i Kaukasus og Sentral-Asia. Tyrkia gav også betydelig støtte til USA under Gulfkrigen, og tyrkiske militærbaser spilte en viktig rolle under håndhevelsen av flyforbudssonen i Irak på 1990-tallet. Ifølge Altunışık (2013, 162), var tiåret likevel preget av tiltagende antiamerikanske strømninger i Tyrkia. Dette var først og fremst fordi tyrkere flest, så vel som den politiske eliten i Ankara, var svært lite fornøyde med det utstrakte selvstyret de irakiske kurderne fikk på den tiden.

II.1.2 – Bush-administrasjonen og AKP tar over

Da George W. Bush ble valgt til USAs president i 2000, så det til å begynne med ut til at det ville føre til en bedring i relasjonene mellom Ankara og Washington. En betydelig andel av de personene president Bush utnevnte til nøkkelposisjoner i utenriks- og forsvarsdepartementene, hadde bånd til Tyrkia, og i etterkant av 11. september-angrepene, erklærte Ankara at landet ville slutte seg til amerikanernes kamp mot Taliban i Afghanistan (Sayari, 2013, 130). I tillegg forsøkte Bush-administrasjonen å bruke Tyrkia for å promotere politisk reform i Midtøsten, ettersom landet var både muslimsk og demokratisk, og dessuten vennlig innstilt overfor Vesten. Dette var noe Ankara gladelig var med på (Altunışık, 2013, 164).

AKP (AK-partiet, Rettferdighets- og utviklingspartiet) kom til makten i Tyrkia i 2002, og Recep Tayyip Erdogan ble statsminister i 2003. Partiet har islamistiske røtter og tilknytning til Det muslimske brorskapet, og et mer positivt syn på Det osmanske riket, enn de tidligere makthaverne i det moderne Tyrkia. Dette er en del av forklaringen på at Tyrkias utenrikspolitiske fokus etter hvert dreide bort fra Vesten, og over mot Midtøsten. Denne

politiske utviklingen ble ytterligere forsterket da Tyrkia ble nektet EU-medlemskap i 2005 (Hellestveit, 2017, 223-224).

I tillegg til den utenrikspolitiske reorienteringen, gjennomgikk Tyrkia på 2000-tallet en innenrikspolitisk utvikling, hvor de demokratiske institusjonene ble styrket, og de væpnede styrkene mistet det meste av sin politiske innflytelse. Den tyrkiske økonomien vokste også svært mye i løpet av tiåret. Tyrkias nye utenrikspolitikk omtales gjerne som 'Zero problems-politikken', og gikk ut på at Tyrkia skulle etablere tette økonomiske og politiske bånd til nabostatene, og satse på såkalt 'soft power' fremfor militærmakt. Dette innebar at forholdet mellom Ankara og Assad-regimet, som tidligere hadde vært svært anspent, ble normalisert, og at Tyrkia gikk over fra å gjennomføre regelmessige militæraksjoner mot kurdiske områder i Irak, til å forsøke å kontrollere de irakiske kurderne gjennom økonomiske virkemidler (Hellestveit, 2017, 231).

Håpet om en bedring av forholdet mellom Washington og Ankara, ble kortlevd. Tyrkia var skeptisk til amerikanernes planer om å invadere Irak, ettersom Ankara fryktet at krigen kunne resultere i en oppdeling av landet, og muligens en selvstendig kurdisk stat (Altunışık, 2013, 165). Det tyrkiske parlamentet nektet derfor å la amerikanerne benytte seg av tyrkiske baser under invasjonen. Dette resulterte i den mest alvorlige krisen i relasjonene mellom de to landene, siden USA innførte en våpenembargo mot Tyrkia i 1974. De irakiske kurderne ble en av USAs viktigste allierte i arbeidet med å bygge det nye Irak. Det falt ikke i god jord hos tyrkiske myndigheter, ettersom det førte til at de kurdiske selvstyremyndighetene styrket sin posisjon betraktelig. I tillegg, så det fra tyrkisk side ut til at amerikanerne vegret seg for å gripe inn mot PKKs baser i Nord-Irak, av frykt for å støte fra seg de irakiske kurderne (Sayari, 2013, 132).

Kampen om Irans atomprogram, er en annen sak som har lagt press på forholdet mellom USA og Tyrkia. Ankara så, i motsetning til Washington, ikke på atomprogrammet i seg selv som en sikkerhetstrussel, men ønsket likevel en slutt på programmet, ettersom tyrkerne fryktet at det kunne utløse et atomkappløp i regionen. Tyrkernes og amerikanernes synspunkter var dermed ikke uforenelige. Da atomprogrammet likevel forårsaket gnisninger mellom de to landene, var det fordi Ankara og Washington hadde motstridende syn på hvordan situasjonen burde håndteres. Bush-administrasjonen hevdet at Iran var en del av 'ondskapens akse', sammen med Irak og Syria, og forsøkte å presse Teheran med økonomiske sanksjoner og trusler om militærmakt. Tyrkia valgte derimot, i tråd med 'zero problems-politikken', å gå i dialog med Iran, og forsøkte å forhandle frem en løsning på problemet (Sayari, 2013, 132-133). Dette hang også sammen med at Tyrkia ønsket å importere gass fra

Iran, for å gjøre seg mindre avhengig av andre eksportører, og å få på plass et tettere samarbeid med Iran, i kampen mot PKK. I 2007 undertegnet Ankara og Teheran en avtale om å bygge to rørledninger, for å frakte iransk gass til Tyrkia og Europa. Denne utviklingen la et betydelig press på forholdet mellom Ankara og Washington, ettersom amerikanerne var bekymret for at sanksjonsregimet mot Iran ville bli undergravd (Cakmak og Güneysu, 2013, 203).

Israel var også i ferd med å bli en stadig vanskeligere sak i forholdet mellom USA og Tyrkia etter år 2000. Historisk har Ankaras tilnærming til Israel, variert mye. Tyrkia anerkjente Israel som stat allerede i 1949, men var ikke villig til å la USA benytte tyrkiske militærbaser til å støtte Israel under krigene i 1967 og 1973 (Altunisik, 2013, 159). I 1996 undertegnet Israel og Tyrkia en samarbeidsavtale om militær trening, som førte til at de to landene utviklet nære, militære bånd (Sayari, 2013, 134). Ankaras forhold til Tel Aviv, ble imidlertid stadig mer anstrengt, etter at AKP begynte å vende Tyrkias utenrikspolitiske fokus bort fra Vesten og over mot Midtøsten. Ankara var svært kritisk til Israels kriger mot Hizbollah i 2006 og Hamas i 2008, og så på Hamas som en legitim, politisk organisasjon, som burde tas med i fredsprosessen. I tillegg kom Tyrkia, og i særdeleshet Erdogan, med stadig sterkere kritikk av Israels behandling av palestinerne (Oğuzlu, 2010, 274-275).

II.1.3 – Tyrkisk-amerikanske relasjoner under president Obama

Da Obama-administrasjonen tok over etter president Bush, trodde mange at det ville føre til bedre relasjoner mellom USA og Tyrkia. Under valgkampen lovet Obama en ny amerikansk utenrikspolitikk, som skulle basere seg på gjensidig respekt og multilaterale forhandlinger. Denne retorikken fortsatte inn i Obamas presidentskap, men det ble snart tydelig at de problemene som hadde skapt splid mellom Washington og Ankara under president Bush, ikke hadde forsvunnet.

Tyrkias forhold til Israel nådde i 2010 et nytt bunnivå etter den såkalte Mavi Marmara-hendelsen. Åtte sivile tyrkere ble drept da israelske spesialstyrker bordet det tyrkiske skipet Mavi Marmara. Skipet deltok i en konvoi av aktivister som forsøkte å bryte Israels blokade av Gazastripen. Tyrkia kalte tilbake sin ambassadør til Israel, og truet med å kutte alle diplomatiske forbindelser til landet dersom Tel Aviv ikke gikk ut med en offentlig beklagelse (Saltzman, 2015, 259). Den israelske regjeringen var sterkt splittet, og maktet ikke å enes om noen unnskyldning, noe som førte til at Ankara utviste Israels ambassadør i 2011.

Tyrkia fortsatte å legge press på Israel gjennom 2012 (Saltzman, 2015, 262-263), men den israelske beklagelsen kom ikke før i mars 2013. Dette skjedde i en telefonsamtale mellom Erdogan og Israels statsminister, Benjamin Netanyahu, under president Obamas første besøk til landet. Beklagelsen førte til forhandlinger om en normalisering av relasjonene mellom de to statene, men kunne ikke rydde alle problemene knyttet til Mavi Marmara-hendelsen, av veien. Konflikten på Gazastripen i 2014, bidro til å gjøre disse samtalene vanskelige (Saltzman, 2015, 264). I juni 2016 kom Tyrkia og Israel frem til en avtale om normalisering av forholdet mellom de to landene. Avtalen innebar en israelsk beklagelse, og Israel sa seg villig til å betale erstatninger til de døde tyrkernes familier (Aljazeera, «العلاقات التركية.. أهم المحطات الإسرائيلية..», 2017). Obama-administrasjonen forsøkte riktignok å presse Israel i retning av en unnskyldning (Saltzman, 2015, 262), men det er likevel liten tvil om at Tyrkias sterke reaksjoner på Mavi Marmara-hendelsen, skapte betydelig antipati mot Ankara i Washington (Cakmak og Güneysu, 2013, 199).

Motsetningene mellom Tyrkia og USA når det gjaldt det iranske atomprogrammet, toppet seg under Obamas første presidentperiode. I et forsøk på å redusere spenningene i atomstriden og å bygge tillitt mellom partene, forhandlet Tyrkia og Brasil frem en avtale med Iran i 2010. Avtalen innebar at Iran skulle gi fra seg sitt forråd av lavanriktet uran, i bytte mot brenselstaver. Washington nektet å gå med på denne avtalen, noe som undergravde Tyrkias rolle som fredsmekler i regionale konflikter. For å berge mest mulig av sin troverdighet som forhandlingspartner, valgte Tyrkia å stemme imot et amerikansk forslag til nye sanksjoner mot Iran, i FNs sikkerhetsråd samme år. Ifølge Sayari (2013, 133), oppfattet amerikanerne dette som illojalitet fra tyrkisk side. Problemene rundt det iranske atomprogrammet, la imidlertid også grunnlaget for et oppsving i forholdet mellom Washington og Ankara i 2011, da Tyrkia sa seg villig til å huse betydelige deler av NATOs rakett skjold mot Iran. Altunışık (2013, 168) tolker denne avgjørelsen dels som et forsøk på å blidgjøre amerikanerne, og dels som et tegn på økende spenninger mellom Ankara og Teheran, blant annet på grunn av Irans støtte til Assad-regimet i Syria.

Da den arabiske våren rullet inn over Midtøsten i 2011, forsøkte både USA og Tyrkia å støtte de moderate og demokrativennlige kreftene. For Obama-administrasjonens vedkommende, handlet det antakelig først og fremst om ideologisk overbevisning. For Ankara derimot, var den arabiske våren en gylden mulighet til å bli en av de ledende statene i regionen, slik Erdogan og AKP etter alt å dømme, hadde til hensikt (Hellestveit, 2017, 226). Tyrkia var på det tidspunktet populært blant folk flest i Midtøsten, og AKP hadde gode forbindelser til Det muslimske brorskapet, som lå an til å overta for de regimene som ble

veltet. I tillegg var Tyrkia en stabil stat med en sterk økonomi og et demokratisk styresett, og det var mange i Midtøsten som så på landet som et eksempel til etterfølgelse. Dette gjorde at USA så på Tyrkia som en verdifull alliert i håndteringen av den arabiske våren, og førte til en bedring i forholdet mellom de to statene, selv om Ankara og Washington ikke var enige på alle områder. Dette gjaldt blant annet NATOs bombing i Libya, og det egyptiske forsvarets rolle i overgangen etter Mubarak-regimet (Altunışık, 2013, 168-169).

I Syria ønsket både USA og Tyrkia i utgangspunktet en kontrollert overgang, hvor Assad-regimet gikk av, mens resten av statsapparatet bestod (Hellestveit, 2017, 245-246). Etter hvert som borgerkrigen trakk ut, gikk Tyrkia imidlertid inn med stadig sterkere støtte til den syriske opposisjonen, sammen med blant annet Saudi Arabia. Washington ga også en viss støtte til opposisjonen, men var langt mer tilbakeholden, og så etter hvert ut til å miste troen på prosjektet. Fra Ankara, så det ut til at Vesten hadde gitt opp så snart det var vanskelig, og overlatt til Tyrkia å redde den arabiske våren. Dette inntrykket ble ytterligere forsterket i 2013, da det nye, egyptiske militærregimet massakrerte et tusentalls demonstranter, uten at Vesten foretok seg noe av betydning (Hellestveit, 2017, 249-250).

Kampen mot IS førte også til gnisninger mellom USA og Tyrkia, ettersom USA valgte å gi betydelig støtte både til de kurdiske selvstyremyndighetene i Irak, og til SDF (Syrian Democratic Forces) i Syria, hvor den kurdiske YPG-militsen var den dominerende fraksjonen. Fra USAs synsvinkel, var dette rent pragmatisk, og skyldtes at kurderne var den mest pålitelige og kompetente gruppen på bakken, som Washington kunne samarbeide med. Tyrkia så derimot på de syriske og irakiske kurderne som støttespillere for den tyrkisk-kurdiske PKK-bevegelsen, som har drevet en voldelig kamp mot tyrkiske myndigheter i flere tiår. Mot slutten av 2000-tallet var Ankara inne i en fredsprosess med PKK, og Tyrkia hadde bygget opp fungerende relasjoner til de irakiske kurderne. Fredsprosessen gikk imidlertid dukken, og relasjonene fikk en alvorlig nedtur under IS' fremrykning i Irak og Syria, ettersom Tyrkia i begynnelsen gjorde svært lite for å stanse organisasjonen. Dette var dels fordi Ankara så på IS som et nyttig virkemiddel for å få samlet de forskjellige delene av den syriske opprørsbevegelsen, og dels fordi IS holdt et betydelig antall sivile tyrkere som gisler. I tillegg var det politisk vanskelig for Erdogan å sette inn tyrkiske soldater mot IS for å redde kurdere i Irak og Syria, siden mange tyrkere ser på kurderne som en fiende (Hellestveit, 2017, 259-261). Den eskalerte konflikten med kurderne, både i og utenfor Tyrkia, gjorde den amerikanske støtten til kurderne i kampen mot IS, enda mer problematisk for Ankara, ettersom det de syriske og irakiske kurderne fikk av utstyr og kompetanse, lett kunne ende opp med å bli brukt mot Tyrkia.

Før den syriske borgerkrigen brøt ut, var forholdet mellom Tyrkia og Russland relativt godt. Ankara og Moskva sto imidlertid på hver sin side i Syria, og etter at Russland for alvor begynte å blande seg inn i Syria i 2015, havnet Tyrkia og Russland i en slags stedfortrederkrig (Hellestveit, 2017, 271-272). Denne konflikten nådde sitt vanskeligste punkt i november 2015, da det tyrkiske forsvaret skjøt ned et russisk jagerfly, som, ifølge tyrkiske myndigheter, hadde sneiet innom tyrkisk luftrom (Honningsøy, et al. 2015). Russland reagerte på nedskytningen med økonomiske sanksjoner mot Tyrkia. På denne tiden var forholdet mellom Ankara og Tyrkias vestlige allierte, i ferd med å bli betydelig vanskeligere, og de russiske sanksjonene hadde betydelig innvirkning på den tyrkiske økonomien. Det ble også klart at Assad-regimet ikke kom til å forsvinne med det første. Sommeren 2016 valgte Erdogan derfor å be Russlands president, Vladimir Putin, om unnskyldning for nedskytningen av det russiske flyet. Denne unnskyldningen ble godtatt av russerne, og de økonomiske sanksjonene ble opphevet (NRK, «Klart for forsonende møte», 2016). At begge landene hadde et sterkt ønske om å ha et godt forhold seg imellom, viste seg i desember samme år, da Russlands ambassadør til Tyrkia ble myrdet av en tyrkisk polititjenestemann. Russland og Tyrkia valgte å stå sammen om å kalle drapet et forsøk på å sabotere forholdet mellom de to landene, og president Putin tok til orde for å styrke antiterrorssamarbeidet mellom de to landene (Senel og Kolstadbråten, 2016). Samtidig forhandlet Tyrkia med Russland og Iran om en mulig løsning på konflikten i Syria (Olsson, 2016). På denne tiden var forholdet mellom Moskva og Vesten verre enn på lenge, blant annet på grunn av krisen i Ukraina, og Russlands støtte til Assad-regimet.

Det tidligere nevnte kuppforsøket i Tyrkia i 2016, hadde også innvirkning på forholdet mellom Tyrkia og USA. I etterkant av kuppforsøket, gjennomførte Erdogans støttespillere en omfattende utrenskning av hæren og statsapparatet, som mange vestlige land kritiserte for å være altfor omfattende. I Tyrkia ble dette oppfattet som et svik, og Erdogan slo hardt tilbake, med beskyldninger om at vestlige land støttet terrorister og kuppmakere. Russland var derimot svært tydelig i sin støtte til Tyrkia, noe som styrket forholdet mellom de to statene ytterligere (Solberg, 2016). En annen sak som førte til problemer i forholdet mellom Tyrkia og USA i etterkant av kuppet, var at Washington ikke ville utlevere Fethullah Gulen til tyrkiske myndigheter (Wold, 2017). Fethullah Gulen var leder for Gulen-bevegelsen, som Ankara hevdet var ansvarlig for kuppforsøket, og har levd i USA siden rundt år 2000. Tyrkiske myndigheter hadde også tidligere krevd Gulen utlevert (Letsch, 2014), men kravet om en utlevering, ble langt mer høylytt etter det mislykkede militærkuppet.

Sayari (2013, 138) skriver at forholdet mellom USA og Tyrkia under den kalde krigen og på 1990-tallet, var en nokså tett allianse. Ankara skal, for det meste, ha lagt opp sin utenrikspolitikk etter Washington, og var nøye på å ta hensyn til amerikanernes interesser. På 2000-tallet skal dette ha endret seg til en situasjon som Sayari kaller for 'loose interdependence', hvor Ankara samarbeidet med Washington på de områdene hvor Tyrkia hadde nytte av det, og ellers først og fremst passet på sine egne interesser. Altunışık (2013, 171) gir et noe mer nyansert bilde, og skriver at forholdet mellom Tyrkia og USA helt siden 1960-tallet, var preget av uenighet like mye som samarbeid, og gjennomgikk flere alvorlige kriser. Han mener likevel at det det foregikk en endring i relasjonene mellom Ankara og Washington rundt år 2000, og at AKP har vært langt mer villig til å fremme sine egne interesser, på bekostning av USA.

Påstanden om at det gikk et skille i tyrkisk utenrikspolitikk rundt år 2000, virker svært rimelig, blant annet når man ser Tyrkias rolle i Gulfkrigen opp mot Ankaras holdning til invasjonen av Irak i 2003. Det var imidlertid ikke bare AKP som sto bak denne utviklingen. Som Altunışık (2013, 165) selv skriver, undertegnet den tyrkiske regjeringen en avtale med USA i forkant av Irakkrigen, som Tyrkias parlament ikke ville ratifisere. På det tidspunktet var det AKP som hadde regjeringsmakt i Tyrkia, men partiet klarte ikke å få flertall for avtalen i parlamentet, fordi også noen av AKPs egne representanter stemte imot den. Til gjengjeld var det AKP som sto bak Tyrkias forsoning med Iran og Syria.

II.2 – Tyrkia og Trump-administrasjonen

I forkant av det amerikanske presidentvalget, håpet mange tyrkere at Donald Trump skulle gå av med seieren. (Arab Center for Research and Policy Studies, « أزمة العلاقات التركية الأميركية », «أسبابها وفاقها», 2017, 3) Dette skyldtes først og fremst at Hillary Clinton tok til orde for å sende våpen direkte til SDF, og dermed YPG, under valgkampen (Kolberg, 2016), noe Trump ikke gjorde. I tillegg håpet Ankara at en eventuell Trump-administrasjon ville være villig til å utlevere Fettulla Gulen, som president Erdogan og AKP beskyldte for å stå bak kuppforsøket i 2016.

Etter at Donald Trump ble tatt i ed som USAs 45. president, har det imidlertid vært flere nye kriser mellom Ankara og Washington. Det mest alvorlige problemet mellom de to landene er antakelig deres motstridende forhold til de syriske kurderne, noe som toppet seg våren 2018, da Tyrkia satte i gang en militæroperasjon i Nord-Syria. Samtidig har det også

vært mindre dyptgående kriser, som da USAs påtalemyndighet utstedte arrestordre mot tolv tyrkiske vakter som hadde vært med president Erdogan under hans besøk i Washington i mai 2017 (Gumrukcu, 2017).

II.2.1 – Ankara, Trump-administrasjonen og kurderne

På samme måte som under Bush og Obama, har de mest alvorlige problemene i relasjonene mellom USA og Tyrkia, dreid seg om kurderne. I april 2017, patruljerte amerikanske soldater sammen med YPG i noen landsbyer på grensen mellom Syria og Tyrkia. Dette var antakelig et forsøk på å forhindre trefninger mellom tyrkiske og kurdiske styrker, men president Erdogan erklærte at Tyrkia ville fortsette sine operasjoner mot YPG (NRK, «Kurdisk militis med USA-flagg provoserer Erdogan», 2017). Kort tid etterpå, valgte Trump-administrasjonen å starte våpenforsendelser til YPG, til tross for tyrkiske protester. Dette skjedde i forkant av angrepet på Raqqa, IS' hovedstad i Syria (Al-Jazeera, «Trump to send arms to Kurdish YPG in Syria», 2017. Erkuş, 2017). I november 2017, rundt en måned etter at slaget om Raqqa var over, hevdet Tyrkias utenriksminister at president Trump hadde lovet å stanse våpenforsendelsene til YPG. Det hvite hus erklærte at Trump-administrasjonen ville gjøre 'justeringer' i sin støtte til partnere inne i Syria, uten å nevne YPG, men den tyrkiske utenriksministerens påstand ble ikke benektet. Washington sa heller ikke noe om å hente ut igjen de våpnene som allerede hadde blitt levert til YPG, noe Ankara tidligere har tatt til orde for. (BBC, «US to stop arming anti-IS Syrian Kurdish YPG militia – Turkey», 2017).

Den neste krisen mellom Tyrkia og USA, som dreide seg om de syriske kurderne, kom i januar 2017. På det tidspunktet startet Ankara en militæroperasjon i Afrin i Nordvest-Syria, som hadde til hensikt å drive YPG ut av området (NRK, «Tyrkia har innledet angrep på Nord-Syria», 2018). Operasjonen ble satt i gang etter at det gikk rykter om at USA hadde til hensikt å etablere en grensevaktstyrke på rundt 30 000 mann i Nord-Syria, hvor en stor andel ville være kurdere. Kort tid etterpå gikk Tillerson ut og forsøkte å avkrefte ryktene, og Washington oppfordret Ankara til ikke å eskalere konflikten i Syria (Uras, 2018A. Aljazeera, «Erdogan: US trying to form 'terror army' in Syria», 2018), men den tyrkiske operasjonen fortsatte som planlagt. Det er sannsynlig at grensevaktstyrken var et påskudd for å sette i gang angrepet på Afrin, heller enn en direkte årsak, ettersom forberedelsene til operasjonen må ha startet lang tid i forveien. Tyrkiske styrker inntok byen Afrin i mars 2018 (BBC, «تركيا تعلن «السيطرة الكاملة على مركز مدينة عفرين شمالي سوريا», 2018).

Under operasjonen, truet Erdogan gjentatte ganger med å gå videre mot Manbij, så snart Afrin var tatt. Dette fikk ordkrigen mellom Ankara og Washington til å eskalere, ettersom USA hadde egne, militære styrker stasjonert i Manbij (Al-Jazeera, «Fears over US-Turkey military confrontation in Syria», 2018). Amerikanerne erklærte at deres styrker hadde rett til å forsvare seg mot et hvert angrep, mens Erdogan hevdet at dersom amerikanerne ville unngå en konfrontasjon med Tyrkia, måtte de trekke seg ut av området, og slutte å støtte YPG (Al-Jazeera, «Turkey urges US to withdraw from Syria's Manbij», 2018).

I mars 2018, hevdet Ankara å ha inngått en avtale med Washington om Manbij, men dette ble avvist av en talsperson for det amerikanske utenriksdepartementet (Al-Jazeera, «US denies reaching deal with Turkey over Syria's Manbij». 2018). I slutten av mai ble det derimot bekreftet fra begge sider at Ankara og Washington hadde inngått en avtale hvor YPG ville trekke tilbake sine styrker fra Manbij, og området ville bli kontrollert av amerikanske og tyrkiske styrker i samarbeid (BBC, «اتفاق أمريكي تركي على انسحاب المسلحين الأكراد من منبج السورية», 2018).

II.2.2 – Visumkrisen i 2017 – en ettervirkning av kuppforsøket i 2016

Ettervirkningene av det mislykkede statskuppet i 2016, har fortsatt å skape problemer i forholdet mellom Tyrkia og USA. I midten av oktober 2017, ble tre tyrkere, som var ansatt ved amerikanske utenriksstasjoner i Tyrkia, arrestert av tyrkiske myndigheter. De tre personene var mistenkt for å ha forbindelser til Gulen-bevegelsen, og for å ha informasjon som knyttet Washington til kuppforsøket (Uras, 2017). Dette utløste en diplomatisk krise, hvor USA sluttet å utstede midlertidige visum til tyrkere, og Tyrkia gjorde det samme overfor amerikanere. I tillegg nektet president Erdogan å gå via den amerikanske ambassadøren i sin kommunikasjon med Washington. Det siste var mest en symbolsk handling, ettersom ambassadøren uansett skulle overføres til Afghanistan (Wold, 2017). Den diplomatiske isfronten varte frem til begynnelsen av november samme år, da de to statene begynte å utstede enkelte visum igjen, etter noen mindre innrømmelser fra Tyrkia (Crawford, 2017). Halv annen måned senere gikk alt som normalt igjen (Al-Jazeera, «US to resume full visa services in Turkey», 2017).

Tyrkiske myndigheter håpet at valget av president Trump ville gjøre det mulig å få utlevert Fethullah Gulen. Det kan se ut til at Trump-administrasjonen også var interessert i å komme Tyrkia i møte, ettersom CIAs nytnevnte sjef, Mike Pompeo, ble sendt til Ankara

allerede i starten av februar 2017. Hensikten med reisen skal blant annet ha vært å diskutere mulighetene for en utlevering (Nybø, 2017). Per juli 2018 har det imidlertid ikke funnet sted noen utlevering, selv om tyrkiske og amerikanske myndigheter fremdeles diskuterer saken (Al-Jazeera, «رفض أميركي للربط بين غولن والقس المعتقل بتركيا», 2018).

II.2.3 – Økonomiske sanksjoner

I august 2018 kom en ny krise i forholdet mellom Tyrkia og USA, da Trump-administrasjonen innførte økonomiske sanksjoner mot to tyrkiske ministre. Den offisielle begrunnelsen for dette var at Tyrkiske myndigheter hadde holdt en amerikansk pastor i varetekt siden kuppforsøket i 2016 (Al-Jazeera, «القس برانسون.. واشنطن تصعد وتفرض عقوبات على وزيرين تركيين», 2018). Disse sanksjonene ville neppe ha noen stor betydning for den tyrkiske økonomien, men det var likevel en sterk, symbolsk handling, ettersom det er svært uvanlig for amerikanske myndigheter å innføre sanksjoner mot andre NATO-land. Noe senere valgte Washington i midlertid å doble tollsatsene på import av tyrkiske metaller. Dette fikk den Tyrkiske valutaen til å synke kraftig i verdi, og president Erdogan truet med at Tyrkia kunne finne seg andre alliansepartnere (Al-Jazeera, «Erdogan: Alliance with US at risk, Turkey target of 'trade war'», 2018).

En del politiske kommentatorer har pekt på de nært forestående primærvalgene i USA, som en mulig årsak til at Trump-administrasjonen valgte det tidspunktet for å ta en hard linje overfor Ankara i saken om den amerikanske pastoren. Det var antakelig en medvirkende årsak, men det virker vel så sannsynlig at den egentlige årsaken var at Tyrkia ikke var villig til å innføre nye sanksjoner mot Iran. President Trump hadde på forhånd hevdet at USA ville komme til å straffe stater som motsatte seg gjeninnføringen av sanksjonsregimet. Washington var derfor nødt til å gjøre noe drastisk overfor Ankara, for at dette ikke skulle virke som en tom trussel. Sanksjonene mot Tyrkia ble innført bare noen dager etter at de første av de nye, amerikanske sanksjonene mot Iran, trådte i kraft.

II.2.4 – Tyrkias forhold til Russland

Forholdet mellom Russland og Tyrkia, ser ut til å ha blitt enda varmere siden president Trump tok over i USA. Det tydeligste tegnet på dette er antakelig at Kreml lot tyrkerne gjennomføre

offensiven i Afrin. Ankara trengte Russlands samtykke til operasjonen, fordi Russland kontrollerte luftrommet over Afrin, og dessuten hadde militære observatører i området. De russiske observatørene forlot regionen kort tid før den tyrkiske operasjonen begynte (Uras, 2018A), og det russiske luftforsvaret forsøkte ikke å hindre de tyrkiske luftstyrkene i å gjennomføre angrep i området. Like etter at operasjonen i Afrin var over, var Ankara vertskap for et toppmøte om konflikten i Syria. Partene i møtet var Russland, Tyrkia og Iran (Uras, 2018 😊), noe som tyder på at forholdet mellom Tyrkia og Iran, også er i ferd med å bedre seg.

Et annet tegn på de gode relasjonene mellom Ankara og Moskva, kom i september 2017, da Tyrkia valgte å kjøpe et nytt bakke-til-luft-missilsystem fra Russland, og dessuten diskuterte mulighetene for å kjøpe russiske panservernraketter (Al-Arabiyya, «تركيا تبحث مع روسيا شراء صواريخ "كورنيت" المضادة للدروع», 2018). Denne avgjørelsen forårsaket betydelig irritasjon i Washington og blant andre NATO-land (Wold, 2018A), men i slutten av juli 2018 har Trump-administrasjonen ikke gitt opp å overtale Tyrkia til å droppe det russiske antiluftskytset (Al-Jazeera, «واشنطن تضغط لإقناع أنقرة بالتخلي عن صواريخ أس 400», 2018). Det ligger også an til at Ankara vil kjøpe nye jagerfly fra USA (Al-Jazeera, «ماتيس يدعو الكونغرس «للموافقة على بيع "أف 35" لتركيا», 2018), noe som antakelig vil berolige mange i Washington. I tillegg har Tyrkia og Russland startet byggingen av en ny gassrørledning, som skal frakte russisk gass til Europa via Tyrkia, og Tyrkias første atomkraftverk (Wold, 2018 😊). Her bør det imidlertid nevnes at samarbeidet om gassrørledningen og atomkraft startet før Trump ble president, selv om byggingen startet senere.

II.2.5 – President Trumps Israel-politikk

Trump-administrasjonens politikk overfor Israel, har heller ikke hatt noen positiv effekt på relasjonene mellom Tyrkia og USA. President Trump har, etter alt å dømme, gått inn for å reparere relasjonene mellom Washington og Tel Aviv. Det bilaterale forholdet fikk en betydelig knekk under Obamas siste presidentperiode, i første rekke på grunn av atomavtalen med Iran. I desember 2017 valgte Trump å anerkjenne Jerusalem som Israels hovedstad (Al-Jazeera, «تيلرسون: قرار ترمب بشأن القدس إقرار للواقع», 2017). Erdogan svarte med å kalle Israel for en terroriststat, og truet med å bryte de diplomatiske forbindelsene til landet (Al-Jazeera, «Erdogan: Israel is a terrorist state», 2017). Dette var bare et år etter at Ankara og Tel Aviv normaliserte sine diplomatiske forbindelser. Før det var forbindelsene nedgradert som følge

av Mavi Marmara-hendelsen. Da USA truet med å kutte bistand til stater som i FN stemte for en fordømmelse av den amerikanske anerkjennelsen, kom Tyrkia nok en gang med sterk kritikk mot amerikanerne (Al-Jazeera, «Jerusalem as capital: All the latest», 2017. Al-Jazeera, «Erdogan: Mr Trump, Turkey's democracy is not for sale», 2017). Washington gikk etter hvert enda lengre i sin støtte til Israel, blant annet ved å kutte i landets bidrag til FN-organisasjoner som Trump-administrasjonen mente var for vennlig innstilt overfor palestinerne. I juni 2018 trakk USA seg også fra FNs menneskerettighetsråd, med begrunnelse om at rådet var korrump, moralsk bankerott og ikke ville behandle Israel i henhold til amerikanernes ønsker (Al-Jazeera, «مجلس حقوق الإنسان فاسد سياسيا ومفلس أخلاقيا», 2018).

Siden AKPs maktovertakelse, har Ankara forsøkt å gjøre seg til fanebærer for palestinerne sak, og var derfor nødt til å reagere sterkt på de amerikanske handlingene, for ikke å tape ansikt. Det samme gjaldt da Trump-administrasjonen bestemte seg for å holde igjen sitt bidrag til FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger (Simmons, 2018). I april 2018 kalte Erdogan nok en gang Israel for en terroriststat, etter at 17 palestinere var blitt drept av det israelske forsvaret, mens de demonstrerte for palestinske flyktningers rett til å returnere til sine hjem (Al-Jazeera, «Erdogan calls Netanyahu 'terrorist', Israel 'terrorist state'», 2018).

I mai 2018 forlot den israelske ambassadøren Tyrkia, etter oppfordring fra Ankara. Foranledningen for dette var Israels brutale forsøk på å undertrykke palestinske protester i etterkant av flyttingen av den amerikanske ambassaden til Jerusalem (Al-Arabiyya, «مذبحة غزة.. تركيا تطرد سفير إسرائيل والأخيرة ترد», 2018). Under en offisiell middag med de utenlandske ambassadørene i Ankara, beskyldte president Erdogan USA for å være medansvarlig for eskaleringen av volden langs grensen mellom Gasa og Israel. Erdogan hevdet også at Tyrkia aldri ville gi opp kampen om Jerusalem (Hurriyet, «Erdogan voices support for Iran nuclear deal», 2018). I tillegg tilbakekalte Ankara sine ambassadører i Washington og Tel Aviv (Arab Center for Research and Policy Studies, «أزمة العلاقات التركية – الإسرائيلية: أسبابها وآفاقها», 2018, 1).

II.3 – Hvilken betydning har Trump-administrasjonens politikk hatt for Tyrkia?

II.3.1 – Har USAs politikk overfor Tyrkia endret seg under Trump-administrasjonen?

Mange hadde håpet at Trump-administrasjonens politikk overfor Tyrkia ville bidra til å reparere forholdet mellom Washington og Ankara, som alt i alt hadde gått nedover både under president Bush jr. og president Obama. Foreløpig er det imidlertid lite som vitner om at det

har skjedd noen politisk kursendring, til tross for at det er tegn som tyder på at president Trump forsøkte å komme Ankara i møte.

En av de problematiske sakene under Obama-administrasjonen, var at USA ikke var villig til å utlevere Fetullah Gulen, og det som i Tyrkia ble oppfattet som amerikanernes manglende støtte til landets myndigheter etter kuppforsøket i 2016. Mike Pompeos, CIA's nyutnevnte leder, reise til Ankara, hvor han angivelig blant annet skulle diskutere en utlevering, kan tyde på at president Trump hadde til hensikt å komme Ankara i møte på det punktet. I tillegg kom Trump i september 2017 med en uttalelse hvor han kalte president Erdogan for en nær venn, til tross for at Erdogans livvakter nylig hadde vært i slagsmål med amerikanske demonstranter utenfor den tyrkiske ambassaden, og president Trumps gratulasjoner til den tyrkiske presidenten i forbindelse med den kontroversielle grunnlovsavstemningen i 2017 (NRK, «Trump gratulerer Erdogan med valgseier», 2017). Sammen gir disse hendelsene et inntrykk av at Trump-administrasjonen ønsket å forbedre relasjonene mellom USA og Tyrkia, men det er likevel vanskelig å få øye på konkrete endringer av betydning i Washingtons tilnærming til Ankara. Det ble aldri noen utlevering av Gulen, og visumkrisen, som fant sted mellom de to landene på senhøsten 2017, viser at de politiske utrenskningene i Tyrkia i etterkant av kuppforsøket fortsatte å føre til gnisninger mellom Ankara og Washington.

Kurderne er et annet problemområde hvor det var håp om at Trump-administrasjonens inntreden skulle virke forløsende. På dette området gikk ting imidlertid i stikk motsatt retning, ettersom president Trump gikk betydelig lengre enn Obama i å støtte SDF (Syrian Democratic Forces), som er dominert av den kurdiske YPG-militsen, mens Tyrkia tidlig i 2018 satte i gang en offensiv mot det kurdiskkontrollerte området Afrin i Nord-Syria. På forsommeren samme år kom det riktignok på plass en avtale mellom Ankara og Washington, som forhindret sammenstøt mellom tyrkiske og amerikanske styrker i Manbij, men det er for tidlig å si noe om hvorvidt denne avtalen er begynnelsen på et samarbeid mellom Tyrkia og USA i Syria, eller bare en løsning på den vanskelige situasjonen i Manbij. Her kan det være greit å huske på at da Tyrkia i 2011 seg villig til å huse en del av NATOs rakettskjold mot Iran, ble det sett på som et mulig gjennombrudd i arbeidet med å bedre relasjonene mellom Tyrkia og USA, men trenden i forholdet under Obama-administrasjonen var likevel nedadgående.

I tillegg har Trump-administrasjonens Israel-politikk bidratt sterkt til å forsure stemningen mellom Ankara og Washington. Dette var antakelig et av de mindre problematiske områdene under president Obama, til tross for Mavi-Marmara-hendelsen og

den diplomatiske konflikten mellom Israel og Tyrkia som fulgte, ettersom Obama-administrasjonen kom dårlig overens med Israel, og forsøkte å presse Tel Aviv når det gjaldt bosettervirksomheten. President Erdogan har ved flere anledninger kommet med sterk kritikk av Washingtons anerkjennelse av Jerusalem som Israels hovedstad, og amerikanernes håndtering av konsekvensene av den avgjørelsen.

II.3.2 – Hvordan har president Trumps politikk påvirket Tyrkia?

Under Trumps presidentskap har Tyrkia fortsatt å forsterke sine bånd til Russland. Dette har naturligvis mange årsaker, blant annet de europeiske landenes kritikk av den stadig mer autoritære utviklingen i tyrkisk politikk. Det virker likevel sannsynlig at Trump-administrasjonens manglende evne eller vilje til å legge om president Obamas politiske linje i mange saker, deriblant de syriske kurderne, har vært med på å støte Ankara bort fra Det hvite hus, og over mot Kreml. Noen av de tydeligste tegnene på denne utviklingen, er Tyrkias anskaffelse av et nytt luftvernssystem fra Russland, og Moskvas samtykke til den tyrkiske operasjonen mot Afrin. I tillegg har Tyrkia fortsatt å delta sammen med Russland og Iran i Astana-forhandlingene (Interfax, «Ninth round of Astana-hosted Syria talks to take place after Syria truce guarantor countries' FMs in Astana – Kazakh Foreign Ministry (Part 2)», 2018. Al-Jazeera, «Syrian war: All you need to know about the Astana talks», 2017). Denne fredsprosessen for Syria har i stor grad gjort forhandlingene i Genève irrelevante, og til dels spilt Vesten og FN ut over sidelinjen.

Trump-administrasjonens avgjørelse om å trekke USA fra den iranske atomavtalen, er også i ferd med å få konsekvenser for Tyrkia. I 2017 var relasjonene mellom Ankara og Teheran i ferd med å normaliseres, og handelen mellom de to landene økte betydelig. Selv om handelsvolumet alt i alt var relativt beskjedent, var utviklingen viktig for Tyrkia, ettersom landet er avhengig av å importere energi, og Ankara tar sikte på å bli et viktig transittland for petroleum på vei til Europa, mens Iran har noen av verdens største reserver av olje og gass (Centingulec, 2018). President Erdogan har derfor ved flere anledninger kommet med sterk kritikk mot Trump-administrasjonens forsøk på å ødelegge atomavtalen (Hurriyet, «Erdogan voices support for Iran nuclear deal», 2018. Hurriyet, «US will lose from decision to withdraw from Iran nuclear deal: Erdogan», 2018). I tillegg til den negative innvirkningen på Tyrkias økonomiske interesser, bidrar dette til å forsterke tyrkernes inntrykk av Vesten, og særlig USA, som en upålitelig alliert.

Til tross for den økende riften mellom Ankara og Washington, har Erdogan ikke kommet med signaler som tyder på at Tyrkia har til hensikt å trekke seg ut av NATO-samarbeidet. Dette kan også underbygges ved å vise til at tyrkiske myndigheter var lite villige til å diskutere muligheten for å stenge Incirlik-basen for amerikanerne, selv da forholdet mellom de to landene var på sitt mest kritiske, våren 2018 (Idiz, 2018A). For USA er Incirlik en av de viktigste militærbasene i Midtøsten, og Washington har benyttet seg av den tyrkiske basen i mange tiår. Dersom Ankara skulle kaste amerikanerne ut fra Incirlik, ville det derfor være en sterkt symbolsk handling, og det ville svekke Tyrkias strategiske verdi for USA betydelig.

Kapittel III – Saudi Arabia og USA

Alliansen mellom USA og Saudi Arabia skriver seg tilbake til starten av den kalde krigen. Washington ønsket å gjøre landet til en del av en regional, politisk blokk, som skulle hindre sovjetisk innflytelse i å spre seg i Midtøsten (Partrick, 2016A, 358), og ville sikre vestmaktene tilgang til oljeforekomstene i Gulfen. Til gjengjeld garanterte USA for Saudi Arabias territoriale integritet, og Al-Sauds styre. Det nære forholdet mellom de to landene bygger således på felles interesser, heller enn felles verdier, og blir ofte betegnet som ‘olje mot sikkerhet’, selv om det antakelig er en betydelig forenkling.

III.1 – De viktigste sakene i relasjonene mellom Riyadh og Washington før 2017

III.1.1 – Olje er tykkere enn vann

Den saudiarabiske oljeproduksjonen har svært stor betydning for verdensøkonomien. Dette er delvis fordi Saudi Arabia er en av verdens største oljeprodusenter, men ifølge Quilliam (2016, 32-35), ligger Riyadhs makt først og fremst i at landet er verdens langt viktigste svingprodusent. Saudi Arabia sørger for å ha en betydelig høyere produksjonskapasitet i oljesektoren enn det landet vanligvis trenger, noe som betyr at Riyadh kan øke produksjonen på kort varsel, og dermed imøtegå eventuelle fall i tilbudet eller økninger i etterspørselen etter olje. Samtidig har landet pleid å kutte i produksjonen når oljeprisene har vært på vei ned. Dette har gitt Saudi Arabia stor innflytelse over den globale oljeprisen, noe som igjen har gitt Al-Saud stor politisk innflytelse.

Siden omkring 2010, har det skjedd en betydelig, teknologisk utvikling innenfor utvinning av ukonvensjonelle oljeforekomster, såkalt skiferolje. Dette førte til at USA, i årene etter 2010, i stor grad ble selvforsynt med petroleum. Denne utviklingen fikk mange i Saudi Arabia til å frykte at USA ikke lenger ville ha den samme interessen av å opprettholde en tett allianse med landet. Den synkende avhengigheten av importert olje, spilte etter all sannsynlighet en rolle i Washingtons avgjørelse om å nedskalere sitt militære nærvær i Midtøsten, men som Quilliam (2016, 37-38) påpeker, forhandles olje på et globalt marked, og verdensøkonomien er avhengig av olje fra Gulfen. Dette betyr at USA fremdeles har en sterk

egeninteresse av å sørge for gulfstatenes sikkerhet. I tillegg er olje langt fra den eneste interessen amerikanerne har i Saudi Arabia (Partrick, 2016A, 361-362).

Da den internasjonale oljeprisen kollapset i 2014, verserte det forskjellige teorier om Riyadhs rolle i utviklingen. Enkelte mente at prisfallet viste at Saudi Arabia ikke lenger var i stand til, eller interessert i, å fungere som en svingprodusent, mens andre mente at kollapsen i oljeprisen var en bevisst politikk fra Al-Saud. Hensikten skulle være å presse ukonvensjonelle oljekilder, og særlig den amerikanske skiferoljen, ut av markedet, ettersom denne typen olje er langt mer kostbar å utvinne enn de saudiarabiske oljeforekomstene. Prisfallet i 2014 skyldtes imidlertid ikke noen vesentlig økning i den saudiarabiske oljeproduksjonen. Den egentlige årsaken var etter alt å dømme at det på det tidspunktet var svært mye olje på verdensmarkedet, blant annet på grunn av den amerikanske skiferoljen, samtidig som fallende vekst i de asiatiske økonomiene la en demper på etterspørselen etter olje. Da Saudi Arabia ikke kuttet i produksjonen for å presse prisene opp igjen, var ønsket om å konkurrere ut de ukonvensjonelle oljekildene i henhold til Quilliam (2016, 35) bare en del av forklaringen. Riyadh ønsket også å holde på sin andel av det globale markedet, og var ikke villig til å kutte i produksjonen, med mindre de andre OPEC-landene gjorde det samme. OPEC var ikke i stand til å komme frem til noen avtale om felles produksjonskutt. En medvirkende årsak til at Saudi Arabia ikke var videre interessert i å kutte i oljeproduksjonen, var antakelig et ønske om å ramme den iranske økonomien. Iran er også svært avhengig av å eksportere olje, og hadde, i motsetning til Saudi Arabia, ikke oppsparte ressurser av betydning. Dette gjorde at Saudi Arabia kunne tåle en periode med lav oljepris langt bedre enn Iran.

III.1.2 – Irak – samarbeid og uoverensstemmelser

Før Kuwait-krigen var Irak en betydelig maktfaktor i Gulf-området. Saddam Hussains Bath-regime hørte ideologisk inn under den arabiske nasjonalismen, og hadde bånd til Sovjetunionen. Dette gjorde forholdet mellom Irak og Saudi Arabia svært anstrengt. Samtidig oppfattet Saudi Arabia og de andre gulfmonarkiene Den iranske revolusjonen som en betydelig trussel mot deres egen stabilitet, valgte derfor å støtte Irak finansielt under Iran – Irak-krigen. Denne støtten var imidlertid svært kalkulert, og svingte utfra gulfstatenes egne interesser (Partrick, 2016B, 131-132). Riyadh ønsket, i likhet med Washington, ikke at Irak skulle komme styrket ut av konflikten.

Da Iran – Irak-krigen var slutt, valgte Saddam å invadere Kuwait. USA med allierte mobiliserte, og presset Irak ut igjen. Washington valgte ikke å gå inn i selve Irak. I stedet ble landet satt under et strengt sanksjonsregime, og amerikanske og britiske fly gjennomførte rutinemessige operasjoner i Irak, mens amerikanerne etablerte et betydelig, militært nærvær i Gulfen. I utgangspunktet passet denne situasjonen Riyadh godt, ettersom Irak ikke lenger utgjorde noen trussel mot Saudi Arabia, samtidig som Saddams fortsatte styre garanterte at Iran ikke ville få noen innflytelse i landet. Utover 1990-tallet ble imidlertid saudiarabiske styresmakter stadig mer frustrerte over at Washington valgte å fokusere ‘containment-politikken’ mot Irak, heller enn Iran, som Riyadh så på som den virkelige trusselen. Saudiaraberne var av den opfatningen at amerikanernes politikk overfor Irak, var til Irans fordel (Partrick, 2016A, 359). Dette førte til at forholdet mellom Riyadh og Washington ble noe kjøligere mot slutten av 1990-tallet.

Uoverensstemmelsene om Irak, ble enda tydeligere da Bush-administrasjonen begynte å forberede invasjonen i 2003. Daværende kronprins, Abdullah, og andre ledende personer i Riyadh gikk hardt ut mot Washingtons planer, og skal ha startet en prosess for å få de amerikanske militærstyrkene ut av Saudi Arabia (Partrick, 2016B, 133). Al-Saud motsatte seg planene om regimeendring i Irak, først og fremst fordi det ble antatt at demokratiske valg i Irak ville føre til at et regime med base i den sjiamuslimske majoritetsbefolkningen ville komme til makten. Dette ville i sin tur gjøre det enkelt for Iran å skaffe seg politisk innflytelse i Bagdad. I ettertid har Saudi Arabia fått fullstendig rett i disse antakelsene. I tillegg fryktet Riyadh at en amerikansk invasjon i Irak ville føre til økt politisk uro i Saudi Arabia, noe som også viste seg å stemme. Til tross for disse motargumentene, valgte Al-Saud til slutt å samarbeide med Bush-administrasjonen om invasjonen, noe som antakelig skyldtes at Riyadh ikke ville legge seg ut med Washington unødig, og trodde at amerikanerne ville gjennomføre invasjonen uansett.

Etter den amerikanske invasjonen av Irak, og Bath-regimets fall, gjorde Saudi Arabia et forsøk på å etablere relasjoner til de irakiske kurderne og en del politiske fraksjoner i Irak, men det kom lite ut av dette arbeidet. Riyadh lyktes en del bedre når det gjaldt å bygge relasjoner med de irakiske sunnimuslimene, først og fremst via stammene i nærheten av den saudiarabiske grensen (Partrick, 2016B, 141). Al-Saud støttet aktivt sunniarabiske grupper da den sekteriske volden i Irak var på sitt verste, i 2005-2006 (Partrick, 2016B, 139). I ettertid har Saudi Arabia og USA til en viss grad samarbeidet om å forhindre radikaliserings blant de irakiske sunnimuslimene, men Riyadh har ikke vært villig til å involvere seg tungt i kampen mot IS, av frykt for økt politisk uro på hjemmebane (Partrick, 2016B, 145-146).

III.1.3 – Syrias plass i forholdet mellom Saudi Arabia og USA

Så lenge Hafez Al-Assad var president i Syria, var forholdet mellom Damaskus og Riyadh relativt godt. De to landene sto riktignok på hver sin side i Iran – Irak-krigen, men Al-Saud og Al-Assad hadde til gjengjeld et godt samarbeid i Libanon, og stod sammen i kampen mot Israel. Etter at Bashar Al-Assad overtok etter sin far som syrisk president, begynte relasjonene mellom Saudi Arabia og Syria imidlertid å forfalle. Ifølge Partrick (2016C), var Bashar Al-Assad langt mindre interessert i å vedlikeholde Syrias forhold til Egypt og Saudi Arabia, enn Hafez Al-Assad hadde vært, og valgte i stedet å knytte Syria stadig tettere opp mot Iran. Denne utviklingen skal ha kulminert i 2005, da Syria var delaktig i drapet på Rafiq Hariri. Hariri var leder for de libanesiske sunnimuslimene, og en nær alliert av Saudi Arabia (Partrick, 2016C, 209-210). Riyadh gjorde senere enkelte forsøk på å reparere forholdet mellom de to landene, men det var lite vellykket (Partrick, 2016C, 211).

Da den syriske borgerkrigen brøt ut i 2011, så Riyadh det som en mulighet til å bli kvitt Assad-regimet, som på den tiden var blitt en nær alliert av Iran. Saudi Arabia gikk derfor inn med betydelig støtte til den væpnede opposisjonen. Etersom Obama-administrasjonen også ønsket å få Al-Assad avsatt, sto Washington og Riyadh på samme side av den viktigste konfliktlinjen i krigen. Mulighetene for et samarbeid mellom de to landene var likevel begrensede, fordi amerikanerne og saudiaraberne hadde svært forskjellige idéer om hva som skulle skje med Syria etter Assad-regimets fall. Mens USA forsøkte å støtte de moderat islamistiske og sekulære elementene blant opprørerne, og ville at Syria på sikt skulle bli et demokrati, støttet Saudi Arabia først og fremst islamistiske grupper med salafistiske tendenser. Dette var fordi Riyadh var redd for å gi næring til den arabiske våren, som kunne bli en betydelig trussel mot Al-Sauds styre, dersom den skulle slå rot i Saudi Arabia.

I denne situasjonen kjempet grupper støttet av Riyadh og Washington like mye mot hverandre, som mot regimet. Saudi Arabia, USA og Qatar, som også var sterkt involvert i Syria, inngikk derfor i 2014 en avtale om utelukkende å støtte syv opprørsgrupper, som alle parter kunne godta (Partrick, 2016C, 214). Denne avtalen ble imidlertid stadig mindre relevant, etter hvert som kampen for å få Al-Assad avsatt ble hardere og hardere, og Saudi Arabia og Tyrkia inngikk en taktisk allianse. Dette førte til at saudiarabiske ressurser endte opp hos en god del grupper som Washington hadde lite til overs for, noe som bidro til det kjølige forholdet mellom Obama-administrasjonen og Al-Saud. I tillegg forårsaket saudiarabiske styresmaktens begrensede evne til å forhindre saudiarabiske borgere fra å støtte

mer ekstreme fraksjoner som IS og Al-Nusra (Partrick, 2016C, 215-216), en viss irritasjon i Washington.

III.1.4 – Den arabiske våren – amerikansk ideologi og saudiarabiske interesser på kollisjonskurs

Det var også andre sider ved den arabiske våren enn borgerkrigen i Syria, som fikk betydning for forholdet mellom Saudi Arabia og USA. Her er særlig Egypt, Libya og Tunisia interessante. Obama-administrasjonens manglende støtte til regimene i Egypt og Tunisia, som var allierte av amerikanerne, rystet Riyadhhs tiltro til USA som en alliert, mens NATOs intervensjon i Libya derimot passet Saudi Arabia godt. Utviklingen i Egypt og Tunisia veide nok imidlertid langt tyngre enn Riyadhhs interesse av den libyske intervensjonen, og den arabiske våren hadde alt i alt en sterkt negativ effekt på relasjonene mellom Al-Saud og Washington.

Da opprøret brøt ut i Egypt på senvinteren 2011, valgte Washington ikke å forsøke å berge president Mubarak, til tross for at det egyptiske regimet lenge hadde vært en alliert av USA. Dette var nok dels et utslag av at Obama-administrasjonen ønsket å fremme det som så ut til å bli en demokratiseringsbølge i Midtøsten, og dels fordi det ikke var mye amerikanerne kunne ha gjort med situasjonen uansett. President Obama kunne ikke godt støtte et autoritært regimes maktbruk mot et folk som demonstrerte for demokrati og menneskerettigheter, i alle fall ikke så lenge verdens øyne var rettet mot den arabiske våren. Saudi Arabia oppfattet dette som et amerikansk svik overfor Egypt, noe som svekket Riyadhhs tillit til Washington betydelig, ettersom det til synelatende bekreftet Al-Sauds frykt for at amerikanerne ikke ville være villige til å gripe inn dersom det skulle oppstå et opprør mot Al-Sauds styre internt i landet. På det tidspunktet var det tilløp til politiske protester også i Saudi Arabia. Situasjonen ble ytterligere forverret da amerikanerne valgte å anerkjenne det brorskapsdominerte styret som ble valgt i Egypt etter revolusjonen. Det muslimske brorskapet har i mange tiår forårsaket stor bekymring i Riyadh, fordi Al-Saud ser på brorskapets demokratisk orienterte islamisme som en alvorlig trussel mot den ideologien som den saudiarabiske staten hviler på. Saudi Arabia stilte derfor opp med store økonomiske ressurser til støtte for det militærregimet som kuppet makten i Egypt et par år senere.

President Ben Ali i Tunisia hadde også gode relasjoner til USA, og mange europeiske land. Washingtons manglende støtte til hans regime i møte med den arabiske

våren, påvirket derfor Al-Sauds tiltro til USA på samme måte som utviklingen i Egypt. Etter revolusjonen endte Ben Ali opp med å leve i eksil i Saudi Arabia. Imidlertid hadde Tunisias skjebne antakelig langt mindre betydning for forholdet mellom Riyadh og Washington, enn utviklingen i Egypt, tatt i betraktning at Tunisia var et lite land og lå betydelig lengre borte, sett fra Saudi Arabias ståsted.

Revolusjonen i Egypt førte til at Saudi Arabia nærmest ble enerådende i Den arabiske liga (Hellestveit, 2017, 108). Da vestlige land, med Frankrike i spissen, noen måneder senere ønsket å sette i gang en militær intervensjon mot Gaddafi i Libya, var det derfor Riyadh som avgjorde at Den arabiske liga skulle komme med den påkrevde forespørselen til sikkerhetsrådet. Al-Saud hadde flere grunner til å gjøre det. Den viktigste var nok et ønske om å avlede verdens oppmerksomhet bort fra måten Riyadh slo ned på alle tilløp til politiske protester på hjemmebane, og Saudi Arabia og Emiratenes inngripen i Bahrain. Der satte de to statene inn store, militære styrker for å slå ned det opprøret mot Al-Khalifa, som så ut til å være i emning. Både i Bahrain og i Dammam-provinsen i Saudi Arabia, var det i stor grad snakk om sjiamuslimer som demonstrerte mot diskriminering fra de sunnimuslimske styresmaktens side. I tillegg var Gaddafi en militærdiktator med sosialistiske tendenser, som i sin tid tok makten fra Libyas kong Idris, og etter sigende sto bak et attentatforsøk mot Kong Abdallah tidlig på 2000-tallet (Hellestveit, 2017, 108).

III.1.5 – Irans betydning for relasjonene mellom Riyadh og Washington

Før Den iranske revolusjonen, drev USA en politikk hvor Washington forsøkte å holde gulfområdet under kontroll ved skape en strategisk balanse mellom Saudi Arabia og Iran. Amerikanerne var dermed like nære allierte av Sjah Muhammed Reza, som av Al-Saud, og det var fungerende diplomatiske relasjoner mellom Riyadh og Teheran, selv om det foregikk en viss konkurranse mellom de to statene.

Dette endret seg etter 1979. Det var sterke, antiamerikanske strømninger i store deler av det iranske folket og blant lederne av revolusjonen, noe som blant annet skyldtes CIAs rolle i kuppet mot Muhammed Mossadegh. I tillegg bidro stormingen av den amerikanske ambassaden i Teheran, og den påfølgende gisselkrisen, til å øke spenningene mellom USA og Iran ytterligere. Dette førte til at Saudi Arabia ble amerikanernes viktigste allierte i Midtøsten, nest etter Israel, og siden har Riyadh og Washington samarbeidet tett om amerikanernes 'containment-politikk' mot Iran.

Til tross for det nære, om ikke uproblematisk, forholdet som har eksistert mellom Saudi Arabia og USA etter Den iranske revolusjonen, har Riyadh til tider lidd av en lettere paranoid frykt for en nært forestående forsoning mellom Teheran og Washington. En slik forsoning ville fjerne det amerikanerne så på som den mest alvorlige trusselen mot deres interesser i Gulfen, og dermed gjøre Washingtons behov for et sikkerhetspolitisk samarbeid med Saudi Arabia, langt mindre. Denne frykten blusset opp da amerikanerne invaderte Irak i 2003, ettersom Al-Saud regnet med at et flertallsstyre i Bagdad ville styrke Irans innflytelse i landet betraktelig, og enkelte i Riyadh til og med mente at det var noe amerikanerne gjorde med hensikt (Partrick, 2016A, 360). Da Obama-administrasjonen gikk inn i seriøse forhandlinger om en atomavtale med Iran så det enda verre ut, fra Riyadhs ståsted. Dette var antakelig en viktig grunn til at Saudi Arabia valgte å innta en så aktiv rolle i den syriske borgerkrigen. Da atomavtalen ble undertegnet i 2015, inngikk Riyadh en taktisk allianse med Tyrkia, som hadde som formål å velte Assad-regimet. Det gjaldt å bryte den Iranske aksen til Middelhavet før atomavtalen kunne bli implementert, siden den antakelig ville styrke Teheran politisk og økonomisk (Hellestveit, 2017, 277).

III.1.6 – Ellevte september-angrepene og krigen mot terror

Femten av de nitten terroristene som gjennomførte angrepene mot USA den ellevte september 2001, var saudiarabiske statsborgere. Mange fryktet derfor at disse angrepene ville gjøre alvorlig skade på relasjonene mellom Riyadh og Washington, og det er liten tvil om at de førte til en sterk motvilje mot Saudi Arabia i den amerikanske opinionen og deler av den amerikanske makteliten. Bush-administrasjonen innså likevel at Riyadh og saudiarabisk etterretning kunne være av avgjørende betydning i den såkalte krigen mot terror. Dette var blant annet fordi landet var en viktig arena for Al-Qaida og liknende organisasjoner, til å skaffe penger og rekrutter. Ellevte september-angrepene førte derfor til et betydelig nærere sikkerhetspolitisk samarbeid mellom de to statene, heller enn det motsatte (Partrick, 2016A, 370). I tillegg kan Washingtons avgjørelse om ikke å klandre Riyadh for Al-Qaidas angrep mot USA, naturligvis ha hatt en sammenheng med at Washington og Al-Saud var sammen om å skape organisasjonen på 1980 tallet, med formål om å kjempe mot den sovjetiske okkupasjonen av Afghanistan.

Dette endret seg imidlertid i 2016 da den amerikanske kongressen vedtok Justice Against Sponsors of Terrorism Act (JASTA), selv om president Obama brukte sin vetomakt i

et forsøk på å stanse JASTA. Denne loven gjorde det mulig for ofrene etter ellefte september-angrepene å saksøke den saudiarabiske staten i det amerikanske rettsvesenet. JASTA ble møtt med sterk motstand fra Saudi Arabia og de fleste andre stater, ettersom den alminnelige oppfatningen var at den nye loven brøt med spillereglene for internasjonal politikk (The American Journal of International Law, «Congress Overrides Obama's Veto to Pass Justice Against Sponsors of Terrorism Act», 2017, 156, 160). Loven ble stående til tross for disse protestene, og i mars 2018 aksepterte en amerikansk domstol et gruppesøksmål mot Saudi Arabia fra mer enn 25.000 amerikanere som var blitt skadelidende etter angrepene i 2001. Riyadh protesterte mot søksmålet, men valgte ikke å gjøre det til en større sak enn nødvendig (Baynes, 2018).

III.1.7 – Saudi Arabia, USA, Israel og Palestina-konflikten

Da Israel ble opprettet i 1948, var Saudi Arabia en av araberstatene som erklærte krig mot landet. På papiret er de to landene fremdeles i krig, og Al Saud har ingen offisielle, diplomatiske forbindelser til de israelske styresmaktene (Rieger, 2016, 150). Til tross for dette, har forholdet mellom de to landene endret seg mye i årenes løp. Mens Saudi Arabia kjempet for å utslette Israel i 1948, var landets støtte til krigen i 1973 langt mer begrenset (Rieger, 2016, 152). Fra 1981 til 1982 fikk Saudi Arabia Den arabiske liga med på den første fredsplanen med Israel, noe som var en milepæl i konflikten, fordi araberstatenes politiske linje tidligere hadde vært å nekte å gå i forhandlinger med landet. På begynnelsen av 2000-tallet kom Al-Saud med et nytt forslag til en fredsavtale, som også ble godtatt av Den arabiske liga. Rieger (2016, 155) hevder at dette forslaget var skjøvet betydelig lengre i Israels favør, sett i forhold til planen fra 1981. I tillegg støttet Riyadh opp om blant annet forhandlingene i Madrid og på 1990-tallet, og bidro til å legge press på de andre araberstatene, selv om Saudi Arabia offisielt bare var en observatør (Rieger, 2016, 154). Israel gikk i midlertid ikke med på noen av disse fredsinitiativene, og Israels særdeles hardhendte håndtering av Al-Aqsa-intifadaen i 2001, bidro til å gjøre relasjonene mellom Riyadh og Tel Aviv verre igjen. Denne hendelsen angikk også forholdet mellom Washington og Al-Saud, ettersom USAs manglende reaksjoner overfor Israel, skapte et betydelig sinne hos Kong Abdullah og andre ledende saudiarabere. Israels kriger mot Hamas på 2000-tallet har også bidratt til å legge press på forholdet mellom Israel og Saudi Arabia, både fordi disse krigene har bidratt til å styrke Hamas politisk, og fordi det saudiarabiske lederskapet har en genuin sympati for palestinerne

sak. Dessuten har Al-Saud sett seg nødt til å ta sterk avstand fra Israel i forbindelse med intifadaen og krigene, av hensyn til den generelle opinionen i Midtøsten (Rieger, 2016, 157).

Parallelt med denne noe begrensede opptiningen i relasjonene mellom Riyadh og Tel Aviv, ble forholdet mellom Saudi Arabia og palestinerne vanskeligere. Al-Saud prøvde opprinnelig å ta en ledende rolle i kampen for palestinerne sak. Etter 1979 tok imidlertid Iran mer og mer over for Saudi Arabia i denne rollen, blant annet ved å støtte organisasjoner som Hamas og Hizbollah. Disse organisasjonene var del av en større tendens, hvor islamistene tok over for de arabiske nasjonalistene og andre sekulære strømninger, som bærere av motstandskampen mot Israel. Denne utviklingen gjorde det vanskeligere for Saudi Arabia å støtte den palestinske motstandsbevegelsen, fordi Riyadh oppfatter islamistiske retninger som konkurrerer med landets egen wahhabisme, og særlig brorskapstradisjonen, som alvorlige, ideologiske trusler. Samtidig har det stadig tettere forholdet mellom USA og Saudi Arabia bidratt til å bryte ned landets troverdighet i palestinasaken.

En viktig årsak til denne forsiktige forsoningen mellom Saudi Arabia og Israel, er tydeliggjørelsen av at Israel ikke kommer til å forsvinne med det første. Riyadh har derfor vært nødt til å finne frem til en modus vivendi med Tel Aviv, for å slippe å ligge i konflikt med landet. En annen, og antakelig viktigere årsak, er at de to statene har fått stadig flere sikkerhetspolitiske interesser til felles. Den viktigste av disse interessene er et ønske om å begrense Irans innflytelse i Midtøsten, og å hindre Iran i å utvikle atomvåpen, ettersom både Israel og Saudi Arabia ser på Iran som en alvorlig trussel mot sin egen sikkerhet og regionale posisjon. I tillegg har Riyadh og Tel Aviv en felles utfordring når det kommer til islamisme. Moderate islamister utgjør en politisk trussel mot begge statene, mens jihadister, som Al-Qaida og IS, er svorne fiender av Saudi Arabia og Israel. Til tross for dette, hevder Rieger (2016, 158) at Riyadh ikke har kontakt med Tel Aviv på høyt nivå, og at de to landene ikke har noen slags felles strategi mot Iran. Han mener også at det er svært lite sannsynlig at Saudi Arabia ville være villig til å la israelske fly benytte seg av saudiarabisk luftrom under et eventuelt angrep mot Iran. Her ser Rieger (2016) ut til å være i uoverensstemmelse med Hellestveit (2017, 208), som hevder at da amerikanerne ikke ville gi Israel tillatelse til å benytte seg av irakisk luftrom under et planlagt bombeangrep mot iranske atominstallasjoner i 2009, tilbød Riyadh å la det israelske flyvåpenet benytte seg av Saudi Arabias luftrom i stedet. Dette kan naturligvis være fordi Rieger mener at Al-Saud har endret mening siden 2009, men det er vanskelig å se hva som skulle ha forårsaket en slik endring, tatt i betraktning at forholdet mellom Saudi Arabia og Iran er langt mer anspent i dag enn det var i 2009.

Ettersom Israel og USA har hatt svært nære relasjoner i mange tiår, og støtten til israelerne er en svært viktig sak i amerikansk politikk, har Riyadh's bedre forhold til Tel Aviv bidratt til å forbedre samarbeidsklimaet mellom Al-Saud og Washington. Det har imidlertid også svekket Saudi Arabias troverdighet og moralske autoritet i den muslimske verden, noe som har bidratt til å gjøre landets strategiske verdi for USA mindre.

III.2 – Saudi Arabia og USA under president Trump

Under den amerikanske valgkampen i 2016, kom Donald Trump ved flere anledninger med negative uttalelser om Islam og muslimer. I tillegg forsøkte presidenten i 2017 å innføre et innreiseforbud overfor borgere av en rekke land med muslimsk befolkningsflertall. Til tross for dette, har Trump-administrasjonen forsøkt å kultivere et godt forhold til Saudi Arabia.

Et tydelig tegn på dette kom allerede i mai 2017, da Trump valgte å legge sin første utenlandsreise som president til Saudi Arabia (Zondag, 2017). Under dette besøket ble det undertegnet flere, store økonomiske avtaler, deriblant en våpenavtale til en verdi av rundt 110 milliarder dollar. Denne avtalen var særskilt betydningsfull fordi den innebar salg av flere våpensystemer som Obama-administrasjonen ikke var villig til å selge til Saudi Arabia (Al-Jazeera, «US and Saudi Arabia sign arms deals worth almost \$110bn», 2017). Trumps besøk ble gjengjeldt i mars 2018, da Saudi Arabias kronprins, Muhammed bin Salman (ofte omtalt som MBS), var på et lengre statsbesøk i USA (NRK, «Trump skrøt av USAs våpensalg til Saudi-Arabia», 2018).

I begynnelsen av november 2017 gjennomførte det saudiarabiske statsapparatet, under ledelse av MBS, en rekke arrestasjoner av ledende personer i Saudi Arabia. Disse personene var anklaget for korrupsjon, men den alminnelige tolkningen går ut på at arrestasjonene i virkeligheten var politisk motiverte. Her valgte Rex Tillerson, USAs daværende utenriksminister, å gå ut med forsiktig kritikk av Saudi Arabia (Al-Jazeera, «Saudi anti-corruption purge: All the latest updates», 2017), mens presidenten selv støttet MBS varmt (Al-Jazeera, «Donald Trump praises Saudi purge and detentions», 2017). Dette kan muligens være et tegn på at Tillerson ikke hadde et like positivt syn på Saudi Arabia som Trump hadde. Våren 2018 ble Tillerson imidlertid avskjediget og erstattet av den tidligere CIA-direktøren, Mike Pompeo. Pompeo er kjent for å ha et syn på Midtøsten som ligger nært opp til presidentens syn, og valgte Saudi Arabia, Israel og Jordan som destinasjoner på sin første utenlandsreise (Abdulaziz, Lieber og Schwartz, 2018). I tillegg verserte det i mars rapporter

om at Jared Kushner, president Trumps rådgiver og svigersønn, hadde delt strengt hemmelig etterretningsinformasjon med MBS i forkant av arrestasjonene. Denne informasjonen skal blant annet ha inneholdt navn på medlemmer av Al-Saud som var skeptiske til kong Salman og MBS (Merica, 2018).

Selv om Riyadh de siste tiårene har utviklet en slags modus vivendi med Israel, og de to landene står sammen mot Iran, så Saudi Arabia seg nødt til å komme med svært sterk kritikk av USA da Trump-administrasjonen valgte å anerkjenne Jerusalem som Israels hovedstad. Det er ikke usannsynlig at Al-Saud følte et genuint sinne over den amerikanske avgjørelse, tatt i betraktning at Jerusalem er Islams tredje helligste by, men Riyadh's kraftige reaksjon var nok i minst like stor grad et forsøk på å styrke landets troverdighet som en støttespiller for palestinerne. I alle tilfeller kommer hendelsen neppe til å ha noen stor betydning for forholdet mellom USA og Saudi Arabia, ettersom Riyadh er klar over at Israel aldri ville ha gitt fra seg Jerusalem uansett, mens Washington etter all sannsynlighet forstår at Saudi Arabia var nødt til å reagere på den måten.

III.2.1 – Blokaden av Qatar

I juni 2017 innførte Saudi Arabia, Egypt, Bahrain og De forente arabiske emirater en omfattende blokade av Qatar. Myndighetene i Doha ble beskyldt for å støtte terrorisme, for å ha for tette bånd til Iran, og for å blande seg i andre staters indre anliggender. Landene bak blokaden satte frem en liste med tretten krav til Qatar, som blant annet innebar at Doha måtte legge ned nyhetskanalen Al-Jazeera, nedgradere de diplomatiske forbindelsene til Iran, utlevere borgere som var ettersøkt i andre stater, og innrette seg politisk etter de andre gulfstatene, på alle områder av betydning (Al-Jazeera, «Arab states issue 13 demands to end Qatar-Gulf crisis», 2017). Like før blokaden ble iverksatt, ble Qatars statlige nyhetsbyrå hacket, og det ble spredd forfalskede uttalelser fra emiren i landet. I følge Al-Jazeera ble hacker-angrepet gjennomført fra Saudi Arabia (Al-Jazeera, «تحقيق الجزيرة: قرصنة "قنا" تمت من وزارة سيادية بالسعودية», 2018). Denne påstanden virker sannsynlig, siden de forfalskede uttalelsene gav Riyadh et godt påskudd for å sette i verk blokaden.

Ettersom blokaden ble satt i gang mindre enn en måned etter president Trumps besøk i Saudi Arabia, antok mange analytikere at det var en sammenheng mellom de to hendelsene. Det er liten tvil om at det amerikanske statsbesøket bidro til å styrke Saudi Arabia og Emiratenes tillit til at USA ville stå sammen med dem mot Iran (Olsson og Nilsen, 2017),

men dersom det fantes noen mer direkte kobling, har det ikke kommet frem i offentligheten. President Trump gikk riktignok ut på Twitter med støtte til blokaden, og antydte at han hadde hatt noe med saken å gjøre, men Pentagon valgte kort tid senere å takke Qatar for landets innsats for regionens sikkerhet, og for at amerikanerne fikk ha sin viktigste militærbase i Gulfen i landet (Knezevic, 2017). Samtidig oppfordret Tillerson og James Mattis, USAs forsvarsminister, alle partene til å unngå en eskalering av konflikten, og til å forsøke å finne diplomatiske løsninger (Arab Center for Research and Policy Studies, «فوضى الموقف الأميركي، وتداعيته المحتملة على الأزمة الخليجية»، 2017, 1). I løpet av de neste månedene endret presidenten tilsynelatende tilnærming til gulfkrisen, og gikk over til å snakke om Qatar som en viktig alliert, men samkjøringen mellom Trump, Tillerson og Jared Kushner skal fremdeles ha vært dårlig (Arab Center for Research and Policy Studies, «President Trumps Evolving Approach to the US Position on the Gulf Crisis», 2017). Washingtons uklare holdning til denne konflikten, Iran og Tyrkias støtte til Qatar, og de urealistiske kravene fra landene bak blokaden, er antakelig hovedgrunnene til at Qatar-krisen enda ikke er løst, per juni 2018.

Qatar-krisen har hatt flere negative konsekvenser for USAs interesser i Gulfen. Den har skapt alvorlig splittelse mellom GCC-landene, som alle er viktige allierte for Washington, og har presset Qatar til å knytte seg tettere opp mot Iran. Dette er særlig alvorlig ettersom amerikanernes viktigste militærbase i Midtøsten befinner seg i Qatar, og landet dessuten kan utgjøre et brohode for Iran på vestsiden av Gulfen. I tillegg har USA betydelige, økonomiske interesser i gulfområdet, som er skadelidende under den politiske usikkerheten som blokaden har ført til. Det er derfor lett å anta at denne krisen har hatt en negativ innvirkning på Washingtons syn på Saudi Arabia, men Trump-administrasjonen har i så fall ikke gjort noen vesentlige mottiltak overfor Riyadh. Det virker heller ikke sannsynlig at USA vil la denne saken påvirke samarbeidet mellom de to landene, tatt i betraktning den nåværende administrasjonens syn på Iran.

III.2.2 – Kampen mot Irans innflytelse

Iran, landets atomprogram og Teherans ambisjoner i Midtøsten, er nok den saken som har hatt langt mest å si for utviklingen i forholdet mellom Washington og Riyadh under Trump-administrasjonen. Saudi Arabia ønsket, i likhet med en god del andre stater i regionen, en seier til Donald Trump i presidentvalget i 2016, ettersom Trump var svært tydelig imot atomavtalen, mens Hillary Clinton hadde vært en del av den administrasjonen som inngikk

den. Etter innsettelsen begynte Trump-administrasjonen å innføre nye sanksjoner mot Iran, med begrunnelse i landets engasjement i Syria og andre konfliktområder, og det iranske programmet for utvikling av ballistiske missiler. Presidenten forsøkte også å undergrave atomavtalen, og valgte i mai 2018 å trekke ut USA fullstendig, til tross for at IAEA gjentatte ganger hadde gått god for at Iran etterlevde avtalen. Dette var fullstendig i tråd med Saudi Arabias ønsker, men la alvorlig press på USAs relasjoner til sine allierte i Europa.

Et viktig område hvor Trump-administrasjonens ønske om å isolere Iran har resultert i et bredere samarbeid med Al-Saud, er borgerkrigen i Jemen. I januar 2015 døde kong Abdullah av Saudi Arabia, og ble erstattet av kong Salman og hans yndlingsønn, Muhammed bin Salman (MBS), som senere ble gjort til kronprins. Kong Salman og MBS innførte en betydelig mer offensiv utenrikspolitikk enn den som var blitt ført under kong Abdullah, og bare to måneder etter innsettelsen gikk Saudi Arabia til krig mot den iranskstøttede Houthi-militsen i Jemen (Hellestveit, 2017, 277). Selv om Riyadh står på det internasjonalt anerkjente regimets side, har Saudi Arabia og de andre partene i konflikten blitt kritisert av det internasjonale samfunnet for den brutale måten krigen har blitt ført på, og de høye, sivile tapene. Under Obama-administrasjonen var USA lite interessert i å støtte Al-Sauds krigføring i Jemen, og president Obama stoppet flere våpenkontrakter med Saudi Arabia, med henvisning til brudd på menneskerettighetene, mens Trump har gitt grønt lys for slike avtaler (Veum, 2018). I tillegg ble det i 2017, president Trumps første år ved makten, gjennomført seks ganger så mange amerikanske luftangrep i Jemen, som det ble i 2016. Ifølge det amerikanske forsvaret, var disse angrepene rettet mot IS og AQAP (Al-Qaida på Den arabiske halvøy), men de skal ha bidratt til å styrke Emiratenes allierte i landet (Kube, Windrem og Arkin, 2018), som også kjemper mot Houthi-opprørerne. Det kan være verdt å merke seg at dette er den offisielle versjonen. I tillegg skal et lite antall amerikanske spesialsoldater ha blitt satt inn i Jemen til støtte for Saudi Arabia, etter at houthiene skjøt minst ett missil mot Riyadh høsten 2017 (Al-Jazeera, «US special forces 'helping' Saudis battle Houthi rebels», 2018).

Trump-administrasjonen kom imidlertid også med sterk kritikk av den saudiarabiske koalisjonens blokade av Jemen, som ble innført i november 2017. President Trump ba koalisjonen om å slippe mat, medisiner og drivstoff inn i landet, og viste til at behovet for disse varene var desperat blant sivile jemenitter (Sampathkumar, 2017). Det er liten grunn til å tvile på at denne kritikken var ektefølt, men det ser ikke ut til at Washington var villig til å legge noe sterkt press på Riyadh, og det ser heller ikke ut til at USA har trappet ned støtten til krigen i ettertid.

III.2.3 – Libanon og Saad Hariris uventede avgang

Samtidig med MBS' tidligere nevnte antikorrupsjonsaksjon, i november 2017, forsøkte Saudi Arabia å blande seg inn i den politiske utviklingen i Libanon. Den libanesiske statsministeren, Saad Hariri, var på det tidspunktet i Riyadh, hvor han erklærte at han ville fratre sitt politiske verv. Denne erklæringen kom som en overraskelse på de fleste, både i og utenfor Libanon, og libanesiske myndigheter og Hariris eget parti kunne ikke komme i kontakt med ham. Dette fikk mange til å anta at statsministeren var blitt plassert under husarrest av saudiaraberne, og presset til å gå av. EU, og særlig Frankrike, la et sterkt press på Saudi Arabia, og flere europeiske diplomater antydte at statsministeren ble holdt i forvaring mot sin vilje (Middle East Eye, «EU calls for Hariri's return to Lebanon», 2017). Dette var antakelig en viktig grunn til at Hariri etter kort tid ble løslatt. Han trakk senere tilbake den erklæringen han kom med i Riyadh, og har fortsatt som statsminister.

I motsetning til EU, var Trump-administrasjonen svært forsiktig i sin kritikk av den saudiarabiske manøveren. Rex Tillerson hevdet at USA ikke så noen grunn til å tro at Hariri ble holdt fanget av saudiarabiske myndigheter, men sa også at USA anerkjente ham som Libanons statsminister også etter erklæringen om hans avgang (Middle East Eye, «US says Lebanon should not be used as proxy amid Saudi escalation», 2017), altså underforstått at Washington ikke så på Hariris fratredelse som gyldig. Trump selv kom ikke med noen uttalelse om saken.

III.3 – Hvilken betydning har Trumps presidentskap hatt for Saudi Arabia?

III.3.1 - Har Trump-administrasjonen endret USAs politikk overfor Saudi Arabia?

Den nye administrasjonen ser ikke ut til å ha gjort vesentlige endringer i Washingtons politiske grunnlinje overfor Saudi Arabia. Amerikanske styresmakter ser fremdeles på Riyadh som en svært viktig alliert i krigen mot terror. USA har fortsatt å støtte Al-Saud sikkerhetspolitisk, både ved å selge landet store mengder militært utstyr, og ved å ha betydelige styrker i Saudi Arabia og Gulfen generelt. I tillegg har USA fortsatt å lene seg på Riyadh for å holde det internasjonale oljemarkedet under kontroll. Dette ble tydelig demonstrert sommeren 2018, da president Trump forsøkte å overbevise Kong Salman om å øke Saudi Arabias oljeproduksjon med to millioner fat om dagen, blant annet for å erstatte den oljen som vil forsvinne fra verdensmarkedet dersom Washington lykkes med å hindre

Iran i å eksportere olje fullstendig (Al-Jazeera, «بمكالمة من ترامب.. الملك سلمان يزيد إنتاج النفط», 2018) (Bruland, 2018).

Tonen i forholdet mellom de to landene har derimot endret seg markant etter at Trump-administrasjonen tok over for president Obama. Forholdet mellom Obama-administrasjonen og saudiarabiske styresmakter var preget av sterk mistro fra Riyadhs side, blant annet på grunn av Obamas håndtering av den arabiske våren, og atomavtalen med Iran, som Saudi Arabia så på som svært skadelig for statens sikkerhetspolitiske situasjon. Under president Trump har relasjonene mellom Washington og Riyadh blitt betydelig varmere. Den amerikanske presidenten la, som tidligere nevnt, sin første utenlandsreise til Saudi Arabia, og under Trump-administrasjonen økte USAs støtte til Saudi Arabias krigføring i Jemen betraktelig.

Når det gjelder de sidene av Washingtons Midtøsten-politikk som ikke retter seg direkte mot Saudi Arabia, men likevel har betydning for Riyadhs regionale interesser, har Trump-administrasjonen gjennomført betydelige endringer, i Saudi Arabias favør. Dette gjelder i første rekke den iranske atomavtalen, men også USAs økte tilstedeværelse i Irak har blitt godt mottatt i Riyadh, ettersom den bidro til å begrense Irans innflytelse der. Til å begynne med gikk president Trump også ut med støtte til Saudi Arabia og Emiratenes blokade av Qatar, men her kan det se ut til at Washingtons holdning endret seg noe, etter hvert som krisen trakk ut i tid.

Det er altså ikke grunnlag for å si at Trumps presidentskap har brutt med grunnlinjen i USAs politikk overfor Saudi Arabia. Denne grunnlinjen har vært mer eller mindre den samme helt siden Den iranske revolusjonen i 1979. Til gjengjeld har relasjonene mellom Washington og Riyadh blitt betydelig varmere under president Trump, men her var det heller snakk om at forholdet mellom de to landene gikk tilbake til normalen, etter å ha vært unormalt vanskelig under Obama-administrasjonen.

III.3.2 - Hvordan har Trump-administrasjonens politikk påvirket Saudi Arabia?

Det ser ikke ut til at Riyadhs innenrikspolitikk er blitt påvirket av maktskiftet i Washington. USA har alltid vært forsiktig med å blande seg i Saudi Arabias interne anliggender. Et mulig tegn på at Trump ikke hadde til hensikt å endre på dette, kom da presidenten uttrykte sterk støtte til den bølgen av arrestasjoner som fant sted i Saudi Arabia høsten 2017.

Saudi Arabias utenrikspolitikk ser heller ikke ut til å ha endret retning siden Trump-administrasjonen ble innsatt, men her er det likevel mulig å argumentere for at den nye administrasjonen har hatt en viss påvirkning. Riyadhs utenrikspolitikk begynte å dreie i en mer offensiv retning allerede da Kong Salman og Muhammed bin Salman tok over for kong Abdullah, først og fremst gjennom den militære intervensjonen i Jemen. Den saudiarabiskledede blokaden av Qatar, og affæren med den libanesiske statsministeren Saad Hariri, tyder på at den saudiarabiske politikken overfor andre stater i Midtøsten har blitt enda mer selvhevdende etter presidentskiftet i Washington. Denne utviklingen skyldes etter alt å dømme at saudiarabiske styresmakter ser på Trump-administrasjonen som en langt mer pålitelig alliert enn det president Obama var, og derfor føler at landet har friere tøyler.

Den nye administrasjonen i Washington ser ut til å ha hatt minimal påvirkning på den politiske utviklingen innad i Saudi Arabia. Trumps presidentskap har heller ikke påvirket Riyadhs utenrikspolitikk, annet enn ved å gi landet økt selvtillit i møte med Irans innflytelse. Det er heller ikke noe som tyder på at denne situasjonen vil endre seg, ettersom den eskalerende konflikten med Teheran har gjort det enda viktigere for Washington å pleie et godt forhold til Riyadh, blant annet for å sikre verdensøkonomien tilgang til olje fra Gulfen.

Kapittel IV – Relasjonene mellom Tyrkia, Iran og Saudi Arabia under president Trump

Dette kapittelet vil undersøke hvordan en del av de politiske utviklingstrekkene som har blitt omtalt i de tidligere kapitlene har påvirket forholdet mellom Iran, Saudi Arabia og Tyrkia, og om Trump-administrasjonens politikk har ført til noen endring i dette. Kapittelet består av to deler, hvor den første dreier seg om forholdet mellom de tre landene fra rundt år 2000 og frem til president Trumps maktovertakelse, mens den andre delen vil se på den nye administrasjonens politikk, og dens betydning for dette forholdet. Ettersom de fleste av temaene i dette kapittelet har blitt behandlet tidligere, vil detaljnivået i mange tilfeller være begrenset.

IV.1 - Forholdet mellom Saudi Arabia, Tyrkia og Iran fra rundt år 2000 frem til 2017

I løpet av det siste drøye tiåret, har Saudi Arabia, Tyrkia og Iran stått frem som de tre viktigste statene i Midtøsten, politisk sett. De tre statene konkurrerer med hverandre om innflytelse i de omkringliggende landene, og denne konkurransen har vært særlig sterk i etterkant av den arabiske våren. USA har hele veien vært viktig faktor i maktkampen mellom de tre landene. For Saudi Arabias vedkommende, fungerer Washington som garantist for kongerikets militære sikkerhet, og de to landene er nære allierte. Tyrkia på sin side, har vært NATO-medlem siden tidlig under den kalde krigen, og frem til begynnelsen av 2000-tallet forsøkte landet å knytte seg opp mot Europa og Vesten. Etter det har Tyrkias utenrikspolitiske fokus imidlertid dreid seg mer og mer over mot sine naboer i Midtøsten, og forholdet til USA er blitt stadig mer anstrengt. Iran har derimot fremstått som en trussel mot Washingtons interesser i gulfområdet helt siden revolusjonen i 1979. USA har derfor hele veien ført en politikk som har hatt til hensikt å begrense Teherans innflytelse i regionen, og har hatt et uttalt mål om regimeendring i landet.

IV.1.1 - Amerikanernes mislykkede intervensjon i Irak fra 2003 til 2011

Mange sider av utviklingen i relasjonene mellom Riyadh, Teheran og Ankara på 2000-tallet, har vært knyttet til Irak. Før den amerikanske invasjonen i 2003, var Irak styrt av et sterkt svekket Bath-regime under Saddam Hussain. Landet sto hverken på Saudi Arabia, Ankara eller Teherans side, men utgjorde heller ikke noen trussel mot noen av de tre landene. Al-Saud foretrakk denne situasjonen, ettersom alternativet var at det sjiamuslimske flertallet i Irak ville ta makten, og landet ville stå i stor fare for å skli inn under Irans innflytelse.

Da invasjonen ble gjennomført, og det ble holdt frie valg i det nye, demokratiske Irak, var det også nettopp det som skjedde. Folk flest stemte utfra sekterisk tilhørighet, heller enn politisk ståsted, og Irak endte opp med å skli stadig lenger inn under Irans innflytelse. Det hjalp heller ikke at mange av de politiske tiltakene amerikanerne gjennomførte i tiden like etter invasjonen, bidro til å forsterke de sekteriske spenningene i landet, i stedet for å dempe dem (Hellestveit, 2017, 197-198). Sett fra Saudi Arabias ståsted, var denne utviklingen svært foruroligende, ettersom landet holdt på å få en iransk satellittstat ved sin nordlige grense. Riyadh forsøkte derfor å støtte opp om sunnimuslimske grupper i Irak, og politiske bevegelser som var kritiske til Irans innflytelse i landet. Dette arbeidet var bare måtelig vellykket, og Saudi Arabia maktet ikke å hindre irakiske styresmakter i å knytte stadig tettere bånd til Iran.

Så lenge amerikanerne sto med betydelige, militære styrker i Irak og Gulfen, var det imidlertid ingen umiddelbar fare, men dette begynte å endre seg mot slutten av president Bush' annen periode. På det tidspunktet begynte det å bli særdeles tydelig at krigen mot terror ikke kunne vinnes med militære midler, og at amerikanernes felttog i Midtøsten på mange måter hadde virket mot sin hensikt. Jihadisme var mer populært enn noen gang, og Washington hadde ikke vært i stand til å bygge fungerende stater i Irak og Afghanistan, til tross for de enorme ressursene som var blitt investert i prosjektet. Bush-administrasjonen begynte derfor å planlegge en nedskalering av sitt militære nærvær i regionen, og president Obama trakk storparten av de amerikanske styrkene ut av Irak i 2009. Resten av de amerikanske styrkene ble trukket ut av landet i 2011, etter at Bagdad hadde nektet å fornye den påkrevde forsvarsavtalen med Washington. Ifølge Hellestveit (2017, 199), var det Iran som trakk i trådene, og fikk de amerikanske styrkene ut av Irak.

Omtrent samtidig med den amerikanske invasjonen, begynte den nyvalgte AKP-regjeringen i Ankara å legge om Tyrkias tilnærming til de irakiske kurderne. Etter den irakiske borgerkrigen på 1990-tallet, opprettet kurderne i Nord-Irak noe som på mange måter fungerte som en selvstendig stat, uavhengig av Bagdad. På slutten av 1990-tallet

gjennomførte det tyrkiske militærvesenet en rekke operasjoner mot de kurdiske selvstyremyndighetene i Irak, som ble mistenkt for å støtte den militante PKK-bevegelsen blant de tyrkiske kurderne. AKP-regjeringen gikk over til å knytte økonomiske og politiske bånd til kurderne i Irak, og Tyrkia fikk etter hvert betydelig innflytelse over de kurdiske selvstyremyndighetene, noe som særlig skyldtes at de irakiske kurderne ble økonomisk avhengige av å eksportere olje via Tyrkia. Dette gav også Ankara en viss innflytelse i Bagdad, ettersom det sjiamuslimske flertallet i den irakiske befolkningen er svært knapt, og kurderne derfor ofte har vært en vippeblokk i irakisk politikk.

Amerikanernes invasjon av Irak, i kombinasjon med den mislykkede politikken som ble ført i etterkant av invasjonen, førte altså til at Irak gikk fra å være en svak bufferstat mellom Iran og Saudi Arabia, til å bli en del av den Iranske interessesfæren. Sammen med Syria og Libanon, hvor Iran allerede hadde godt fotfeste, dannet Irak den såkalte sjitiske halv månen. Denne landbroen, som strekker seg fra Iran til Middelhavet, har skapt bekymring i både Riyadh, Ankara og andre sunnimuslimske hovedsteder, og ønske om å bryte denne akse var en viktig årsak til at Tyrkia og Saudi Arabia valgte å engasjere seg så sterkt i den syriske borgerkrigen. I tillegg førte den amerikanske invasjonen til at de sekteriske spenningene i Irak ble enda sterkere, og den var med på å legge grunnlaget for IS' fremvekst noen år senere.

IV.1.2 - Libanon og Hizbollah – en dragkamp mellom Saudi Arabia og Iran

Libanons geografiske beliggenhet ved Israels nordlige grense, og landets kompliserte, sekteriske sammensetning, har gitt staten en sentral plassering i regionale dragkampen mellom Saudi Arabia og Iran. I tillegg har Libanons politiske system, hvor makt og posisjoner er fordelt ut fra religiøse konfesjoner, og den femten år lange Libanon-krigen, gjort landet sårbart for politisk innblanding utenfra.

Iran innflytelse i Libanon er knyttet til landets betydelige, sjiamuslimske minoritet. Den bygger delvis på de sterke båndene mellom religiøse ledere i de to landene, som har eksistert siden før Den iranske revolusjonen (Mabon, 2013, 66). Teherans viktigste kilde til innflytelse i Beirut, er imidlertid Hizbollah. Denne organisasjonen ble opprettet med støtte fra Iran i 1982, først og fremst for å kjempe mot den Israelske okkupasjonen av Sør-Libanon (Mabon, 2013, 103), hvor de fleste av landets sjiamuslimer holder til. Etter hvert utviklet Hizbollah seg til også å bli et politisk parti og en slags sosial hjelpeorganisasjon for

libanesiske sjiamuslimer, men kampen mot Israel har hele tiden vært organisasjons hovedfokus. Denne kampen er viktig for Iran, ettersom den gir Teheran popularitet blant folk flest i Midtøsten, og troverdighet som en forkjemper for palestinasaken. Dette ble særlig tydelig etter krigen mellom Israel og Hizbollah i 2006, som de fleste i regionen oppfattet som en seier for Hizbollah, og indirekte Iran (Mabon, 2013, 65).

Saudi Arabias interesser i Libanon dreier seg først og fremst om å holde Irans innflytelse i sjakk. I tillegg har Riyadh en interesse av å bekjempe islamistisk ekstremisme i landet (Partrick, 2016C, 219-220). Al-Saud har først og fremst knyttet bånd til den sunnimuslimske delen av den libanesiske befolkningen og sunnimuslimske politikere. Dette gjelder særlig personer med tilknytning til Hariri-familien (Partrick, 2016C, 220). Saudi Arabia har også forsøkt å styrke den offisielle, libanesiske hæren, som en motvekt til Hizbollah, men ifølge Partrick (2016C, 220) var Hizbollah per 2015 den klart sterkeste av de to.

Syria har også hatt et sterkt engasjement i Libanon, i stor grad i samarbeid med Iran. Libanon-krigen brøt ut i 1975, og i 1976 gikk syriske styrker for første gang inn i landet, for å støtte kristne militser i deres kamp mot blant annet PLO (Cleveland og Bunton, 2013, 382). Etter det var den syriske hæren tungt involvert i krigen, og da Taif-avtalen ble innført i 1989 ble syriske styrker stående igjen i landet for å håndheve den (Cleveland og Bunton, 2013, 387). Denne situasjonen varte frem til den så kalte Sedertrevolusjonen i 2005. Revolusjonen ble utløst av attentatet mot Libanons statsminister, og Saudi Arabias viktigste allierte i landet, Rafiq Hariri. De omfattende opptøyene og den politiske prosessen som fulgte, førte både til at de syriske styrkene forlot Libanon, og til dannelsen av to blokker av libanesiske politikk, 8. mars-alliansen og 14. mars-alliansen. 8. mars-alliansen bestod av Hizbollah og en rekke andre libanesiske aktører, og var støttet av Iran og Syria, mens 14. mars-alliansen, var støttet av Saudi Arabia (Mabon, 2013, 66-67) og mange vestlige land (Cleveland og Bunton, 2013, 502). 14. mars-alliansen besto hovedsakelig av Rafiq Hariris tidligere allierte og andre kristne og sunnimuslimske grupper, og samlet seg bak Saad Hariri, Rafiq Hariris sønn. Saad Hariri ble også Saudi Arabias nye mann i Libanon.

IV.1.3 - Tyrkia, Saudi Arabia og Irans motstridende syn på den arabiske våren

Den arabiske våren var en serie av opptøyer, demonstrasjoner og opprør som startet i Tunisia, og spredde seg til store deler av Midtøsten. I begynnelsen var demonstrantene først og fremst

unge, urbane mennesker fra det midtre samfunnsjiktet, som demonstrerte for økonomisk utvikling og et åpnere samfunn. Etter kort tid involverte også andre grupper seg, med islamistene som den viktigste. Dette veltet regimene i Tunisia og Egypt, mens Libya og Syria ble kastet ut i brutale borgerkriger, og andre stater gjennomgikk større eller mindre grad av politisk reform. Denne utviklingen spredde seg bare i liten grad til Tyrkia, Iran og Saudi Arabia, men de politiske omveltningene utgjorde likevel både muligheter og utfordringer for de tre statene.

For Tyrkias vedkommende, var den arabiske våren først og fremst en enestående mulighet til å spre landets innflytelse i Midtøsten. Ankara kunne vise til et drøyt tiår med sterk økonomisk vekst og sosial utvikling, noe som fikk mange av regionens revolusjonære til å se mot Tyrkia, og det regjerende AK-partiet hadde bånd til Det muslimske brorskapet. Brorskapet var en samling av ideologisk beslektede grupper, heller enn en sammenhengende organisasjon, og partier med tilknytning til brorskapet lå an til å ta makten i store deler av Midtøsten. I tillegg var den generelle opinionen i de arabiske landene i Ankaras favør, først og fremst på grunn av Tyrkias økende motstand mot Israel. President Erdogan valgte derfor å støtte helhjertet opp om den arabiske våren, og stilte opp både for det nye, egyptiske styret og moderate opprørere i Syria.

Saudi Arabia var derimot et autoritært monarki, med ideologisk base i den strengt puritanske wahhabismen. Representativt demokrati ville derfor ikke bare være slutten på Al-Sauds styre, men kunne til og med sette hele statsdannelsen i fare. Da våren brøt ut valgte derfor Riyadh i de aller fleste tilfeller å støtte opp om de eksisterende regimene i Midtøsten, og spesielt de gjenværende monarkiene. Dette innebar at gulfstatene overførte store økonomiske ressurser til Marokko, Jordan og Oman, slik at myndighetene der kunne dempe situasjonen ved å øke subsidier, trygder og andre statlige ytelser. Qadhafi i Libya hadde Al-Saud derimot ingenting imot å ofre, først og fremst fordi det avledet verdens oppmerksomhet fra Bahrain, hvor Saudi Arabia og Emiratene sendte inn store militære styrker, for å slå ned et gryende opprør blant landets sjiamuslimer. I Syria støttet Riyadh opp om opprøret mot Assad-regimet, siden et regimeskifte i Damaskus antakelig ville få landet ut av Irans grep.

Iran var mindre utsatt for intern politisk uro som følge av den arabiske våren, ettersom iranere flest er persere og har svært begrensede arabiskkunnskaper, noe som gjorde det vanskeligere for den politiske bevegelsen å spre seg til Iran. I tillegg hadde landet opplevd en bølge av politiske protester og påfølgende arrestasjoner og undertrykkelse bare to år tidligere, da president Ahmadinejad ble gjenvalgt i 2009. Utenrikspolitisk så den arabiske våren i utgangspunktet ut til å være en mulighet for Teheran til å bedre sine relasjoner til de

arabiske landene. I 2011 var folk flest i Midtøsten langt mer positivt innstilt overfor Iran enn det de arabiske regimene var, og det var derfor naturlig å anta at dersom disse regimene ble erstattet av demokratisk valgte parlamenter og regjeringer, ville det være til Teherans fordel. Dette så ut til å stemme da det nyvalgte brorskapsstyret i Egypt gikk inn for å bedre landets forhold til Iran (Barzegar, 2013, 15-16). I Syrias tilfelle, gikk Teheran tidlig inn med betydelige ressurser på Assad-regimets side. Dette var fordi Syria under president Bashar Al-Assad var en viktig alliert for Teheran, og dersom Al-Assad skulle tape kampen om landet, ville det svekke Irans posisjon i forhold til Israel og Saudi Arabia betraktelig.

IV.1.4 - Borgerkrigen i Syria og kampen mot IS

Den syriske borgerkrigen, som startet som følge av den arabiske våren, er en komplisert konflikt, hvor frontene ikke bare går mellom regimet og opprørerne, men også mellom forskjellige opprørsgrupper og deres allierte i utlandet. To andre konfliktlinjer går også mellom de sekulære og moderat islamistiske opprørerne på den ene siden, og jihadistene på den andre, og mellom de syriske kurderne og en god del av opprørsgruppene. I tillegg har IS bidratt til å komplisere situasjonen ytterligere.

Konfliktlinjen mellom opprørerne og Assad-regimet er den viktigste, og tydeligste av disse frontene. Her står Iran, Hizbollah og Russland på regimets side, mens Saudi Arabia, Tyrkia og USA støtter opprørerne. Teheran har støttet regimet med materiell, gjennom diverse militser, og ved å sende såkalte militære rådgivere fra revolusjonsgarden. Hizbollah har operert aktivt i Syria siden relativt tidlig i krigen. Riyadh og Ankara har ikke hatt egne væpnede styrker inne i landet, men har bidratt til diverse forskjellige opprørsgrupper med penger, våpen og politisk støtte. Dette var nok til at opprørerne var nær ved å vinne krigen sommeren 2015, men på det tidspunktet valgte Russland for alvor å blande seg inn i krigen, hovedsakelig ved hjelp av fly og missiler, og krigen snudde i Al-Assads favør. USA var raskt ute med verbal støtte til opprøret mot Assad-regimet, men når det kom til utstyr, penger og militær trening, var Washington svært forsiktig, av frykt for at amerikanske resurser skulle havne i gale hender. Dette førte til at den amerikanske støtten til det syriske opprøret aldri ble særlig omfattende, og etter hvert som krigen ble hardere, mistet USA tilsynelatende interessen for prosjektet. Obama-administrasjonen meldte seg senere på igjen i konflikten, men da var det for å bekjempe IS, ikke Damaskus.

Når det gjelder konfliktlinjen mellom sekulære opprørere og demokratisk orienterte islamister på den ene siden, og salafister på den andre, støttet Tyrkia og Qatar i utgangspunktet den første gruppen, mens den andre gruppen mottok penger og våpen fra Saudi Arabia og gulfstatene. Utover i krigen var det imidlertid flere hendelser som førte til at Ankara og Riyadh beveget seg betydelig nærmere hverandre. Da det egyptiske militæret kuppet makten i Kairo, og den arabiske våren dermed hadde mislyktes i det mest folkerike av de arabiske landene, ble faren for at et demokratisk Syria ville gjenopplive de politiske omveltningene langt mindre, etter Riyadh syn. Dette gjorde det langt mindre farlig for Saudi Arabia å støtte grupper med demokratiske agendaer. Samtidig ble det etter hvert klart at Obama-administrasjonen hadde til hensikt å få på plass en atomavtale med Iran, noe Tyrkia og Saudi Arabia fryktet ville styrke Teherans posisjon betydelig. De to landene inngikk derfor en taktisk allianse, og det var dette som holdt på å velte regimet sommeren 2015 (Hellestveit, 2017, 271). I tillegg valgte Al-Saud i april 2014 å bytte ut sjefen for Saudi Arabias etterretningstjeneste, prins Bandar bin Sultan (The Guardian, «Saudi Arabia replaces intelligence chief», 2014). Prins Bandar skal ha forårsaket bekymring både i Riyadh og Washington ved å spre om seg med våpen og penger på en generøs og ukritisk måte (Partrick, 2016C, 215).

Den konflikten som dreier seg om de syriske kurderne, går hovedsakelig mellom Tyrkia og USA. Da Obama-administrasjonen gikk inn for å nedkjempe IS i Syria, og trengte allierte på bakken, valgte amerikanerne først og fremst å satse på de kurdiske styrkene, som tidligere nevnt. Den amerikanske støtten førte til at de syriske kurderne fikk kontroll over betydelige deler av det området IS hadde tatt fra de forskjellige opprørsgruppene. Washingtons politikk ble derfor møtt med intens motstand fra Tyrkia, ettersom Ankara anså de syriske kurderne for å være allierte av den tyrkisk-kurdiske YPG-militsen, som i flere årtier har kjempet mot tyrkiske myndigheter. Amerikanerne støttet de kurdiske selvstyremyndighetene i Nord-Irak også, men dette var ikke et like stort problem for Ankara, siden tyrkerne hadde et bedre forhold til de irakiske kurderne. Assad-regimet og Iran var også til en viss grad ansvarlige for kurdernes sterke posisjon, fordi Damaskus trakk ut sine militære styrker fra de kurdiske områdene tidlig under borgerkrigen. Regimet satset i stedet på holde kurderne under kontroll ved å love dem politiske rettigheter og økt autonomi, noe som førte til at de syriske kurderne ikke gikk aktivt inn for å velte regimet, og dermed havnet på kant med mange av opprørsgruppene (Hellestveit, 2017, 47-48).

Da Den islamske staten begynte å røre på seg i 2013, virket ikke organisasjonen så ulik mange av de andre islamistiske opprørsgruppene, og det var svært vanskelig for

utenforstående å følge med på utviklingen på bakken i Syria. Det er derfor godt mulig at IS til å begynne med kan ha mottatt en viss støtte fra myndighetene i gulfstatene, og det er svært sannsynlig at ressurser fra disse statene fant veien til organisasjonen via mindre grupper som ble absorbert av IS. Samtidig så Tyrkia, som på det tidspunktet var mest opptatt av å bli kvitt Assad-regimet, på organisasjonen som et mulig middel for å få samlet de fragmenterte opprørsgruppene i Syria. Ankara valgte derfor til å begynne med ikke å foreta seg noe for å bekjempe IS, eller for å hindre organisasjonens smuglervirksomhet via Tyrkia (Hellestveit, 2017, 258). Etter hvert som IS viste en stadig økende brutalitet, og gikk stadig hardere ut mot Saudi Arabia, ble det imidlertid klart at IS i Syria var en trussel mot både tyrkiske og saudiarabiske interesser. Begge landene var likevel forsiktige med å melde seg på i kampen mot organisasjonen. For Tyrkias vedkommende var dette først og fremst fordi IS lenge hadde et betydelig antall gisler fra det tyrkiske konsulatet i Mosul (Hellestveit, 2017, 258-259), mens Saudi Arabia på sin side ikke ville risikere å støte fra seg de irakiske sunnimuslimene, som i stor grad hadde sluttet seg til IS' kamp mot det sjiadominerte regimet i Bagdad. I tillegg hadde Riyadh vanskeligheter med å hindre saudiarabiske borgere fra å slutte seg til gruppen, eller støtte den økonomisk (Partrick, 2016C, 215-216). Mot slutten av Obamas tid som president, hadde IS tapt store landområder i Irak. I Syria hadde organisasjonen fremdeles betydelige besittelser, men også der var gruppen på vikende front.

Rundt årsskiftet 2016/17 var situasjonen på bakken i Syria slik at Assad-regimet kontrollerte det meste av Vest-Syria, som er den langt mest folkerike delen av landet. Regimet var avhengig av militær støtte fra det russiske flyvåpenet og militser under iransk kontroll. Kurderne, som først og fremst fikk støtte fra USA, styrte i den nordlige delen av landet, mens IS kontrollerte store deler av Sørøst-Syria. Den sørøstlige delen landet er for det meste tynt befolket, og de fleste av innbyggerne er sunnimuslimske arabere. Den frie, syriske armé (FSA) og andre opprørsgrupper kontrollerte på det tidspunktet en del mindre områder, som for det meste lå i grenseområdene mellom de andre gruppene, eller som enklaver i det hovedsakelig regimestyrte Vest-Syria (Liveuamap, «Map of Syrian Civil War», 2016). FSA var avhengig av Tyrkia, mens en del av de andre opprørsgruppene var under Riyadhs innflytelse.

IV.1.5 - Kong Salman, Muhammed bin Salman og Saudi Arabias intervensjon i Jemen

I januar 2015 døde kong Abdullah av Saudi Arabia, og Salman bin Abdulaziz ble kronet til ny konge. Kong Salman gav svært mye makt til sin sønn, Muhammed bin Salman (MBS), og fikk ham etter hvert gjort til kronprins. Dette var et brudd med den saudiarabiske tradisjonen, hvor alle kongene frem til nå har vært sønner av landets grunnlegger, Ibn Saud. Det som gjorde bruddet alvorlig, var at det fremdeles var andre sønner av Ibn Saud igjen. Etter maktovertakelsen foregikk det, ifølge Hellestveit (2017, 276-277), et palasskupp i landet, hvor kong Salman og MBS samlet svært mye makt i sine egne hender. Den nye kongen og kronprinsen tilhørte en gren av Al-Saud-familien som var kjent for å være langt mer konservativ og kritisk til sjiaislam enn den grenen kong Abdullah tilhørte, og kong Salman og MBS gjorde Riyadhhs utenrikspolitikk betydelig mer offensiv. Dette innebar blant annet at Saudi Arabia gikk til krig i Jemen, bare et par måneder etter tronskiftet.

Det første tegnet på at Riyadhhs utenriks- og sikkerhetspolitikk var i ferd med å gjennomgå betydelige endringer, kom kort etter kroningen av kong Salman, da Saudi Arabia satte i verk en militær intervensjon i Jemen. Al-Saud har riktig nok en lang tradisjon for å blande seg inn i den politiske utviklingen i landet, og Riyadh gjennomførte en mindre intervensjon i Nord-Jemen rundt årsskiftet 2009/2010, i all hovedsak ved hjelp av luftstyrker (Partrick, 2016D, 244). Det nye i 2015 var størrelsen på operasjonen, det faktum at Riyadh gikk inn med betydelige bakkestyrker, og at det militære engasjementet endte opp med å strekke seg over flere år. Hensikten med intervensjonen var å slå tilbake den iranskstøttede Houthi-militsen, som på det tidspunktet kontrollerte en betydelig del av landet. Obama-administrasjonen kritiserte til tider brutaliteten i den jemenittiske borgerkrigen, men engasjerte seg ikke i konflikten. Den er likevel verd å nevne i denne oppgaven, siden den markerer et betydelig skille i Saudi Arabias politiske fremferd.

IV.1.6 - Den iranske atomavtalen

Atomavtalen mellom Iran, USA, EU, Tyskland, Frankrike, Storbritannia, Russland og Kina, var Obama-administrasjonens viktigste, politiske seier i Midtøsten. Den multilaterale avtalen la strenge begrensninger på Irans atomprogram, og til gjengjeld skulle det internasjonale samfunnet oppheve en stor del av de økonomiske sanksjonene mot Iran. På mange hold ble det antatt at dette ville gi den iranske økonomien et betydelig oppsving, og åpne veien for en

forsoning mellom Teheran og Vesten. I tillegg fryktet mange av Irans motstandere at avtalen ville gi form for legitimitet til Irans rolle i Syria og Irak.

Da det ble klart at det kom til å bli inngått en atomavtale, reagerte Saudi Arabia med å intensivere sin innsats for å velte Assad-regimet i Syria. Dette var antakelig også en av hovedgrunnene til at Riyadh valgte å sette i gang intervensjonen i Jemen i 2015. Denne intervensjonen skilte seg sterkt fra intervensjonen i 2009/10, og alle andre militære operasjoner Saudi Arabia har gjennomført i nyere tid, ettersom den både var langvarig og innebar bruk av saudiarabiske bakkestyrker. I tillegg til å intensivere stedfortrederkonfliktene mellom Riyadh og Teheran, var atomavtalen også med å presse Saudi Arabia nærmere Israel, siden både Tel Aviv og Riyadh var sterkt imot avtalen, og ville ha Iran ut av Syria.

Tyrkia på sin side, pleiet gjennom 2000-tallet et relativt godt forhold til Iran. Ankara forsøkte å åpne opp en dialog med Teheran, og førte en politikk som etter Washingtons mening underminerte sanksjonsregimet. Dette var en av de viktigste årsakene til at relasjonene mellom USA og Tyrkia gikk nedoverbakke på 2000-tallet. Tyrkia og Iran havnet imidlertid på hver sin side av i den syriske borgerkrigen, og Tyrkia sto sammen med Saudi Arabia under forsøket på å få Al-Assad ut av Syria før en atomavtale kunne tre i kraft. Til gjengjeld valgte Tyrkia ikke å kritisere avtalen i seg selv, og da president Trump trakk USA fra avtalen i 2018, kom president Erdogan med sterk kritikk mot Washington. Dette kan tyde på at Tyrkia i utgangspunktet var bekymret for hvilken effekt en atomavtale ville få, samtidig som landet ikke ønsket å ta noen lederposisjon i kampen mot avtalen, muligens utfra et ønske om ikke å provosere Iran mer enn nødvendig, eller av frykt for å støte fra seg opinionen i Midtøsten.

En annen sak som henger tett sammen med det iranske atomprogrammet og atomavtalen, er faren for et atomkappløp i regionen. I 2006 annonserte Saudi Arabia at landet hadde planer om å bygge en rekke atomkraftverk. Dette ble begrunnet med at landets økende behov for elektrisitet, men etter all sannsynlighet skyldtes det også et ønske fra Riyadh side om å ha et sivilt atomprogram, slik at landet ville være på høyde med Iran (Guzansky, 2015, 93, 97-98). Tankegangen bak dette går ut på at dersom det iranske atomprogrammet skulle virke altfor truende, vil Saudi Arabia raskt kunne bygge et militært atomprogram med base i det sivile programmet. Samtidig holder landet seg innenfor ikkespredningsavtalen så lenge programmet bare er sivilt. Atomavtalen var ment å gjøre det umulig for Iran å fremstille kjernefysiske våpen, og dermed også redusere faren for et atomkappløp i Midtøsten. Guzansky (2015, 94) hevder imidlertid at atomavtalen kunne lett kunne få den motsatte effekten, ettersom det Saudi Arabia fryktet ved en iransk bombe ikke var et atomangrep, men

derimot at statusen som atommakt skulle bidra til å styrke Irans strategiske posisjon ytterligere. En atomavtale kunne derfor tenkes å ha noe av den samme effekten som en bombe, og dermed ville et eget atomprogram fremdeles være et mulig mottrekk fra Saudi Arabias side. Ifølge IAEA (Dyck, 2018) undertegnet Tyrkia en samarbeidsavtale med Russland i 2010 om byggingen av et atomkraftverk 500 km sør for Ankara, og en avtale med Japan om enda et kraftverk tre år senere. Byggingen av det russiske kraftverket startet våren 2018. Offisielt var dette for å gjøre Tyrkias avhengighet av importert energi mindre, noe som etter all sannsynlighet stemmer, men samtidig vil et sivilt atomprogram gjøre veien kortere til et militært program i Tyrkia også.

IV.2 - De viktigste hendelsene i gulfområdet under Trump-administrasjonen

IV.2.1 - President Trumps brudd med den iranske atomavtalen

Det er liten tvil om at Trump-administrasjonens avgjørelse om å trekke USA fra atomavtalen, var administrasjonens mest betydningsfulle, politiske handling i Midtøsten så langt. Denne avgjørelsen, og USAs påfølgende trusler om å innføre sanksjoner mot land og selskaper som fortsatte å handle med Iran, fikk særlig europeiske selskaper til å trekke seg ut igjen av landet. Den negative effekten dette hadde på Irans økonomi, har vist seg tydeligst i den iranske valutaens synkende verdi. I tillegg ser det ut til at denne utviklingen har styrket den konservative siden i iransk politikk, og at den har gjort det betydelig vanskeligere for vestlige land å samhandle med Teheran.

Nyheten om at president Trump trakk USA ut av atomavtalen, og ville arbeide for en gjeninnføring av sanksjonsregimet mot Iran, ble svært godt mottatt i Riyadh, Tel Aviv og blant Saudi Arabias nærmeste allierte (Kalin, Dadouch, 2018). Dette var først og fremst fordi disse statene så på atomavtalen som det første skrittet i en forsoning mellom Teheran og Vesten, og dessuten var redde for at de økonomiske gevinstene lettelsene i sanksjonsregimet ga Iran, ville styrke landets evne til å spre sin innflytelse i regionen. Tyrkia og Europa kritiserte derimot Trump-administrasjonen på det sterkeste. Dette var i stor grad fordi disse landene ønsket å importere olje og naturgass fra Iran, og så på dialog som en bedre løsning enn konfrontasjon, på problemene mellom Iran og USA, Saudi Arabia og Israel. I tillegg så Ankara på det som formålstjenlig å ha et fungerende forhold til Teheran, når det kom til å håndtere de problemene Tyrkia hadde med kurderne i Syria og Irak.

Rundt månedsskiftet juni - juli 2018, begynte Trump-administrasjonen å snakke om at Irans eksport av olje måtte reduseres til null, som et ledd i det økonomiske presset mot Teheran. For å oppnå dette truet Washington andre stater, inkludert nære allierte som Sør-Korea og de europeiske landene, med sanksjoner dersom de ikke sluttet med å importere iransk olje før begynnelsen november, senest (The New York Times, «Threats From US Put New Pressure on Iranian Oil Importers», 2018). Denne eskaleringen fikk president Rouhani, og andre høytstående personer i Iran, til å antyde at landet ville kunne stenge Hormuz-stredet, dersom denne politikken ble gjennomført (Al-Jazeera, «قاسم سليمان: جاهزون لشل صادرات النفط», 2018). Et par uker senere bekreftet Khamenei at dette var Irans offisielle politikk (Al-Jazeera, «خامنئي: لا نلفظ من المنطقة ما لم تصدر إيران», 2018). På et tidspunkt forsøkte president Trump etter alt å dømme å roe ned situasjonen, ved å åpne for direkte samtaler med Iran uten forhåndsbestemte betingelser. Dette forslaget ble imidlertid skutt ned av andre deler av den amerikanske administrasjonen, mens Teheran uttrykte stor skepsis til initiativet (Al-Jazeera, «الحرس الثوري: الإيرانيون لن يسمحوا بالتفاوض مع "الشيطان الأكبر»», 2018). En svært stor del av verdens oljeforsyning passerer gjennom Hormuz, så et slikt trekk fra Irans side ville ha ført til en ny oljekrise. USA svarte med å forsikre at amerikanske styrker ville være i stand til å holde stredet åpent (Al-Arabiyya, «"أميركا ترد على تهديد إيران .. "سنحمي الحركة بمضيق هرمز»», 2018). Den spente situasjonen var antakelig en viktig grunn til at den globale oljeprisen steg markant på det tidspunktet (DiChristopher, 2018).

Samtidig som den retoriske kampen mellom Iran og USA eskalerte, fortsatte forhandlingene mellom de gjenværende partene i atomavtalen, Teheran, Paris, London, Berlin, Moskva og Beijing. Det viktigste spørsmålet i disse forhandlingene var hva Europa kunne gjøre for å svekke effekten av de amerikanske sanksjonene. Iran gjorde det ved flere anledninger klart at landet ville trekke seg fra avtalen, dersom de europeiske statene ikke kom med effektive mottiltak mot Washingtons politikk, og sørget for at avtalen fremdeles ville gi iranerne økonomiske fordeler. Det var på forhånd knyttet store forventninger til et møte mellom utenriksministrene fra de resterende partene i avtalen, som fant sted i Wien i begynnelsen av juli 2018. Dette møtet produserte ikke noe konkret resultat, utover en felles uttalelse hvor deltakerne erklærte at de fremdeles ønsket en fullstendig og effektiv implementering av avtalen. Under møtet uttalte Irans utenriksminister, Javad Zarif, at de europeiske mottiltakene måtte settes i verk før de første amerikanske sanksjonene ville bli gjeninnført i august, mens Frankrikes utenriksminister hevdet at det var usannsynlig at mottiltakene ville være klare før i november (Al-Jazeera, «Iran tells EU to implement

guarantees before US sanctions return», 2018). Det var også i november at hovedvekten av Washingtons sanksjoner ville bli gjeninført.

Få dager senere gjorde EU alvor av truslene om å innføre lovgivning som gjorde det forbudt for europeiske selskaper å overholde de amerikanske sanksjonene. De såkalte 'blokkeringsstatuttene' skulle oppheve utenlandske dommer mot de europeiske selskapene, og gjøre dem i stand til å erstatte de økonomiske tapene de ville bli påført som følge av Washingtons politikk overfor Iran. Denne lovgivningen skulle tre i kraft 6. august 2018, samme dag som amerikanerne ville gjeninnføre den første runden med sanksjoner (Al-Jazeera, «Iran takes US to ICJ over re-imposed sanctions», 2018).

IV.2.2 - Utviklingen i Syria og Jemen

Trump-administrasjonen valgte å gå betydelig hardere til verks i kampen mot IS, enn det president Obama gjorde. Som nevnt i kapittelet om Iran, førte dette til at tempoet i gjenerobringen av områder fra gruppen, gikk betydelig hurtigere, og i juni 2018 kontrollerte IS bare et par mindre områder i Øst-Syria. Av de frigjorte landområdene, havnet den østlige delen under kurdisk kontroll, mens de vestlige delene ble tatt av Assad-regimet. Samtidig tok regimet også tilbake en betydelig del av de opprørskontrollerte områdene (liveuamap, «Map of Syrian Civil War», 2018). Dermed er det aller meste av Syria per juni 2018 delt mellom Al-Assad og kurderne, med regimet som den klart sterkeste parten. Borgerkrigen nærmer seg etter all sannsynlighet slutten, og det gjenværende spørsmålet er hvilken plass kurderne vil få i det fremtidige Syria.

Det ser ut til at Tyrkia har gitt opp å bli kvitt Assad-regimet, ettersom Ankara har gått inn i forhandlinger om Syrias fremtid med Teheran og Moskva (Reuters, «Russia, Iran, Turkey to meet on Syrian constitutional committee: U.N.», 2018), til tross for at Tyrkias allierte i Den frie syriske arme (FSA) befinner seg i en svak forhandlingsposisjon. I tillegg kan Tyrkias militære intervensjon i Afrin i Nord-Syria våren 2018 tyde på at Ankaras fokus i den syriske konflikten har gått over til å hindre dannelsen av en autonom, kurdisk region langs den tyrkisk-syriske grensen. Tyrkia må ha hatt Kremles samtykke for å sette i gang operasjonen, ettersom russiske observatører ble trukket ut av området like før den tyrkiske intervensjonen ble satt i gang. President Rouhani tok i april til orde for at Tyrkiske styrker burde trekkes tilbake fra Afrin (Reuters, «Iranian president says Afrin must be handed over to Syrian army», 2018), men det virker likevel usannsynlig at den tyrkiske operasjonen ble satt i

gang uten en eller annen form for samtykke fra Teheran, tatt i betraktning Irans sterke innflytelse i Syria. Resultatet av borgerkrigen ligger an til å bli at Irans grep om Syria er blitt sterkere enn det var før krigen, siden det syriske regimet er avhengig av iranskstøttede militser, og Iran dessuten har fått en langt større rolle i Syrias økonomi.

I Jemen fortsatte den saudiledede koalisjonen å angripe houthiene, men fra mai 2017 til juni 2018, var koalisjonen og deres allierte ikke i stand til å gjøre betydelige innhugg i de houthikontrollerte områdene (Liveuamap, «Interactive map of Yemen», 2017. Liveuamap, «Interactive map of Yemen», 2018). Houthi-militsen styrte det meste av Vest-Jemen, mens de østlige og sørlige delene av landet er delt mellom den saudiarabiske koalisjonens allierte og andre opprørsgrupper. I begynnelsen av juni 2018 satte koalisjonen i gang et angrep mot Jemens viktigste havneby, Hodeidah (Ghobari, Mokhashef, 2018). Etter et par uker lyktes jemenittiske regjeringsstyrker i å innta byens flyplass (BBC, « القوات المدعومة من التحالف "تقتحم" مطار الحديدة اليمني », 2018), men i slutten av juli har koalisjonen fremdeles ikke vært i stand til å ta selve Hodeidah.

I kontekst av det pågående slaget, og en eskalerende, retorisk kamp mellom USA og Iran, gjennomførte Houthi-militsen den 25. juli et angrep mot to saudiarabiske tankskip i Rødehavet. Dette fikk Riyadh til å stanse oljetransporten gjennom Bab Al-Mandeb midlertidig (Al-Jazeera, «Saudi Arabia suspends oil exports through Bab Al-Mandeb», 2018). Kommandanten for Al-Quds-brigaden i den iranske revolusjonsgarden, Qasem Soleimani, hevdet etterpå at Iran var i stand til å ramme amerikanske styrker der også (Al-Jazeera, «سليمانى للأميركيين بعد هجوم الناقلات: نهاية أي حرب بيدنا», 2018). Soleimanis uttalelser antyder etter alt å dømme at angrepet kom etter ønske fra Teheran, eller i alle fall revolusjonsgarden, og var ment å sende en beskjed til Riyadh og Washington om at Iran mente alvor med truslene om å stenge Hormuzstredet.

IV.2.3 - Irak – gamle konflikter blusser opp igjen

Kampen mot IS i Irak foregikk i stor grad på samme måte som i Syria. Den amerikanskledede koalisjonen bombet fra luften, og bidro med våpen, trening og spesialstyrker. Det var imidlertid kurdiske styrker, sjiamilitser finansiert og utstyrt av Iran, og den irakiske hæren som kjempet på bakken, og tok kontroll over de frigjorte områdene. Dette førte til at da kampen mot IS nærmet seg slutten, hadde Iran befestet sin politiske posisjon i Irak, mens kurderne hadde fått kontroll over et langt større landområde enn de hadde før krigen mot IS.

Som nevnt i Iran-kapittelet, avholdt de kurdiske selvstyremyndighetene i Nord-Irak en folkeavstemning i september 2017, om opprettelsen av en uavhengig, kurdisk stat. Kurderne var på det tidspunktet i en sterkere posisjon enn noen gang før, både i Irak og Syria, noe som fikk mange til å føle at tiden var moden for selvstendighet. Den kurdiske manøveren ble imidlertid møtt med svært sterk motstand fra alle de omkringliggende statene, så vel som FNs sikkerhetsråd. Bagdad sendte militære styrker mot de kurdiskkontrollerte områdene. Faren var stor for en ny borgerkrig, men etter press fra både Iran, Tyrkia og USA trakk de kurdiske styrkene seg tilbake fra store deler av de områdene kurderne hadde erobret fra IS, inkludert den strategisk viktige byen Kirkuk og de omkringliggende oljefeltene. Dette svekket de kurdiske selvstyremyndighetene økonomisk, og kostet dem mye politisk godvilje fra utlandet, noe som betyr at det neppe vil oppstå noen selvstendig, kurdisk stat i Nord-Irak i denne omgangen. Denne episoden viste også at Iran, Tyrkia og USA fremdeles har sterke, felles interesser i Irak.

Like etter at krisen rundt den kurdiske folkeavstemningen var over, deltok Rex Tillerson på et møte med irakiske og saudiarabiske lederskikkelser i Riyadh. Etter møtet kom Tillerson med en uttalelse hvor han hevdet at det var på tide at de iranskstøttede militsene ble oppløst, og at den iranske revolusjonsgarden trakk seg tilbake fra landet. Irans utenriksminister, Mohammad Javad Zarif, avviste dette på Twitter (Kalin og Landay, 2017). Det gjorde også Iraks statsminister, Haidar Al-Abadi, da han møtte Tillerson i Bagdad noen dager senere (BBC, «Iraq rebuffs Tillerson call to disband Iran-backed militias», 2017). Det virker lite sannsynlig at Tillerson trodde at denne uttalelsen ville være nok til å få Iran til å trekke tilbake sine styrker fra Irak. En mer sannsynlig forklaring er at den var ment som et signal til Teheran om at Washington ikke var villig til å gi opp kampen om Irak, noe som utvilsomt ville bli svært godt mottatt i Saudi Arabia.

Møtet i Riyadh, hvor også kong Salman og Al-Abadi var til stede, var det første møtet i et nytt organ på ministernivå. Dette organet skulle bidra til å koordinere gjenoppbyggingen av Irak etter krigen mot IS. Under møtet kom det frem at Saudi Arabia hadde til hensikt å investere stort i Iraks landbrukssektor og oljeindustri (Kalin og Landay, 2017). Å investere oljepenger i andre stater, for å skaffe seg innflytelse, har lenge vært en viktig del av Riyadhs utenrikspolitikk.

På forsommeren 2018 begynte det tyrkiske luftforsvaret å trappe opp angrep mot PKK-mål i Qandil-regionen i Nord-Irak, og den Tyrkiske hæren satte i gang en bakkeoffensiv i området (Gurcan, 2018). I forbindelse med dette hevdet Tyrkias utenriksminister, Mevlut Cavusoglu, at operasjonen var avklart med iranske og irakiske myndigheter. Både Teheran og

Bagdad nektet senere for å ha gitt sitt samtykke til den tyrkiske operasjonen, og oppfordret Bagdad til å respektere Iraks suverenitet (Idiz, 2018B).

Det første parlamentsvalget i Irak etter at krigen mot IS var slutt, fant sted i mai 2018. Resultatet var en overraskende seier til Muqtada Al-Sadr og hans støttespillere, fulgt av en allianse ledet av Hadi al-Amiri (Al-Jazeera, «Iraq elections final results: Sadr's bloc wins parliamentary poll», 2018). Al-Sadr går for å være en sjiamuslimsk skriftlærd, selv om hans akademiske kvalifikasjoner skal være noe begrensede (Partrick, 2016B, 135). Politisk er han en nasjonalist heller enn en representant for sekteriske interesser, og sterkt imot utenlandsk innflytelse i Irak, både når det gjelder USA og Iran (Partrick, 2016B, 134-135). Under valgkampen fikk Al-Sadrs blokk støtte fra blant andre det irakiske kommunistpartiet (Bin Javid, 2018). Al-Amiri er derimot en av Irans viktigste allierte i Irak, og har nære bånd til den iranske revolusjonsgarden og lederen for Al-Quds-brigaden, Quassim Suleimani (Partrick, 2016B, 136). Det kom derfor som en overraskelse på svært mange da Al-Sadr og Al-Amiri erklærte at deres politiske fraksjoner ville samarbeide om å danne en ny regjering i Irak, en måneds tid senere (Aboulenein, 2018). Arbeidet å få på plass denne regjeringen trakk imidlertid ut, og i slutten av august 2018 gikk Al-Sadrs koalisjon inn i samtaler med Al-Abadis parti (Al-Jazeera. «Iraq's Sairoon and Nasr coalitions in talks to form largest bloc», 2018). Al-Abadi var den avtroppende statsministeren, og hadde relativt gode forbindelser til både Washington og Teheran.

Da det var klart at Muqtada Al-Sadr hadde vunnet det irakiske parlamentsvalget, hevdet enkelte at det ville kunne svekke Irans grep om landet. Det var imidlertid lite trolig at dette ville ha noen vesentlig effekt, ettersom Teherans innflytelse i Irak gikk langt dypere enn regjeringen i Bagdad, blant annet gjennom de militsene Iran hadde bygget opp i kampen mot IS. I tillegg vant Al-Sadrs fraksjon bare 54 av 328 seter, mens Al-Amiris blokk vant 47 seter, og Iraks sittende statsministers, Haidar Al-Abadi, parti vant 42 seter (Al-Jazeera, «After meeting Abadi, Sadr says new government will be 'inclusive'», 2018). Al-Abadi ble statsminister som et kompromiss mellom USA og Iran, og må derfor ha blitt sett på som en akseptabel kandidat av Teheran.

IV.2.4 - Saudi Arabia og Emiratenes mislykkede blokade av Qatar

I juni 2017 satte Saudi Arabia og De forente arabiske emirater i verk en blokade av Qatar, med støtte fra Egypt og Bahrain. Denne blokaden, som også er omtalt i kapittelet om Saudi

Arabia, innebar blant annet at de fire landene kuttet sine diplomatiske forbindelser til Qatar, og stoppet all handel med landet. Kravet fra Saudi Arabia var i praksis at Doha skulle underordne seg Riyadh's utenrikspolitikk. Ettersom blokaden ble innført bare en måned etter president Trumps besøk i Saudi Arabia, har mange, politiske kommentatorer hevdet at det var en forbindelse mellom de to hendelsene. Det er ikke usannsynlig at saudiarabiske myndigheter oppfattet besøket som en støtteerklæring til landets politikk, men det er lite som tyder på at det var noen mer direkte forbindelse. Trump-administrasjonen standpunkt i saken var til å begynne med nokså uklart, det var betydelige uoverensstemmelser mellom president Trump og hans forsvars- og utenriksministere, men etter hvert som blokaden trakk ut i tid, forsøkte amerikanerne å mekle mellom partene.

Under AKP bygget Ankara opp gode relasjoner med Qatar og de andre gulfmonarkiene. Dette dreide seg først og fremst om økonomi, ettersom Tyrkia trengte utenlandske investorer og markeder sine egne produkter, og dessuten hadde et økende behov for importert energi. GCC-landene på sin side så det som viktig å knytte bånd til Tyrkia, tatt i betraktning Irans økende innflytelse i Midtøsten (Oktav, 2018, 108-109). Da den arabiske våren brøt ut, støttet både Tyrkia og Qatar Det muslimske brorskapet, i motsetning til Saudi Arabia og Emiratene, og Ankara og Doha støttet de samme gruppene i den syriske borgerkrigen. Dette var en viktig grunn til at de to landene opprettet et 'strategisk samarbeidsråd' i 2015 (Al-Jazeera, «Turkey and Qatar: Behind the strategic alliance», 2018). Tyrkia og Qatar utviklet også et militært samarbeid, og et av kravene fra Saudi Arabia og Emiratene under blokaden, var at Doha skulle kaste ut de tyrkiske styrkene som befant seg i landet, selv om det tyrkiske nærværet var svært begrenset (Al-Jazeera, «Turkey and Qatar: Behind the strategic alliance», 2018).

Da blokaden ble innført stilte Ankara seg på Qatars side, sammen med Iran. Tyrkia begynte straks å fly inn ferskvarer for å erstatte de leveransene som tidligere hadde kommet fra de andre GCC-landene, og handelen mellom Tyrkia og Qatar økte kraftig i løpet av 2017 (Al-Jazeera, «Turkey and Qatar: Behind the strategic alliance», 2018). I tillegg valgte Tyrkia å sende flere soldater til landet (Butler og Karadeniz, 2017), og Qatar og Tyrkia arrangerte sin første felles militærøvelse i august 2017 (Oktav, 2018, 115). På det tidspunktet var Ankaras militære nærvær i Qatar først og fremst symbolsk, men utover våren 2018 begynte det å endre seg. I januar 2018 erklærte tyrkiske myndigheter at landet ville utstasjonere 60.000 soldater ved fire baser i utlandet, hvorav den ene skulle ligge i Qatar (Al-Khalij Al-Jadid, «خطة تركية» لنشر 60 ألف عسكري به قواعد خارجية بينها قطر, 2018), og i mars inngikk et tyrkisk selskap en kontrakt med myndighetene i Doha om å bygge en ny base for Qatars marine (Al-Khalij

Online, «قطر توقع اتفاقية مع تركيا لإنشاء قاعدة عسكرية بحرية», 2018). I den perioden blokaden har vart, har det også vært flere møter mellom president Erdogan og emir Sheikh Tamim bin Hamad Al Thani av Qatar (Al-Jazeera, «Turkey and Qatar: Behind the strategic alliance», 2018). I tillegg valgte Qatar å støtte Tyrkia da Trump-administrasjonen bestemte seg for å innføre sanksjoner mot Ankara i august 2018, blant annet ved å kjøpe store mengder tyrkisk valuta, og ved å love betydelige investeringer (Al-Jazeera, «Qatar, Turkey central banks ink currency swap deal», 2018).

Siden midten av 1990-tallet har Qatar ført en svært fremoverlent utenrikspolitikk, hvor landet har vært i kontakt med de fleste politiske grupper i regionen, inkludert Hamas og Det muslimske brorskapet, og Doha har bygget opp sin internasjonale betydning ved å forsøke å mekle i mange av konfliktene i Midtøsten (Abu Sulaib, 2017, 30). I tillegg deler Qatar Syd-Pars-feltet, som er en av verdens største forekomster av naturgass, med Iran, noe som har gjort det nødvendig for Doha å ha et fungerende forhold til Teheran (Oktav, 2018, 116). Til tross for de utenrikspolitiske motsetningene mellom Saudi Arabia og Qatar, har de andre GCC-statene lenge vært Qatars viktigste allierte og strategiske partnere. Dette viste seg blant annet da Qatar kalte hjem sin ambassadør til Iran etter at den saudiarabiske ambassaden i Teheran ble stormet av iranske demonstranter i januar 2016 (Reuters, «Qatar says its ambassador to return to Iran: foreign ministry», 2017).

Da Saudi Arabia og Emiratene satte i verk blokaden av Qatar i juni 2017, så Iran det som en mulighet til å styrke sine bånd til Qatar. I likhet med Tyrkia, begynte Teheran straks å sende matvarer til landet, for å kompensere for de forsyningene som ikke lengre kom fra den arabiske halvøyen. Doha svarte med å utstasjonere en ambassadør i Teheran, og å gjenopprette fulle, diplomatiske forbindelser til Iran (Abu Sulaib, 2017, 33). Et av de tretten kravene fra Riyadh og Abu Dhabi var at Doha skulle bryte fullstendig med Teheran. Under blokaden har handelen mellom Qatar og Iran økt betydelig, og i november 2017 inngikk Doha en handelsavtale med Ankara og Teheran (Dudley, 2017).

Saudi Arabia og De forente arabiske emirater håpet at det økonomiske presset som blokaden skapte, ville tvinge Qatar til å innrette seg etter de andre GCC-statene, og droppe den egenrådige utenrikspolitikken. Med støtten fra Tyrkia og Iran var landet imidlertid i stand til å takle presset langt bedre enn forventet, og et år inn i blokaden var tilstanden til Qatars økonomi fremdeles god, og levestandarden i landet var ikke blitt påvirket i noen vesentlig grad (Batrawy, 2018). Det foreløpige resultatet av blokaden har dermed blitt at Qatar har beveget seg vesentlig nærmere Iran og Tyrkia politisk, det motsatte av det Riyadh og Abu Dhabi håpet å oppnå. Det kan riktignok argumenteres for at Trump-administrasjonen ikke har

hatt noen stor innflytelse i denne saken, men det endelige utfallet av Qatar-krisen kan likevel få stor betydning for USA, først og fremst fordi Qatar er vertskap for amerikanernes viktigste militærbase i regionen. I tillegg er denne saken så viktig at det ville være lite hensiktsmessig å drøfte forholdet mellom Riyadh, Ankara og Teheran uten å nevne den.

IV.2.5 - Libanon og Saad Hariri

Én av grunnene til at det kom som en overraskelse på de fleste da Saudi Arabia etter alt å dømme presset Libanons statsminister, Saad Hariri, til å trekke seg i november 2017, var at Hariri var en Riyadhs viktigste allierte i landet. Flere hypoteser har blitt lansert om nøyaktig hva Saudi Arabia håpet å oppnå med et slikt politisk krumspring, men de aller fleste er enige om at det dreide seg om å svekke Iran og Hizbollahs innflytelse i Libanon. For eksempel hevder Nakhoul, Bassam og Perry (2018) i Reuters at Saudi Arabia ønsket å bytte ut Saad Hariri med hans bror Bahaa, fordi Saad var uvillig til å konfrontere Hizbollah. Saad Hariri ledet på den tiden en bred samlingsregjering, hvor organisasjonen hadde to ministre (Al-Jazeera, «New government announced under PM Saad al-Hariri», 2016). Fisk (2017) i The Independent mener derimot at Riyadhs intensjon var å få den libanesiske regjeringen til å gå i oppløsning, noe som skulle utløse nyvalg, og forhåpentlig føre til en smalere koalisjonsregjering uten Hizbollah. Cole (2017) på sin side, argumenterer for at Saudi Arabias hensikt var å ødelegge det relativt brede politiske samarbeidet som skal ha eksistert i Libanon på den tiden, og redusere libanesisk politikk til en kamp mellom små, politiske fraksjoner. Dette skulle også redusere Irans innflytelse i landet.

Dersom noen av disse hypotesene stemmer, gikk Saudi Arabias plan alvorlig galt. Både libanesere flest og de fleste politiske organisasjonene i landet, inkludert Hizbollah, nektet å godta Hariris fratredelse, og sto sammen om å kreve statsministerens tilbakekomst (Creidi, 2017). Sammen med kritikk fra blant annet Europa og Russland, førte dette til at Hariri kom tilbake til Libanon etter noen uker. I tillegg tapte Hariris prosaudiske parti et betydelig antall seter i det libanesiske parlamentet under valget i mai 2018, mens Hizbollah og deres allierte styrket sin posisjon. Endringene i sammensetningen av parlamentet var likevel ikke veldig store (Ajroudi, 2018), og det var liten tvil om at Hariri ville fortsette som statsminister. I juni 2018 hevdet Hariri at en ny samlingsregjering, hvor Hizbollah og deres allierte etter alt å dømme ville bli noe tyngre representert, var innen rekkevidde (Reuters, «Lebanon's Hariri signals new government near», 2018). Det var naturligvis mange saker som

påvirket utfallet av parlamentsvalget, men det virker ikke usannsynlig at affæren med Saudi Arabia og Hariri var en viktig faktor, særlig ettersom den kom så kort tid før valget. Riyadh's innblanding bidro dermed til å styrke Teherans innflytelse i Beirut, i stedet for å svekke den, men det er viktig ikke å overdrive effekten av dette. Saudi Arabia har fremdeles langt større økonomisk påvirkningskraft enn Iran i Libanon (The Observatory of Economic Complexity, «Lebanon», 2018).

IV.3 - Hva sier disse hendelsene om relasjonene mellom de tre statene, og hvilken rolle har Trump-administrasjonen spilt?

IV.3.1 - Økende spenninger mellom Iran og Saudi Arabia, Israel og USA

Etter at Trump-administrasjonen tok over, har de politiske spenningene mellom Saudi Arabia, USA og Israel på den siden, og Iran med sine allierte på den andre, blitt enda sterkere. Dette er imidlertid ikke noe nytt. Forholdet mellom de to blokkene har alltid vært dårlig, og relasjonene ble særlig ille etter at den syriske borgerkrigen brøt ut. Denne utviklingen ble ytterligere forsterket da Kong Salman og MBS tok over makten i Saudi Arabia, og satte i gang den militære intervensjonen i Jemen. Atomavtalen førte til en viss bedring i forholdet mellom Iran og USA, og for en stund var det håp om at konfliktene mellom de to sidene ville kunne løses gjennom diplomati, men til gjengjeld førte avtalen også til enda større bekymring i Riyadh og Tel Aviv.

President Trumps politikk, og særlig USAs brudd på atomavtalen, reverserte den svært moderate forbedringen som hadde funnet sted i forholdet mellom Washington og Teheran under Obamas andre presidentperiode. Samtidig ser spenningene mellom Iran og Saudi Arabia ut til å ha steget ytterligere. Noen av tegnene på dette, er affæren rundt Saad Hariris opphold i Riyadh og hans angivelige fratredelse, Saudi Arabias blokade av Qatar, og den eskalerende krigen i Jemen. Som ovenfor nevnt er det uklart nøyaktig hva det var Al-Saud ønsket å oppnå i Libanon, men det er all grunn til å tro at det på et eller annet vis skulle undergrave Irans posisjon i landet. Blokaden av Qatar var ikke et direkte angrep på Iran, men utfra den listen med krav som Saudi Arabia og deres allierte kom med overfor Doha, er det klart at et av hovedmålene var å svekke Irans innflytelse i regionen. Når det gjelder krigen i Jemen satte den saudiarabiskledede koalisjonen sommeren 2018 i verk den største operasjonen i krigen inntil da, angrepet på havnebyen Hudeidah (Ghobari, Mokhashef, 2018).

I tillegg valgte Trump-administrasjonen å støtte den saudiarabiske intervensjonen, noe president Obama ikke gjorde (Al-Jazeera, «US special forces 'helping' Saudis battle Houthi rebels», 2018).

IV.3.2 - Tyrkia og Iran – fungerende, men ikke uproblematisk relasjon

Etter at AK-partiet tok makten i Ankara, begynte Tyrkia å føre en langt mer aktiv utenrikspolitikk i Midtøsten, som nevnt i kapitlet om Tyrkia og USA. Denne politikken innebar at landet forsonet seg med Syria og de kurdiske selvstyremyndighetene i Irak, og at Ankara bygget opp et langt bedre forhold til Teheran, noe som bidro til å skape problemer i landets relasjoner med Washington. Den syriske borgerkrigen førte til et alvorlig brudd mellom Tyrkia og Iran, ettersom de to landene sto på hver sin side i kampen om Assad-regimets overlevelse, men utover i 2016, da det var klart at Al-Assad kom til å vinne krigen, begynte Ankara å forsone seg med Teheran og Moskva.

Utviklingen hvor Tyrkia har beveget seg bort fra USA og over mot Iran, er altså ikke noe nytt, men det kan se ut til at den har blitt forsterket under Trump-administrasjonen. President Erdogans sterke fordømmelse av Washingtons brudd med atomavtalen, er et av de mest i øyenfallende tegnene på dette, men det er viktig ikke å overdrive betydningen av den tyrkiske reaksjonen, tatt i betraktning at det også var mange av USAs andre allierte, utenfor Midtøsten, som var kritiske til den amerikanske avgjørelsen. Noe som antakelig har langt større realpolitisk betydning, er det tyrkisk-iranske samarbeidet under Qatar-krisen. I tillegg demonstrerer den tyrkiske militæroperasjonen mot kurderne i Nord-Syria, Tyrkias økende vilje til å sette sine egne strategiske interesser foran USAs politikk, og det nærere forholdet mellom Ankara og Kreml. Det er nok fremdeles for tidlig å si noe om betydningen av den amerikansk-tyrkiske avtalen om Manbij, og det er noe uklart hvordan Iran egentlig så på operasjonen.

Samtidig er relasjonene mellom Iran og Tyrkia heller ikke uproblematisk. En av de vanskeligste sakene mellom Ankara og Teheran, er antakelig at Iran ikke var villig til å støtte den militære operasjonen Tyrkia satte i gang i Nord-Irak sommeren 2018 (Idiz, 2018B). Teherans manglende støtte skal ha gjort operasjonen betydelig vanskeligere å gjennomføre (Gurcan, 2018), og iranernes reaksjon satte tyrkiske myndigheter i forlegenhet, siden den tyrkiske regjeringen allerede hadde hevdet at Iran ville samarbeide om intervensjonen. I tillegg tok Teheran i april til orde for at de tyrkiske styrkene, som på det tidspunktet hadde tatt

kontroll over Afrin i Nord-Syria, burde overlate området til det syriske regimet, og respektere Syrias territoriale integritet (Reuters, «Iranian president says Afrin must be handed over to Syrian army», 2018).

IV.3.3 - Den nedadgående trenden i relasjonene mellom Tyrkia og Saudi Arabia

Forholdet mellom Saudi Arabia og Tyrkia har lenge vært komplisert. På den ene side så Riyadh på Ankaras økende, regionale engasjement under AKP, som en slags motvekt til Irans stadig sterkere posisjon i Irak og Syria. Her spilte det inn at det store flertallet av tyrkerne er sunnimuslimer, selv om deres religiøse tilhørighet ligger et godt stykke unna wahhabismen. På den annen side skapte Tyrkias republikanske, demokratiske og sekulære styresett en viss uro hos Al-Saud, ettersom det sto i skarp kontrast til det saudiarabiske systemet. I tillegg var AKPs bånd til Det muslimske brorskapet en kilde til bekymring, siden brorskapet i lang tid har vært sett på som en alvorlig ideologisk utfordring i Riyadh. Disse problemene ble langt tydeligere under den arabiske våren, da Tyrkia støttet de folkelige opprørene, og forsøkte å posisjonere seg selv som et forbilde for hvordan Islam og demokrati kunne kombineres, mens Saudi Arabia i de aller fleste tilfeller ville bevare de eksisterende regimene, eller i alle fall sørge for at brorskapet eller andre demokratisk anlagte grupper skulle ta makten. Ankara og Riyadhs håndtering av det egyptiske regimets fall, president Morsi og brorskapets demokratiske maktovertakelse, og Al-Sisis påfølgende militærkupp, satte derfor motsetningene mellom Saudi Arabia og Tyrkia i særlig skarpt fokus. Samtidig viste tyrkiske og saudiarabiske myndigheter både evne og vilje til å samarbeide om forsøket på å få Assad-regimet avsatt etter hvert som borgerkrigen i Syria hardnet til, til tross for at Ankara og Riyadh på ingen måte var enige om hva som var det ønskelige utfallet av krigen. Neil Partrick (2016E, 239) beskriver relasjonene mellom de to landene som preget av gjensidig mistroiskhet, men også gjenstand for pragmatisme på de områdene hvor Tyrkia og Saudi Arabia har felles interesser.

Etter Trump-administrasjonens maktovertakelse i USA, er det særlig to saker som har preget relasjonene mellom Tyrkia og Saudi Arabia. Disse sakene er blokaden av Qatar og palestinasaken. Da blokaden ble iverksatt av Riyadh og Abu Dhabi valgte Tyrkia som kjent å ta Dohas side, både ved å opprette nye handelsforbindelser med Qatar, og ved å utvide det militære samarbeidet med landet. Kort etter at blokaden var innført beskyldte president Erdogan De forente arabiske emirater for å ha finansiert kuppforsøket i Tyrkia i 2016 med tre milliarder dollar (Sharma, 2017), og i mars 2018 uttalte Muhammed bin Salman at Ankara var

en del av et 'ondskapens triangel' sammen med Teheran og ekstreme islamister (Reuters, «Saudi prince says Turkey part of 'triangle of evil': Egyptian media», 2018). Da president Trump valgte å anerkjenne Jerusalem som Israels hovedstad i slutten av 2017, satte det palestinasaken i bevegelse. Ankara var svært tydelig i sin fordømmelse av den amerikanske manøveren og Washingtons påfølgende utspill mot palestinerne. Riyadh og Abu Dhabi stilte seg riktig nok bak FN-resolusjonen som fordømte amerikanernes anerkjennelse, men skal ellers ha vært svært forsiktede i sine holdninger til saken (Solmaz, 2017). Dette styrket Ankaras eierskap til kampen om Jerusalem og Palestina, og bidro til å øke Tyrkias popularitet blant folk flest i Midtøsten, noe som ikke ble godt mottatt i Riyadh. Statlige medier i Saudi Arabia og Emiratene begynte derfor like etterpå å angripe Tyrkia (Middle East Monitor, «The Saudi-UAE media attack on Erdoğan», 2018). I tillegg videreformidlet Emiratenes utenriksminister like etterpå en tweet hvor den siste osmanske guvernøren i Mekka ble beskyldt for å ha begått overgrep mot den arabiske lokalbefolkningen, og det var antydning av sammenlikning med president Erdogan. Tyrkiske myndigheter svarte med å oppkalle den gaten hvor Emiratenes ambassade i Tyrkia befant seg, til Fahreddin Pasha, som var navnet på guvernøren (Hurriyet, «UAE embassy street in Turkish capital to be named after Ottoman pasha amid row», 2017).

IV.3.4 - Økende fare for et atomkappløp i Midtøsten

En av de viktigste årsakene til at Obama-administrasjonen valgte å forhandle frem den iranske atomavtalen, var den store faren for et atomkappløp i regionen. Spenningene mellom de regionale blokkene økte, og Saudi Arabia og Emiratene investerte mer og mer i sine egne atomprogram, etter hvert som Riyadh og Abu Dhabi ble mer bekymret for det iranske atomprogrammet. Som nevnt i kapitlet om Iran, så det ikke ut til at Teheran forsøkte å fremstille en atombombe så fort som mulig. Det er betraktelig mer sannsynlig at det iranske regimet forsøkte å stille seg i en posisjon hvor landet ville være i stand til å bygge et kjernefysisk våpen i løpet av relativt kort tid, dersom situasjonen skulle tilsi det. På den måten fikk Iran både en viss terrorbalanse overfor Israel, mens Teheran ikke brøt altfor sterkt med ikkespredningsavtalen. Saudi Arabia og Emiratenes atomprogram var etter alt å dømme ment å sørge for at Riyadh og Abu Dhabi ville kunne holde tritt med Iran, dersom landet skulle bestemme seg for å bli en atommakt. Samtidig er det liten tvil om at de sivile aspektene ved disse atomprogrammene var minst like viktige som de militære.

Etter at Trump-administrasjonen trakk USA fra atomavtalen, har Iran ved flere anledninger truet med å gjenoppta anrikningen av uran. Det er ikke usannsynlig at disse utspillene først og fremst var ment for å legge press på Europa under forhandlingene om hvordan atomavtalen skulle videreføres etter at Washington trakk seg ut, men Teherans trusler har nok likevel bidratt til økt bekymring blant landets regionale motstandere. Saudi Arabia på sin side bekreftet i mai 2018 at landet ville videreføre sitt sivile atomprogram, og hadde til hensikt å bygge seksten atomkraftverk innen 2032. Deler av prosjektet ble lagt ut på anbud (Sputnik News, «S Korean Government Reaffirms Importance of Winning Saudi Nuclear Project Bid», 2018). Samtidig hevdet Riyadhs utenriksminister, Adel Al-Jubeir, at Saudi Arabia ville skaffe seg atomvåpen dersom Iran gjenåpnet den militære delen av sitt atomprogram (Gaouette, 2018). Det er naturligvis mulig at denne anbudsrunderen ikke hadde noen forbindelse med at USA trakk seg fra atomavtalen. Dette var heller ikke første gang Al-Saud truet med å skaffe seg atomvåpen. Tidspunktet for disse utspillene, like etter at president Trump bekjentgjorde at han ville trekke USA fra avtalen, gjør det likevel naturlig å anta at det var en sammenheng, og det er liten tvil om at mange i Teheran vil oppfatte Saudi Arabias oppførsel som truende.

Det er ingen åpenbare grunner til at Teheran og Riyadh skulle ha andre intensjoner nå enn de hadde før atomavtalen ble undertegnet. Faren er likevel til stede for at situasjonen skal eskalere til et atomkappløp, ettersom de to statene lett kan feiltolke hverandres signaler, eller overreagere på dem. Den svært spente situasjonen mellom Saudi Arabia og Iran kan antakelig bidra til dette, ettersom den muligens kan få dem til å handle overilet. Ankara har også et atomprogram, men ettersom Tyrkia er medlem av NATO har landet langt mindre grunn til å føle seg truet dersom Iran eller Saudi Arabia skulle skaffe seg atomvåpen. Faren er derfor langt mindre for at tyrkerne skal bli trukket inn i et eventuelt atomkappløp.

IV.3.5 - Betydningen av regionens olje- og gassforekomster

De enorme forekomstene av olje og naturgass i områdene rundt Persiabukten, er hovedårsaken til at regionen har fått den politiske og økonomiske betydningen den har i dag, og petroleum spiller også en viktig rolle i den dragkampen som foregår rundt den iranske atomavtalen. Petroleumsprodukter er den viktigste eksportartikkelen for Iran, Irak og Gulfstatene, og det var sanksjonene mot Irans oljesektor som skapte størst problemer for Teheran før atomavtalen trådte i kraft. Som tidligere nevnt, var et ønske om å importere gass

fra Iran en viktig årsak til at de europeiske landene arbeidet for å få på plass en atomavtale i utgangspunktet, og det er en viktig årsak til at Europa har gått inn for å forsvare avtalen. Det samme gjelder for Kina.

Det er derfor naturlig at Trump-administrasjonen har valgt å fokusere på Irans eksport av olje og gass i de pågående forsøkene på å legge økonomisk press på landet. For at dette ikke skulle føre til en økning i oljeprisen, forsøkte den amerikanske presidenten å overbevise Saudi Arabia og resten av OPEC om å øke produksjonen av råolje. Ettersom OPEC-landene fastsetter produksjonskvoter i samarbeid, ble denne saken behandlet på organisasjonens møte i Wien i siste halvdel av juni 2018. Da forhandlingene startet signaliserte Riyadh at Saudi Arabia var villig til å øke OPECs produksjon, mens Teheran ønsket å holde den samlede produksjonen uendret. Resultatet ble et kompromiss hvor produksjonskvotene ble satt opp med i underkant av én million fat per dag til sammen (Associated Press, «The Latest: OPEC agrees to increase oil production», 2018). President Trump var imidlertid få dager senere ute og hevdet at Riyadh hadde sagt seg villig til å øke produksjonen med opp mot to millioner fat per dag, en påstand som Det hvite hus senere modererte noe (Wroughton, Kalin, 2018), men dette kan likevel tyde på at Washington ville ha en større produksjonsøkning. Saudi Arabia og Emiratene svarte med å vise til den planlagte produksjonsøkningen, og forsikret at de ville holde oljemarkedet i balanse (Al-Jazeera, «على غرار السعودية.. الإمارات تستجيب لمطالب ترامب النفطية», 2018).

På bakgrunn av det amerikanske initiativet, begynte Teheran å true med å stenge Hormuzstredet. Dette var noe iranske ledere har truet med før. Det som gjorde denne situasjonen spesiell, var først og fremst at president Rouhani, som for det meste har vært forsiktig i sin retorikk, kom med uttalelser som tydet på at han også stilte seg bak disse truslene. Mot slutten av juli 2018 eskalerte den retoriske kampen ytterligere, da Rouhani advarte Washington mot å leke med løvens hale, og hevdet at en krig med Iran ville være alle krigers mor (Al-Jazeera, «روحاني محذرا ترامب: لا تعيث بذيل الأسد فتغضبه», 2018). Trump på sin side truet med konsekvenser av historiske proporsjoner, dersom Teheran skulle komme med nye trusler (Al-Jazeera, «ترامب لروحاني: ستواجه عواقب اختبارتها قلة عبر التاريخ», 2018). Dette fikk lederen for ekspertforsamlingen, som er et viktig organ i det iranske statsapparatet, til å hevde at rundt femti tusen amerikanske soldater befant seg innenfor rekkevidde av iranske raketter (Al-Jazeera, «طهران: 50 ألف جندي أميركي في مرمى نيراننا», 2018). To dager senere erklærte president Trump at USA var beredt til å forhandle om en ny avtale med Iran, men la samtidig vekt på at avtalen måtte være bedre enn den avtalen Obama-administrasjonen inngikk (Al-Jazeera, «بعد التصعيد ترامب يهدئ: مستعدون لاتفاق حقيقي مع إيران», 2018). Det var ikke noe nytt i dette, men det at

presidenten snakket om forhandlinger, i stedet for å komme med nye trusler, kan likevel tyde på at han ønsket å roe ned situasjonen. Det var på det tidspunktet at Houthi-militsen angrep to saudiarabiske tankskip i Rødehavet, noe general Soleimani tilsynelatende antydte at Iran sto bak. Til tross for dette tok president Trump til orde for samtaler med Iran, uten forhåndsbestemte betingelser, men dette utspillet møtte sterk motbør i resten av den amerikanske administrasjonen, og Teheran var svært skeptisk (Halsør, 2018). Kort etter verserte det også påstander om at Iran hadde til hensikt å gjennomføre en stor marineøvelse i Hormuz (Al-Jazeera, «واشنطن تحذر: إيران تستيق العقوبات بمناورات ضخمة», 2018).

IV.3.6 - Hvilket ansvar har Trump-administrasjonen for den pågående utviklingen?

Bruddet med den iranske atomavtalen, og arbeidet for å få innført nye sanksjoner mot landet, er uten tvil Trumps viktigste bidrag til den politiske utviklingen i Midtøsten. Dette bidro til å styrke USAs bånd til Saudi Arabia og Israel, og til å ødelegge den tilliten som var blitt bygget opp mellom Teheran og Washington under president Obama. I tillegg svekket det Iran økonomisk, ettersom det fikk vestlige selskaper til å trekke seg ut av landet, og den iranske valutaen til å svekke seg, samtidig som den stigende oljeprisen har bidratt til å gi Saudi Arabia og de andre gulfstatene mer økonomisk handlingsrom. Innvirkningen på Tyrkia har vært langt mindre, men president Erdogans uttalelser om saken tyder på at Ankara så på avgjørelsen om å trekke USA fra avtalen som svært lite tjenlig for Tyrkias interesser. Washingtons anerkjennelse av Jerusalem som Israels hovedstad, var også med på å bygge opp under denne utviklingen, siden den høstet enda mer kritikk fra Tyrkia, som de siste årene har forsøkt å bli en viktigere spiller i palestinakonflikten, og gjorde det enda vanskeligere for Iran å gjøre kompromisser med USA. Amerikanernes inngripen i borgerkrigene i Syria og Irak, derimot, har nok hatt liten betydning for relasjonene mellom Tyrkia, Saudi Arabia og Iran, ettersom den amerikanske innsatsen stort sett har vært rettet mot IS. Til gjengjeld har den amerikanske støtten til de syriske kurderne gjort alvorlig skade på forholdet mellom Washington og Ankara, og tilstedeværelsen av amerikanske styrker i Irak kan utgjøre en motvekt mot Irans innflytelse i landet.

Det kan argumenteres for at president Trumps aggressive retorikk overfor Iran, og hans støtteerklæringer til Saudi Arabia og Israel, har påvirket styrkeforholdet mellom de politiske aktørene i Midtøsten. Antakelsen er at dersom en aktør har inntrykk av at den har Washingtons støtte, vil denne aktøren handle utfra en antakelse om at den vil kunne dra nytte

av USAs ressurser ved behov. Her kan det være snakk om penger, politisk innflytelse eller andre ting. Det er dette mange kommentatorer har ment skjedde i forkant av den saudiarabiskledede blokaden av Qatar. Saudiarabiske styresmakter skal ha oppfattet president Trumps besøk til landet i mai 2017 som en støtteerklæring til Riyadh's regionale politikk, noe som skal ha gitt landet den nødvendige selvtilliten til å sette i gang blokaden.

Ellers har USA spilt en nokså beskjeden rolle i hendelsesforløpet rundt blokaden av Qatar. Riktig nok gjorde Washington et forsøk på å mekle mellom partene i konflikten, men per juli 2018 ser det ikke ut til at saken vil bli løst med det første. Denne konflikten er ikke i USAs interesse, og det later derfor til at Trump-administrasjonen ikke evner å presse frem et kompromiss mellom GCC-landene. På dette området likner Qatar-krisen på Ankaras militære intervensjon i Nord-Syria. Den tyrkiske operasjonen ble møtt med betydelig motstand fra Washington, men amerikanerne maktet likevel ikke å få Tyrkia til å endre mening. Disse sakene viser at USAs allierte i Midtøsten primært handler utfra sine egne interesser, og at Trump-administrasjonen ikke er i stand til å styre den politiske utviklingen i Midtøsten, selv om amerikanerne utvilsomt har betydelig, strategisk tyngde i regionen. I tillegg begynte både den stigende spenningen mellom Saudi Arabia og Iran, og den forsiktige forsoningen mellom Iran og Tyrkia, lenge før Trump-administrasjonen tiltrådte.

Alt i alt ser det ut til at Trump-administrasjonens politikk ikke har påvirket retningen på den politiske utviklingen i regionen i nevneverdig grad, bortsett fra ved å ødelegge den svært begrensede åpningen som foregikk mellom Iran og Vesten. Washingtons nye linje har derimot bidratt til å styrke den utviklingen som allerede foregikk. De mest åpenbare eksemplene på dette, er måten bruddet på atomavtalen har bidratt til å fyre opp under de politiske spenningene mellom Saudi Arabia og Iran, og Trump-administrasjonens linje overfor de syriske kurderne, som ser ut til å ha presset Ankara til å knytte seg nærmere Moskva og Teheran. I tillegg har USAs politikk styrket deres allierte i Gulfen politisk, ved å gi dem bedre ryggdekning i det internasjonale samfunnet, og til en viss grad økonomisk, ettersom den amerikanske politikken har ført til en høyere oljepris og større etterspørsel, siden oljemarkedene nå er redde for at den iranske oljen skal forsvinne.

Kapittel V – Oppsummering og konklusjoner

Problemstillingen for denne oppgaven var hvorvidt Trump-administrasjonen har gjennomført vesentlige endringer i USAs Midtøsten politikk, eller ikke, og hvilke konsekvenser disse eventuelle endringene i så fall har hatt for Tyrkia, Iran og Saudi Arabia. Dette ble konkretisert i disse spørsmålene: Har Trump-administrasjonens midtøstenpolitikk utgjort et brudd eller en kontinuitet med den politikken som ble ført under Bush- og Obama-administrasjonene? Hvordan har eventuelle endringer i USAs politikk påvirket de enkelte statene? Hvilken betydning har disse endringene i tilfelle hatt for relasjonene mellom Saudi Arabia, Tyrkia og Iran?

De første av disse spørsmålene ble besvart i kapittel en, to og tre, som dreide seg om Iran, Tyrkia og Saudi Arabia, i den rekkefølgen. Det fjerde kapittelet tok for seg utviklingen i relasjonene mellom de tre statene under Trump-administrasjonen, og så på hvor mye av denne utviklingen som kunne tilskrives amerikansk utenrikspolitikk. Dette kapittelet gir en kort oppsummering av konklusjonen fra de fire første kapitlene.

-Trump-administrasjonens påvirkning på Iran og forholdet mellom Teheran og Washington

Spenningsnivået mellom Teheran og Washington har økt betydelig under Trumps presidentskap. Den viktigste årsaken til dette er at den amerikanske administrasjonen valgte å trekke USA ut av atomavtalen fra 2015, men det er også andre saker som har hatt betydning, deriblant Trump-administrasjonens politikk overfor Saudi Arabia og Israel, amerikanske sanksjoner mot organisasjoner og enkeltindivider i Iran, USAs fornyede engasjement i Irak og Washingtons forsøk på å isolere Iran i det internasjonale samfunnet. Relasjonene mellom Teheran og Washington var riktig nok langt fra uproblematisk under president Obama, også etter at atomavtalen ble undertegnet, men på det tidspunktet så det ut til å foregå en forsiktig, gjensidig åpning mellom Iran og Vesten, og den politiske utviklingen så ut til å gå i en konstruktiv retning. Under Trump-administrasjonen har forholdet mellom Teheran og Washington gått tilbake til trusler, demonisering og gjensidig mistillit, mens Europa har blitt stående i midten.

Innad i Iran er har Washingtons nye politikk ført til økonomisk stagnasjon. Dette har igjen ført til sosial uro og protester mot stigende priser og høy arbeidsledighet, noe som i en

rekke tilfeller har tatt form av demonstrasjoner mot myndighetenes håndtering av den vanskelige situasjonen. Det ser likevel ikke ut til at den iranske økonomien er i ferd med å kollapse. I tillegg har USAs brudd med avtalen, som i Iran blir oppfattet som et alvorlig svik, fått mange iranere til å miste troen på diplomati og en åpning mot Vesten. Dette har styrket den konservative siden i iransk politikk, noe som blant annet har vist seg ved at president Rouhani har inntatt en betydelig mer konservativ posisjon i sin retorikk i overfor amerikanerne, selv om han fremdeles er langt mer forsiktig enn Ayatollah Khamenei og lederne i revolusjonsgarden. Trump-administrasjonen gjennomførte altså betydelige endringer i USAs politikk på mange områder som var av interesse for Teheran, men dette gikk i stor grad ut på at Washington gikk tilbake til den politikken som ble ført før Obamas annen presidentperiode. Atomavtalen er det mest åpenbare eksempelet på dette. Disse endringene har fått den politiske utviklingen i Iran til å skifte retning, i alle fall på kort sikt.

-Tyrkia og USA under president Trump – fra vondt til verre

Som vist i kapittel to har forholdet mellom Ankara og Washington vært preget av diplomatiske konflikter helt siden Tyrkia ble et medlemsland i NATO, og relasjonene mellom de to landene ble enda vanskeligere utover etter år 2000, blant annet på grunn av AKPs ønske om å innta en ledende rolle i Midtøstens politiske utvikling. Denne utviklingen foregikk under både Bush- og Obama-administrasjonene, og det var mange av de samme sakene som skapte problemer. Situasjonen ble særlig vanskelig i etterkant av kuppforsøket i 2016. Da Trump ble valgt til president var det mange som håpet at det ville føre til en bedring i det bilaterale forholdet, men Trump-administrasjonen har ikke vært i stand til å løse de diplomatiske utfordringene den arvet etter president Obama, og det har vært flere nye kriser i forholdet mellom Ankara og Washington.

Den mest alvorlige uoverensstemmelsen mellom USA og Tyrkia dreier seg om kurdernes posisjon i Syria og Irak. Amerikanerne har støttet de kurdiske styrkene i kampen mot IS, mens Ankara er på kurderne som en alvorlig trussel mot sin nasjonale sikkerhet. Det foreløpige høydepunktet i konflikten om kurderne kom på nyåret 2018, da Tyrkia iverksatte en militæroperasjon mot kurdiske styrker i Nord-Syria, mens amerikanerne sto på kurdernes side, og nektet å trekke seg ut av det aktuelle området. Trump-administrasjonens sterkt pro-israelske holdninger, og Washingtons politikk overfor palestinerne, har blitt møtt med svært sterk kritikk fra tyrkiske myndigheter, og i mai 2018 tilbakekalte Ankara sin ambassadør i

Washington. I tillegg foregikk høsten 2017 den såkalte visumkrisen, da Tyrkiske og amerikanske myndigheter nektet å utstede korttidsvisum til hverandres borgere, og i august 2018 innførte Washington sanksjoner mot to tyrkiske ministre, noe amerikanerne uhyre sjeldent har gjort overfor andre NATO-land.

På det utenrikspolitiske planet ser de stadig vanskeligere relasjonene til USA Europa ut til å ha presset Tyrkia til å knytte seg nærmere Russland og til dels Iran, men denne utviklingen begynte allerede i 2016, før Trump ble president. Det problematiske forholdet mellom Tyrkia og gulfstatene, som blant annet viste seg under Qatar-krisen, er heller ikke noe nytt. Når det gjelder den innenrikspolitiske situasjonen i Tyrkia er det vanskelig å se noen direkte konsekvenser av Trump-administrasjonens politikk. Det ser dermed ut til at hovedlinjene i forholdet mellom Tyrkia og USA ikke har endret seg etter at president Trump ble innsatt i USA, selv om intensiteten i mange av konfliktene mellom Ankara og Washington har økt. Det ser heller ikke ut til at lederskiftet i USA har ført til noen vesentlige endringer i Tyrkias politikk, hverken utenriks eller innenriks.

-Saudi Arabia og USA – en slags forsoning

Helt siden begynnelsen av den kalde krigen Saudi Arabia vært en av USAs viktigste allierte i Midtøsten, hovedsakelig på grunn av kongerikets enorme oljeforekomster. Relasjonene mellom Riyadh og Washington har likevel vært turbulente, og under Obama-administrasjonen var de særskilt vanskelige. De viktigste grunnene til det var antakelig atomavtalen med Iran, og president Obamas manglende vilje til å støtte opp om regimene i Egypt og Tunisia, som i likhet med Al-Saud var allierte av USA, under den arabiske våren. President Trump har ved flere anledninger uttrykt seg negativt om muslimer, både under valgkampen i 2016 og senere, men Trump-administrasjonen har likevel strukket seg langt for å reparere forholdet til Saudi Arabia. Eksempler på dette er Trumps avgjørelse om å gjøre Saudi Arabia til den første destinasjonen under sin første utenlandsreise som president, og USAs tilnærming til Qatar-krisen. I tillegg har Trump-administrasjonens politikk overfor Iran bidratt til et betydelig oppsving i forholdet mellom Riyadh og Washington, selv om dette neppe var hensikten bak den nye Iran-politikken. Trump har også vært lite villig til å kritisere den politikken Al-Saud har ført, både innenrikspolitisk og utenrikspolitisk. Det må dermed kunne sies at USAs politikk i mange saker som angår Saudi Arabia, har endret seg betydelig under den nåværende administrasjonen.

Utenrikspolitisk har Saudi Arabia vært svært aktivt etter at Trump overtok etter president Obama, blant annet gjennom Blokaden av Qatar og forsøket på å få Libanons statsminister til å gå av. Det er likevel vanskelig å knytte dette direkte til Trump-administrasjonen, ettersom Riyadhs intervensjon i Jemen, og landets tunge engasjement i den syriske borgerkrigen, begynte under president Obama. Det kan argumenteres for at Saudi Arabias utenrikspolitikk har blitt mer aggressiv etter Trumps innsettelse, noe som i så fall antakelig skyldes at støtten fra Washington har bidratt til å øke Kong Salman og Muhammed bin Salmans politiske selvtilit. Det ser altså ikke ut til at presidentskiftet i USA har hatt noen nevneverdig påvirkning på retningen i saudiarabisk utenrikspolitikk, selv om det muligens kan ha bidratt til å styrke den politiske linjen som allerede ble ført. Når det gjelder Riyadhs innenrikspolitikk er det heller ikke mye som tyder på at Trump-administrasjonen har hatt noen vesentlig påvirkning.

-Relasjonene mellom Saudi Arabia, Iran og Tyrkia etter presidentskiftet i USA

Saudi Arabia har hatt et svært anstrengt forhold til Iran helt siden revolusjonen i 1979, og i løpet av de siste ti til tjue årene har det for det meste nedoverbakke. Dette var til å begynne med først og fremst på grunn av Irans økende innflytelse i Irak og Syria, og senere bidro blant annet den arabiske våren og den iranske atomavtalen til å fyre enda opp under de politiske spenningene mellom Teheran og Riyadh. Under Trumps presidentskap har situasjonen forverret seg ytterligere, noe som særlig kom til uttrykk da Saudi Arabia og Emiratene innførte en blokad mot Qatar, fordi Doha etter deres mening hadde altfor tette bånd til Teheran. De iranske truslene om å stenge Hormuz, og de amerikanske motreaksjonene, dreier seg i stor grad om oljeeksporten fra Saudi Arabia og de andre gulfmonarkiene, og de oljetankerne som ble angrepet av Houthi-militsen i Rødehavet sommeren 2018, var av saudiarabisk nasjonalitet. I tillegg var den noe merkelige affæren rundt Libanons statsministers, Saad Hariri, avgang etter alt å dømme et saudiarabisk forsøk på å redusere Irans innflytelse i Beirut, og det er tegn som tyder på at Riyadh forsøker å benytte gjenoppbyggingen av Irak til å skaffe seg et politisk fotfeste i landet.

Før år 2000 var de relasjonene mellom Saudi Arabia og Tyrkia relativt velfungerende, men samhandlingen mellom de to landene var relativt begrenset i omfang. Etter at AKP kom til makten i Ankara, og Tyrkia begynte å interessere seg mer for sine naboland i Midtøsten, ble de to landene viktigere for hverandre økonomisk. Tyrkiske

myndigheter så på Saudi Arabia som en kilde til utenlandske investeringer, mens saudiaraberne så på Tyrkia som et lukrativt marked å investere i. Samtidig ble Ankara en stadig viktigere, regional rival for Al-Saud. Dette kom spesielt til overflaten under den arabiske våren, da Saudi Arabia for det meste ønsket å bevare den regionale ordenen, mens Tyrkia forsøkte å støtte opp om de folkelige opprørene. I løpet av Trumps tid som president ser forholdet mellom Ankara og Riyadh ut til å ha blitt ytterligere forverret, noe som kom til uttrykk under Qatar-krisen. Tyrkerne samarbeidet da med Iran om å sende forsyninger til Qatar, og tyrkiske myndigheter utvidet sitt militære samarbeid med landet. I tillegg har Tyrkias økende samarbeid med Iran og Russland i Syria, antakelig hatt en negativ effekt på relasjonene mellom Ankara og Riyadh.

AKPs «zero problems-politikk» innebar at Tyrkia forsøkte å etablere politiske og økonomiske relasjoner med Iran på 2000-tallet, og forsøkte derfor til dels å motarbeide Washingtons stadig hardere sanksjoner mot landet. Et av de beste eksemplene på dette er det utkastet til en delvis atomavtale, som ble fremforhandlet av Tyrkia, Brasil og Iran i 2010. Under den arabiske våren havnet Tyrkia og Iran på hver sin side i den syriske borgerkrigen, noe som førte til et alvorlig brudd mellom de to landene. Etter hvert som det ble klart at Assad-regimet kom til å vinne krigen, begynte imidlertid en forsoningsprosess mellom Ankara på de ene siden og Teheran og Moskva på den andre. Denne forsoningen ser ut til å ha fortsatt etter at Trump-administrasjonen tok over i USA, blant annet fordi volumet av handelen mellom Tyrkia og Iran har økt, og fordi Iran har blitt et transittland for Tyrkias handel med Qatar. Dessuten har tyrkiske myndigheter protestert kraftig mot president Trumps avgjørelse om å trekke USA ut av den iranske atomavtalen. Samtidig er relasjonene mellom Ankara og Teheran heller ikke uproblematiske, noe som blant annet ble demonstrert da Iran ikke ville støtte den tyrkiske militæroperasjonen som ble iverksatt i Nord-Irak sommeren 2018.

Trump-administrasjonens avgjørelse om å trekke USA fra den iranske atomavtalen, har gjort sannsynligheten for et atomkappløp i gulfområdet større. Både Iran, Saudi Arabia De forente arabiske emirater og Tyrkia har sine egne atomprogram. Disse programmene er først og fremst sivile, men for Iran, Saudi Arabia og Emiratene ser det også ut til å være et viktig poeng at ingen av landene vil risikere å bli liggende etter de andre teknologisk. For Irans vedkommende er også det israelske atomarsenalet av betydning, siden forholdet mellom Teheran og Tel Aviv er svært spent. Den iranske Atomavtalen bidro til å redusere faren for et atomkappløp, ettersom den la betydelige begrensninger på Irans atomprogram, og det var muligheten for en iransk atombombe som skapte bekymring i Riyadh og Abu Dhabi. Etter at

USA trakk seg fra avtalen har spenningsnivået mellom Washington og Teheran steget kraftig, mens forhandlingene mellom Iran og de europeiske landene har gått tregt. Dette har fått Iran til å true med å starte opp igjen anrikningsvirksomheten, samtidig som Saudi Arabia har gått videre med planene sine om å bygge seksten nye atomkraftverk. Faren her ligger i at Teheran lett kan mistenke de saudiarabiske planene for å være forberedelser til et militært atomprogram, til tross for at Riyadh har gode grunner til å bygge kraftverkene. På samme måte kan Riyadh lett mistenke Irans trusler om å starte opp igjen anrikningen av uran, for å være trusler om å bygge et kjernefysisk våpen, selv om det virker langt mer sannsynlig at disse truslene var ment å legge press på Europa i forhandlingene om en videreføring av atomavtalen.

Det er naturligvis langt ifra alle disse politiske utviklingstrekkene som kan tilskrives Trump-administrasjonens politikk, men samtidig har den også hatt en betydelig innflytelse over situasjonen. På den ene siden er den økende spenningen mellom Iran på den ene siden og Saudi Arabia, Israel og USA på den andre, et direkte resultat av Washingtons fiendtlige politikk overfor Iran, og det er liten tvil om at Trump-administrasjonens bånd til kurderne, og de diplomatiske krisene mellom Ankara og Washington, har bidratt til å presse Tyrkia til å knytte tettere bånd til Russland og Iran. Det kan også se ut til at USAs fornyede relasjoner til Saudi Arabia har gitt Riyadh den nødvendige selvtilliten til å føre en enda mer intervensjonistisk politikk overfor sine nabostater. På den annen side har de fleste av grunntrendene i den politiske utviklingen i regionen forblitt de samme etter at den nye administrasjonen tok over. Forsoningen mellom Tyrkia, Russland og Iran startet før Trump ble president, og Saudi Arabia begynte med dagens utenrikspolitikk da kong Salman og Muhammed bin Salman tok over for kong Abdullah. Det må derfor kunne sies at Trump-administrasjonen så langt har hatt betydelig påvirkning på den politiske situasjonen i Midtøsten, men mange andre faktorer har minst like stor betydning for utviklingen i regionen.

Bibliografi

- Abdulaziz, Donna; Dov Lieber; Felicia Schwartz. 2018. «Pompeo Rails Against Iran During Middle East Tour». *The Wallstreet Journal*, 29/04/18. (Lest 10/06/18).
<https://www.wsj.com/articles/pompeo-rails-against-iran-during-visit-to-saudi-arabia-1524998232>.
- Aboulenein, Ahmed. 2018. «Sadr-Amiri alliance lowers Iraq's political temperature». *Reuters*, 13/06/18. (Lest 21/06/18). <https://www.reuters.com/article/us-iraq-election/sadr-amiri-alliance-lowers-iraqs-political-temperature-idUSKBN1J90PO>.
- Abu Sulaib, Faisal M. 2017. «Understanding Qatar's Foreign Policy, 1995-2017». *Middle East Policy* 24, (4): 29-44.
- Adams-Heard, Rachel; Nick Wadhams. 2018. «China Rejects U.S. Request to Cut Iran Oil Imports». *Bloomberg*, 03/08/18. (Lest 04/08/18).
<https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-08-03/china-is-said-to-reject-u-s-request-to-cut-iran-oil-imports>.
- Ajrودي, Asma. 2018. «Unpicking the results of Lebanon's elections». *Al-Jazeera*, 10/05/18. (Lest 24/06/18). <https://www.aljazeera.com/news/2018/05/unpicking-results-lebanon-elections-180510171253490.html>.
- Al-Arabiya. 05/01/18. «أميركا تفرض عقوبات على 5 كيانات إيرانية». Lest 05/02/18.
<https://www.alarabiya.net/ar/arab-and-world/american-elections-2016/2018/01/05/%D8%A3%D9%85%D9%8A%D8%B1%D9%83%D8%A7-%D8%B9%D9%82%D9%88%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D8%B9%D9%84%D9%89-5-%D9%83%D9%8A%D8%A7%D9%86%D8%A7%D8%AA-%D8%A5%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%85%D8%B1%D8%AA%D8%A8%D8%B7%D8%A9-%D8%A8%D8%B5%D9%86%D8%A7%D8%B9%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%84%D8%A7%D8%AD.html>
- Al-Arabiyya. 07/04/18. «تركيا تبحث مع روسيا شراء صواريخ "كورنيت" المضادة للدروع». Lest 24/04/04.
<https://www.alaraby.co.uk/politics/2018/4/7/-تركيا-تبحث-مع-روسيا-شراء-صواريخ-كورنيت-المضادة-للدروع>.
- Al-Arabiyya. 15/05/18. «مذبحة غزة.. تركيا تطرد سفير إسرائيل والأخيرة ترد». Lest 07/07/18.
<https://www.alarabiya.net/ar/arab-and-world/2018/05/15/%D8%B9%D9%82%D8%A8-%D9%85%D8%B0%D8%A8%D8%AD%D8%A9-%D8%BA%D8%B2%D8%A9-%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A7-%D8%AA%D9%82%D8%B1%D8%B1-%D8%B7%D8%B1%D8%AF-%D8%B3%D9%81%D9%8A%D8%B1-%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84.html>
- Al-Arabiyya. 05/07/18. «"أميركا ترد على تهديد إيران .. "سنحمي الحركة بمضيق هرمز»». Lest 08/07/18.
<https://www.alarabiya.net/ar/arab-and-world/american-elections-2016/2018/07/05/%D8%A3%D9%85%D9%8A%D8%B1%D9%83%D8%A7-%D8%AA%D8%B1%D8%AF-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%AA%D9%87%D8%AF%D9%8A%D8%AF-%D8%A5%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D8%A8%D8%A5%D8%BA%D9%84%D8%A7%D9%82-%D9%85%D8%B6%D9%8A%D9%82-%D9%87%D8%B1%D9%85%D8%B2.html>
- Al-Jazeera. 18/12/16. «New government announced under PM Saad al-Hariri». Lest 24/06/18.
<https://www.aljazeera.com/news/2016/12/lebanon-announces-government-saad-al-hariri-161218201145680.html>.

- Al-Jazeera. 2017. «العلاقات التركية الإسرائيلية.. أهم المحطات». Lest 07/07/18.
<http://www.aljazeera.net/encyclopedia/events/2016/6/27/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%82%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A%D8%A9-%D8%A3%D9%87%D9%85-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%B7%D8%A7%D8%AA>.
- Al-Jazeera. 10/05/17. «Trump to send arms to Kurdish YPG in Syria». Lest 13/03/18.
<http://www.aljazeera.com/news/2017/05/trump-send-arms-kurdish-ypg-syria-170509190404689.html>.
- Al-Jazeera. 20/05/17. «US and Saudi Arabia sign arms deals worth almost \$110bn». Lest 05/06/18. <https://www.aljazeera.com/news/2017/05/saudi-arabia-sign-arms-deals-worth-110bn-170520141943494.html>.
- Al-Jazeera. 12/07/17. «Arab states issue 13 demands to end Qatar-Gulf crisis». Lest 05/06/18.
<https://www.aljazeera.com/news/2017/06/arab-states-issue-list-demands-qatar-crisis-170623022133024.html>.
- Al-Jazeera. 13/10/17. «ترمب: إيران لم تلتزم بالاتفاق النووي». Lest 10/03/18.
<http://www.aljazeera.net/news/international/2017/10/13/%d8%aa%d8%b1%d9%85%d8%a8-%d8%a5%d9%8a%d8%b1%d8%a7%d9%86-%d9%84%d9%85-%d8%aa%d9%84%d8%aa%d8%b2%d9%85-%d8%a8%d8%a7%d9%84%d8%a7%d8%aa%d9%81%d8%a7%d9%82-%d8%a7%d9%84%d9%86%d9%88%d9%88%d9%8a>.
- Al-Jazeera. 30/10/17. «Syrian war: All you need to know about the Astana talks». Lest 03/07/18. <https://www.aljazeera.com/news/2017/10/syrian-war-astana-talks-171029160554816.html>.
- Al-Jazeera. 07/11/17. «Donald Trump praises Saudi purge and detentions». Lest 05/06/18.
<https://www.aljazeera.com/news/2017/11/trump-praises-saudi-purge-detentions-tweet-171107071149577.html>.
- Al-Jazeera. 12/11/17. «إيران: الاتفاق النووي غير قابل للتفاوض». Lest 10/03/18.
<http://www.aljazeera.net/news/international/2017/11/12/%d8%a5%d9%8a%d8%b1%d8%a7%d9%86-%d8%a7%d9%84%d8%a7%d8%aa%d9%81%d8%a7%d9%82-%d8%a7%d9%84%d9%86%d9%88%d9%88%d9%8a-%d8%ba%d9%8a%d8%b1-%d9%82%d8%a7%d8%a8%d9%84-%d9%84%d9%84%d8%aa%d9%81%d8%a7%d9%88%d8%b6>.
- Al-Jazeera. 07/12/17. «تيلرسون: قرار ترمب بشأن القدس إقرار للواقع». Lest 20/01/18.
<http://www.aljazeera.net/news/arabic/2017/12/7/%d8%aa%d9%8a%d9%84%d8%b1%d8%b3%d9%88%d9%86-%d9%82%d8%b1%d8%a7%d8%b1-%d8%aa%d8%b1%d9%85%d8%a8-%d8%a8%d8%b4%d8%a3%d9%86-%d8%a7%d9%84%d9%82%d8%af%d8%b3-%d8%a5%d9%82%d8%b1%d8%a7%d8%b1-%d9%84%d9%84%d9%88%d8%a7%d9%82%d8%b9>.
- Al-Jazeera. 08/12/17. «Saudi anti-corruption purge: All the latest updates». Lest 05/06/18.
<https://www.aljazeera.com/news/saudi-corruption-crackdown-latest-updates-171106101217290.html>.
- Al-Jazeera. 11/12/17. «Erdogan: Israel is a terrorist state». Lest 20/01/18.
<http://www.aljazeera.com/news/2017/12/erdogan-israel-terrorist-state-171211085734826.html>.
- Al-Jazeera. 21/12/17. «Erdogan: Mr Trump, Turkey's democracy is not for sale». Lest 20/01/17. <http://www.aljazeera.com/news/2017/12/erdogan-trump-turkey-democracy-sale-171221122340736.html>.

- Al-Jazeera. 28/12/17. «US to resume full visa services in Turkey». Lest 23/04/18.
<http://www.aljazeera.com/news/2017/12/resume-full-visa-services-turkey-171228151758079.html>.
- Al-Jazeera. 31/12/17. «Jerusalem as capital: All the latest». Lest 20/01/18.
<http://www.aljazeera.com/news/2017/12/trump-jerusalem-decision-latest-updates-171212081649751.html>.
- Al-Jazeera. 15/01/18. «Erdogan: US trying to form 'terror army' in Syria». Lest 22/04/18.
<http://www.aljazeera.com/news/2018/01/turkey-slams-plan-kurds-syria-force-180115065210843.html>.
- Al-Jazeera. 25/01/18. «Fears over US-Turkey military confrontation in Syria». Lest 25/01/18.
<http://www.aljazeera.com/news/2018/01/concerns-turkey-military-confrontation-syria-180124203652700.html>.
- Al-Jazeera. 28/01/18. «Turkey urges US to withdraw from Syria's Manbij». Lest 23/04/18.
<https://www.aljazeera.com/news/2018/01/turkey-urges-withdraw-syria-manbij-180128055728720.html>.
- Al-Jazeera. 01/02/18. «Turkey and Qatar: Behind the strategic alliance». Lest 22/06/18.
<https://www.aljazeera.com/news/2017/10/turkey-qatar-strategic-alliance-171024133518768.html>.
- Al-Jazeera. 21/03/18. «US denies reaching deal with Turkey over Syria's Manbij». Lest 23/04/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/03/denies-reaching-deal-turkey-syria-manbij-180321070406289.html>.
- Al-Jazeera. 01/04/18. «Erdogan calls Netanyahu 'terrorist', Israel 'terrorist state'». Lest 15/04/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/04/erdogan-calls-netanyahu-terrorist-israel-terrorist-state-180401140938404.html>.
- Al-Jazeera. 04/05/18. «US special forces 'helping' Saudis battle Houthi rebels». Lest 07/06/18.
<https://www.aljazeera.com/news/2018/05/special-forces-secretly-helping-saudis-combat-houthis-180504201241487.html>.
- Al-Jazeera. 20/05/18. «Iraq elections final results: Sadr's bloc wins parliamentary poll». Lest 21/06/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/05/iraq-election-final-results-sadr-bloc-wins-parliamentary-polls-180519071930804.html>.
- Al-Jazeera. 20/05/18. «After meeting Abadi, Sadr says new government will be 'inclusive'». Lest 21/06/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/05/meeting-abadi-sadr-government-inclusive-180520133713633.html>.
- Al-Jazeera. 04/06/18. «تحقيق للجزيرة: قرصنة "قنا" تمت من وزارة سيادية بالسعودية». Lest 06/06/18.
<http://www.aljazeera.net/news/arabic/2018/6/3/%D8%AA%D8%AD%D9%82%D9%8A%D9%82-%D9%84%D9%84%D8%AC%D8%B2%D9%8A%D8%B1%D8%A9-%D9%82%D8%B1%D8%B5%D9%86%D8%A9-%D9%82%D9%86%D8%A7-%D8%AA%D9%85%D8%AA-%D9%85%D9%86-%D9%88%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%A9-%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D8%A9-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%B3%D8%B9%D9%88%D8%AF%D9%8A%D8%A9>.
- Al-Jazeera. 26/06/18. «أميركا تنذر العالم: أوقفوا استيراد النفط الإيراني». Lest 06/07/18.
<http://www.aljazeera.net/news/international/2018/6/26/%d8%a3%d9%85%d9%8a%d8%b1%d9%83%d8%a7-%d8%aa%d9%86%d8%b0%d8%b1-%d8%a7%d9%84%d8%b9%d8%a7%d9%84%d9%85-%d8%a3%d9%88%d9%82%d9%81%d9%88%d8%a7-%d8%a7%d8%b3%d8%aa%d9%8a%d8%b1%d8%a7%d8%af-%d8%a7%d9%84%d9%86%d9%81%d8%b7-%d8%a7%d9%84%d8%a5%d9%8a%d8%b1%d8%a7%d9%86%d9%8a>.

- Al-Jazeera. 28/06/18. «India preparing for 'cut in oil imports from Iran'». (Lest 02/07/18).
<https://www.aljazeera.com/news/2018/06/india-preparing-cut-oil-imports-iran-180628145320697.html>.
- Al-Jazeera. 28/06/18. «أميركا تطالب بعقوبات تستهدف السلوك الإيراني». Lest 06/07/18.
<http://www.aljazeera.net/news/international/2018/6/28/%d8%a3%d9%85%d9%8a%d8%b1%d9%83%d8%a7-%d8%aa%d8%b7%d8%a7%d9%84%d8%a8-%d8%a8%d8%b9%d9%82%d9%88%d8%a8%d8%a7%d8%aa-%d8%aa%d8%b3%d8%aa%d9%87%d8%af%d9%81-%d8%a7%d9%84%d8%b3%d9%84%d9%88%d9%83-%d8%a7%d9%84%d8%a5%d9%8a%d8%b1%d8%a7%d9%86%d9%8a>
- Al-Jazeera. 30/06/18. «بمكالمة من ترامب.. الملك سلمان يزيد إنتاج النفط». Lest 06/07/18.
<http://www.aljazeera.net/news/international/2018/6/30/%d8%a8%d9%85%d9%83%d8%a7%d9%84%d9%85%d8%a9-%d9%85%d9%86-%d8%aa%d8%b1%d8%a7%d9%85%d8%a8-%d8%a7%d9%84%d9%85%d9%84%d9%83-%d8%b3%d9%84%d9%85%d8%a7%d9%86-%d9%8a%d8%b2%d9%8a%d8%af-%d8%a5%d9%86%d8%aa%d8%a7%d8%ac-%d8%a7%d9%84%d9%86%d9%81%d8%b7>
- Al-Jazeera. 03/07/18. «على غرار السعودية.. الإمارات تستجيب لمطالب ترامب النفطية». Lest 15/07/18.
<http://www.aljazeera.net/news/arabic/2018/7/3/%d8%b9%d9%84%d9%89-%d8%ba%d8%b1%d8%a7%d8%b1-%d8%a7%d9%84%d8%b3%d8%b9%d9%88%d8%af%d9%8a%d8%a9-%d8%a7%d9%84%d8%a5%d9%85%d8%a7%d8%b1%d8%a7%d8%aa-%d8%aa%d8%b3%d8%aa%d8%ac%d9%8a%d8%a8-%d9%84%d9%85%d8%b7%d8%a7%d9%84%d8%a8-%d8%aa%d8%b1%d8%a7%d9%85%d8%a8-%d8%a7%d9%84%d9%86%d9%81%d8%b7%d9%8a%d8%a9>
- Al-Jazeera. 04/07/18. «Rouhani says US unaware about consequences of Iran oil ban». Lest 22/07/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/07/rouhani-unaware-consequences-iran-oil-ban-180704192611489.html>.
- Al-Jazeera. 04/07/18. «قاسم سليمان: جاهزون لنشل صادرات النفط بالمنطقة». Lest 08/07/18.
<http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/4/%d9%82%d8%a7%d8%b3%d9%85-%d8%b3%d9%84%d9%8a%d9%85%d8%a7%d9%86%d9%8a-%d8%ac%d8%a7%d9%87%d8%b2%d9%88%d9%86-%d9%84%d8%b4%d9%84-%d8%b5%d8%a7%d8%af%d8%b1%d8%a7%d8%aa-%d8%a7%d9%84%d9%86%d9%81%d8%b7-%d8%a8%d8%a7%d9%84%d9%85%d9%86%d8%b7%d9%82%d8%a9>
- Al-Jazeera. 06/07/18. «Iran tells EU to implement guarantees before US sanctions return». Lest 08/07/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/07/iran-tells-eu-implement-guarantees-sanctions-return-180706074712074.html>.
- Al-Jazeera. 12/07/18. «US calls on European allies to take harsh line against Iran». Lest 14/07/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/07/calls-european-allies-harsh-line-iran-180712170925332.html>.
- Al-Jazeera. 16/07/18. «Iran takes US to ICJ over re-imposed sanctions». Lest 17/07/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/07/iran-takes-icj-imposed-sanctions-180716160054610.html>.
- Al-Jazeera. 17/07/18. «واشنطن تضغط لإقناع أنقرة بالتخلي عن صواريخ أس 400». Lest 23/07/18.
<http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/17/-/واشنطن-لتركيا-اقبلي-باتريوت-بديلا-للصواريخ-الروسية>

- Al-Jazeera. 18/07/18. «Iran opens new centrifuge rotor factory: nuclear chief». Lest 18/07/18. <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2018/07/iran-opens-centrifuge-rotor-factory-nuclear-chief-180718090012190.html>.
- Al-Jazeera. 19/07/18. «هيلي: مجلس حقوق الإنسان فاسد سياسيا ومفلس أخلاقيا». Lest 23/07/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/19/هيلي-مجلس-حقوق-الإنسان-فاسد-سياسيا-ومفلس-أخلاقيا>.
- Al-Jazeera. 21/07/18. «خامنئي: لا نلف من المنطقة ما لم تصدر إيران». Lest 22/07/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/21/خامنئي-لا-لف-من-المنطقة-ما-لم-تصدر-إيران>.
- Al-Jazeera. 21/07/18. «رفض أميركي للربط بين غولن والقس المعتقل بتركيا». Lest 23/07/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/21/رفض-أميركي-للربط-بين-غولن-والقس-المعتقل-بتركيا>.
- Al-Jazeera. 21/07/18. «ماتيس يدعو الكونغرس للموافقة على بيع "أف 35" لتركيا». Lest 23/07/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/21/ماتيس-يدعو-الكونغرس-للموافقة-على-بيع-أف-35-لتركيا>.
- Al-Jazeera. 22/07/18. «روحاني محذرا ترامب: لا تعبث بذيل الأسد فتغضبه». Lest 23/07/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/22/روحاني-محذرا-ترامب-لا-تعبث-بذيل-الأسد-فتغضبه>.
- Al-Jazeera. 23/07/18. «ترامب لروحاني: ستواجه عواقب اختيرتها قلة عبر التاريخ». Lest 23/07/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/23/ترامب-لروحاني-ستواجه-عواقب-اختيرتها-قلة-عبر-التاريخ>.
- Al-Jazeera. 23/07/18. «طهران: 50 ألف جندي أميركي في مرمى نيراننا». Lest 25/07/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/23/طهران-50-ألف-جندي-أميركي-في-مرمي-نيراننا>.
- Al-Jazeera. 25/07/18. «بعد التصعيد ترامب يهدئ: مستعدون لاتفاق حقيقي مع إيران». Lest 25/07/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/25/بعد-التصعيد-ترامب-يهدي-مستعدون-لاتفاق-حقيقي-مع-إيران>.
- Al-Jazeera. 26/07/18. «Saudi Arabia suspends oil exports through Bab al-Mandeb». Lest 26/07/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/07/saudi-arabia-suspends-oil-exports-bab-el-mandeb-180725215417388.html>.
- Al-Jazeera. 26/07/18. «سليمانى للأميركيين بعد هجوم الناقل: نهاية أي حرب بيدنا». Lest 26/07/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/7/26/سليمانى-للأميركيين-بعد-هجوم-الناقل-نهاية-أي-حرب-بيدنا>.
- Al-Jazeera. 01/08/18. «الحرس الثوري: الإيرانيون لن يسمحوا بالتفاوض مع "الشيطان الأكبر»». Lest 04/08/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/8/1/الحرس-الثوري-الإيرانيون-لن-يسمحوا-بالتفاوض-مع-الشيطان-الأكبر>.
- Al-Jazeera. 01/08/18. «القس برانسون.. واشنطن تصعد وتفرض عقوبات على وزيرين تركيين». Lest 04/08/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/8/1/القس-برانسون-واشنطن-تصعد-وتفرض-عقوبات-على-وزيرين-تركين>.
- Al-Jazeera. 03/08/18. «واشنطن تحذر: إيران تستيق العقوبات بمناورات ضخمة». Lest 04/08/18. <http://www.aljazeera.net/news/international/2018/8/3/واشنطن-تحذر-إيران-تستيق-العقوبات-بمناورات-ضخمة>.
- Al-Jazeera. 11/08/18. «Erdogan: Alliance with US at risk, Turkey target of 'trade war'». Lest 12/08/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/08/erdogan-alliance-risk-turkey-target-trade-war-180811183650835.html>.
- Al-Jazeera. 20/08/18. «Iraq's Sairoon and Nasr coalitions in talks to form largest bloc». Lest 21/08/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/08/iraq-sairoon-nasr-coalitions-talks-form-largest-bloc-180820080334726.html>.

- Al-Jazeera. 20/06/18. «Qatar, Turkey central banks ink currency swap deal». Lest 21/06/18. <https://www.aljazeera.com/news/2018/08/qatar-turkey-central-banks-ink-currency-swap-deal-180820072749514.html>.
- Al-Khalij Al-Jadid. 18/01/18. «خطة تركية لنشر 60 ألف عسكري بـ4 قواعد خارجية بينها قطر». Lest 22/06/18. <http://thenewkhalij.news/%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%D8%A9%D8%AE%D8%B7%D8%A9-%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A9-%D9%84%D9%86%D8%B4%D8%B1-60-%D8%A3%D9%84%D9%81-%D8%B9%D8%B3%D9%83%D8%B1%D9%8A-%D8%A8%D9%804-%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%B9%D8%AF-%D8%AE%D8%A7%D8%B1%D8%AC%D9%8A%D8%A9-%D8%A8%D9%8A%D9%86%D9%87%D8%A7-%D9%82%D8%B7%D8%B1>.
- Al-Khalij Online. 03/14/18. «قطر توقع اتفاقية مع تركيا لإنشاء قاعدة عسكرية بحرية». Lest 22/06/18. <http://alkhaleejonline.net/articles/1520942340292411700/%D9%82%D8%B7%D8%B1-%D8%AA%D9%88%D9%82%D8%B9-%D8%A7%D8%AA%D9%81%D8%A7%D9%82%D9%8A%D8%A9-%D9%85%D8%B9-%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A7-%D9%84%D8%A5%D9%86%D8%B4%D8%A7%D8%A1-%D9%82%D8%A7%D8%B9%D8%AF%D8%A9-%D8%B9%D8%B3%D9%83%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D8%A8%D8%AD%D8%B1%D9%8A%D8%A9/>.
- Al-khshali, Hamdi; Ryan Browne. 2018. «Syrian army vows to eject US troops». *CNN*, 16/01/18. (Lest 13/03/18). <https://edition.cnn.com/2018/01/15/politics/syria-army-threat-us-troops/index.html>.
- Al-Monitor. 20/06/18. «Iranian activists' call for talks with US met with bipartisan fire and fury». Lest 27/06/18. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/06/iran-100-activists-letter-statement-dialogue-us-irgc-react.html>.
- Altunışık, Meliha Benli. 2013. «The Middle East in Turkey–USA Relations: Managing the Alliance». *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* 15, (2): 157-173.
- Arab Center for Research and Policy Studies. 2017. «فوضى الموقف الأميركي وتداعياته المحتملة على «الأزمة الخليجية». *Situation Assessment*, juni 2017.
- Arab Center for Research and Policy Studies. 2017. «President Trump's Evolving Approach to the US Position on the Gulf Crisis». *Situation Assessment*, september 2017.
- Arab Center for Research and Policy Studies. 2017. «أزمة العلاقات التركية الأميركية أسبابها وفاقها». *Situation Assessment*, oktober 2017.
- Arab Center for Research and Policy Studies. 2017. «إستراتيجية إدارة ترامب نحو إيران والتصعيد». *Situation Assessment*, oktober 2017.
- Arab Center for Research and Policy Studies. 2017. «استفتاء كردستان العراق: تداعياته ومستقبل الأزمة». *Situation Assessment*, november 2017.
- Arab Center for Research and Policy Studies. 2018. «أزمة العلاقات التركية - الإسرائيلية: أسبابها». *Situation Assessment*, mai 2018.
- Associated Press. 22/06/18. «The Latest: OPEC agrees to increase oil production». Lest 15/07/18. <https://www.apnews.com/f4daaa97f4724df2854c0732ed2d6e9c>.
- Asvall, Halldor. 2017. «Skal ha tatt over militærbase i Kirkuk». NRK, 16/10/17. (Lest 14/03/18). <https://www.nrk.no/urix/skal-ha-tatt-over-militaerbase-i-kirkuk-1.13734786>
- Bahgat, Gawdat. 2017. «US-Iran Relations under the Trump Administration». *Mediterranean Quarterly* 28, (3): 93-111.
- Barzegar, Kayhan. 2013. «Iran and the Arab Revolutions». I *In the wake of the arab spring; Conflict and cooperation in the Middle East*, redigert av Sverre Lodgaard. Oslo: Scandinavian Academic.

- Batrawy, Aya. 2018. «Turkey, Iran help wealthy Qatar thrive, 1 year into blockade». *Associated Press*, 05/06/18.
<https://www.apnews.com/d30a0730b0a94f49a8f4b3820ec699a3/Turkey,-Iran-help-wealthy-Qatar-thrive,-1-year-into-blockade>.
- Baynes, Chris. 2018. «US court allows 9/11 victims' lawsuits claiming Saudi Arabia helped plan terror attack». *The Independent*, 29/03/18. (Lest 24/08/18).
<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/saudi-arabia-9-11-victims-lawsuit-us-court-allowed-twin-towers-terror-attack-september-a8279236.html>.
- BBC. 23/10/17. «Iraq rebuffs Tillerson call to disband Iran-backed militias». Lest 15/03/18.
<http://www.bbc.com/news/world-asia-41721565>.
- BBC. 25/11/17. «US to stop arming anti-IS Syrian Kurdish YPG militia – Turkey». Lest 06/05/18. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-42118567>.
- BBC. 18/03/18. «تركيا تعلن السيطرة الكاملة على مركز مدينة عفرين شمالي سوريا». Lest 22/04/18.
<http://www.bbc.com/arabic/43447194>.
- BBC. 30/05/18. «اتفاق أمريكي تركي على انسحاب المسلحين الأكراد من منبج السورية». Lest 25/06/18.
<http://www.bbc.com/arabic/middleeast-44307216>.
- BBC. 19/06/18. «القوات المدعومة من التحالف "تقتحم" مطار الحديدة اليمني». Lest 26/07/18.
<http://www.bbc.com/arabic/middleeast-44535897>.
- BBC. 25/06/18. «Iran economic protests shut Tehran's Grand Bazaar». Lest 27/06/18.
<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-44602189>.
- Bin Javid, Osama. 2018. «Communist leader: Iraqis to decide who controls Iraq, nobody else». *Al-Jazeera*, 25/05/18. (Lest 21/06/18).
<https://www.aljazeera.com/news/2018/05/communist-leader-iraqis-decide-controls-iraq-180525181402905.html>.
- Browne, Ryan. 2018. «Deadly battle with Syrian regime forces complicates Trump's Syria strategy». *CNN*, 08/02/18. (Lest 13/03/18).
<https://edition.cnn.com/2018/02/08/politics/us-syria-battle-trump-strategy/index.html>.
- Bruland, Roger S. 2017. «Pentagon støvsugar Aust-Europa for våpen i kampen mot IS». *NRK*, 16/09/17. (Lest 13/03/18). <https://www.nrk.no/urix/pentagon-stovsugar-aust-europa-for-vapen-i-kampen-mot-is-1.13687315>.
- Butler, Daren; Tulay Karadeniz. 2018. «Turkey sends Qatar food and soldiers, discusses Gulf tensions with Saudi». *Reuters*, 22/06/17. (Lest 22/06/18).
<https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-turkey-saudi/turkey-sends-qatar-food-and-soldiers-discusses-gulf-tensions-with-saudi-idUSKBN19D0CX>.
- Cakmak, Cenap; Gökhan Güneysu. 2013. «Turkish–American Relations During Obama Era: Unfulfilled Expectations». *Turkish Studies* 14, (2): 193-211.
- Centingulec, Mehmet. 2018. «Turkish-Iranian trade revived amid growing cooperation in Syria». *Al-Monitor*, 02/03/18. (Lest 03/07/18). <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/03/turkey-iran-syria-trade-revived-amid-rapport.html>.
- Cleveland, William L.; Martin Bunton. 2013. *A History of the Modern Middle East*. Boulder; Colorado: Westview Press.
- Cole, Juan. 2017. «Saudi Arabia's Rivalry With Iran Is Further Destabilizing the Middle East». *The Nation*, 27/11/17. (Lest 24/06/18). <https://www.thenation.com/article/saudi-arabias-rivalry-with-iran-is-further-destabilizing-the-middle-east/>.
- Cravford, Jamie. 2017. «US and Turkey resume processing some visas after spat». *CNN*, 06/11/17. (Lest 23/04/18). <http://edition.cnn.com/2017/11/06/politics/us-visa-processing-turkey/index.html>.
- Crawford, Jamie. 2018. «Tillerson sees long-term US presence in Syria». *CNN*, 18/01/18. (Lest 13/03/18). <https://edition.cnn.com/2018/01/17/politics/syria-us-presence/index.html>.

- Creidi, Imad. 2017. «In demanding Hariri's return, Lebanese find rare unity». *Reuters*, 12/11/17. (Lest 24/06/18). <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-politics-mood/in-demanding-hariris-return-lebanese-find-rare-unity-idUSKBN1DC0PW>.
- Davis, Julie H. 2018. «Trump Drops Push for Immediate Withdrawal of Troops From Syria». *The New York Times*, 04/04/18. (Lest 28/06/18). <https://www.nytimes.com/2018/04/04/world/middleeast/trump-syria-troops.html>.
- Debka. 30/07/18. «Iran secretly explores Trump's terms for negotiating new nuclear deal». Lest 03/08/18. <https://www.debka.com/iran-secretly-explores-trumps-terms-for-negotiating-new-nuclear-deal/>.
- DiChristopher, Tom. 2018. «Iran is threatening to close the world's most important transit lane for crude oil». *CNBC*, 05/07/18. <https://www.cnbc.com/2018/07/05/iran-is-threatens-to-close-critical-transit-lane-for-crude-oil.html>.
- Dudley, Dominic. 2017. «How Qatar Is Being Pushed Into The Arms Of Iran By Saudi Arabia And Its Allies». *Forbes*, 27/11/17. <https://www.forbes.com/sites/dominicdudley/2017/11/27/qatar-pushed-into-arms-of-iran-by-saudi/#73c85e8e7c4f>.
- Dyck, Elisabeth. 2018. «Turkey Starts Construction of its First Nuclear Power Plant». *IAEA*, 05/04/18. Lest 19/06/18. <https://www.iaea.org/newscenter/news/turkey-starts-construction-of-its-first-nuclear-power-plant>.
- Erkuş, Sevil. 2017. «Erdoğan to meet Trump amid disagreements on YPG». *Hurriyet*, 16/05/17. (Lest 22/04/18). <http://www.hurriyetdailynews.com/erdogan-to-meet-trump-amid-disagreements-on-ypg-113125>.
- Faghihi, Rohollah. 2018A. «Tehran store owners protest as Iranian rial's value plummets». *Middle East Eye*, 26/06/18. (Lest 26/06/18). <http://www.middleeasteye.net/news/grand-bazaar-store-owners-protest-tehran-rials-value-plummets-523192007>.
- Faghihi, Rohollah. 2018B. «ANALYSIS: After US rebuff, Iran forced to hedge bets in the East». *Middle East Eye*, 26/06/18. (Lest 27/06/18). <http://www.middleeasteye.net/news/irans-pivot-east-comes-out-necessity-not-desire-714099603>.
- Fayazmanesh, Sasan. 2013. *Containing Iran: Obama's Policy of "Tough Diplomacy"*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Fisk, Robert. 2017. «This isn't the first time Saudi Arabia has threatened the stability of Lebanon». *The Independent*, 13/11/17. (Lest 24/06/18). <https://www.independent.co.uk/voices/lebanon-saad-hariri-saudi-arabia-crown-prince-mohamed-bin-salman-lebanese-government-a8052246.html>.
- Forozan, Hesam; Afshin Shahi. 2017. «The Military and the State in Iran: The Economic Rise of the Revolutionary Guards». *The Middle East Journal* 71, (1): 67-86.
- Gaouette, Nicole. 2018. «Saudi Arabia set to pursue nuclear weapons if Iran restarts program». *CNN*, 09/05/18. (Lest 13/07/18). <https://edition.cnn.com/2018/05/09/politics/saudi-arabia-nuclear-weapons/index.html>.
- Ghobari, Mohammed; Mohamed Mokhashef. 2018. «Arab states launch biggest assault of Yemen war with attack on main port». *Reuters*, 13/06/18. (Lest 20/06/18). <https://www.reuters.com/article/us-yemen-security/arab-states-launch-biggest-assault-of-yemen-war-with-attack-on-main-port-idUSKBN1J90BA>.
- Gumrukcu, Tuvan. 2017. «Turkey's Recep Tayyip Erdogan brands US indictment of bodyguards over Washington brawl 'a scandal'». *The Independent*, 01/09/17. (Lest 25/04/18). <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/recep-tayyip-erdogan-bodyguards-us-indictment-comments-scandal-washington-brawl-pkk-donald-trump-a7923516.html>.

- Gurcan, Metin. 2018. «Turkey takes on Kurds in evolving Qandil operation». *Al-Monitor*, 15/06/18. (Lest 25/06/18). <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/06/turkey-iraqi-kurdistan-sustain-qandil-operation.html>.
- Guzansky, Yoel. 2015. «The Saudi Nuclear Genie is Out». *The Washington Quarterly* 38, (1): 93-106.
- Halsør, Marte. 2018. «Trump trur samtaler med Iran er rett rundt hjørnet». *NRK*, 01/08/18. (Lest 04/08/18). <https://www.nrk.no/urix/trump-trur-samtaler-med-iran-er-rett-rundt-hjornet-1.14148247>.
- Hellestveit, Cecilie. 2017. *Syria: En stor krig i en liten verden*. Pax forlag: Oslo.
- Honningsøy, Kirsti H.; Anne Lindholm; Helge Carlsen; Kristine N. Larsen. 2015. «Den tyrkiske hæren skjøt ned russisk krigsfly». *NRK*, 24/11/15. (Lest 17/04/18). <https://www.nrk.no/urix/den-tyrkiske-haeren-skjot-ned-russisk-krigsfly-1.12669423>.
- Hurriyet. 23/12/17. «UAE embassy street in Turkish capital to be named after Ottoman pasha amid row». Lest 12/07/18. <http://www.hurriyetaidailynews.com/uae-embassy-street-name-in-turkish-capital-to-be-named-after-ottoman-pasha-amid-row-124633>.
- Hurriyet. 09/05/18. «US will lose from decision to withdraw from Iran nuclear deal: Erdoğan». Lest 03/07/18. <http://www.hurriyetaidailynews.com/us-will-lose-from-decision-to-withdraw-from-iran-nuclear-deal-erdogan-131535>.
- Hurriyet. 22/05/18. «Erdoğan voices support for Iran nuclear deal». Lest 30/06/18. <http://www.hurriyetaidailynews.com/erdogan-voices-support-for-iran-nuclear-deal-132166>.
- Hurst, Steven. 2012. «Obama and Iran». *International Politics* 49, (5): 545-567.
- Idiz, Semih. 2018A. «Will Turkey close the Incirlik base to the US?». *Hurriyet*, 13/02/18. (Lest 03/07/18). <http://www.hurriyetaidailynews.com/opinion/semih-idiz/will-turkey-close-the-incirlik-base-to-the-us-127209>.
- Idiz, Semih. 2018B. «Iran denies supporting Qandil operation, fueling Turkish resentment». *Al-Monitor*, 19/06/18. (Lest 25/06/18). <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/06/turkey-iran-qandil-operation-fuels-resentment.html>.
- IMF. 2018. «Islamic Republic of Iran». <http://www.imf.org/en/Countries/IRN>.
- IMF. 27/02/17. «IMF Executive Board Concludes 2016 Article IV Consultation with the Islamic Republic of Iran». <http://www.imf.org/en/News/Articles/2017/02/27/PR1765-IMF-Executive-Board-Concludes-2016-Article-IV-Consultation-with-the-Islamic-Republic-of-Iran>.
- Interfax. 13/02/18. «Ninth round of Astana-hosted Syria talks to take place after Syria truce guarantor countries' FMs in Astana - Kazakh Foreign Ministry (Part 2)». Lest 03/07/18. <http://www.interfax.com/newsinf.asp?pg=5&id=810002>.
- Kalajdzic, Pedja; Even Nielsen. 2018. «Trump: USA ut av Syria veldig snart». *NRK*, 30/03/18. (Lest 05/04/18). https://www.nrk.no/urix/trump_-usa-ut-av-syria-veldig-snart-1.13985614.
- Kalin; Stephen, Jonathan Landay. 2017. «Go home, Tillerson tells Iranian-backed militias in Iraq». *Reuters*, 22/10/17. (Lest 15/03/18). <https://www.reuters.com/article/us-usa-gulf-tillerson-iraq/go-home-tillerson-tells-iranian-backed-militias-in-iraq-idUSKBN1CR0JR>.
- Kalin, Stephen; Sarah Dadouch. 2018. «Gulf Arab allies hail triumph after U.S. quits Iran deal». *Reuters*, 09/05/18. (Lest 08/07/18). <https://www.reuters.com/article/us-iran-nuclear-gulf-reaction/gulf-arab-allies-tout-triumph-over-iran-after-u-s-quits-iran-deal-idUSKBN1I93CU>.
- Knezevic, Milana. 2017. «Trump ut mot Qatar – Pentagon takker landet for støtten». *NRK*, 06/06/17. (Lest 06/06/18). https://www.nrk.no/urix/trump-ut-mot-qatar-_pentagon-takker-landet-for-stotten-1.13548054.

- Kolberg, Marit. 2016. «USA-valget sett fra resten av verden». *NRK*, 08/11/16. (Lest 20/01/18). <https://www.nrk.no/urix/usa-valget-sett-fra-resten-av-verden-1.13215235>.
- Kruse, Jan E. 2017. «Sikkerhetsrådet: – Avlys kurdernes avstemning om uavhengighet» *NRK*, 22/09/17. (Lest 15/03/18). https://www.nrk.no/urix/fns-sikkerhetsrad_-kurderne-bor-avlyse-folkeavstemning-1.13700991.
- Kruse, Jan E.; Sidsel Wold. 2017. «Kurdere i Irak stemmer over uavhengighet, Tyrkia og Iran protesterer». *NRK*, 25/09/17. (Lest 14/03/18). <https://www.nrk.no/urix/kurdere-i-irak-stemmer-over-uavhengighet-1.13704502>.
- Kube, Courtney; Robert Windrem; William M. Arkin. «U.S. airstrikes in Yemen have increased sixfold under Trump». *NBC News*, 02/02/18. (Lest 07/06/18). <https://www.nbcnews.com/news/mideast/u-s-airstrikes-yemen-have-increased-sixfold-under-trump-n843886>.
- Landau, Emily B. 2017. «Obama's Legacy, A Nuclear Iran?». *Middle East Quarterly* 24, (2).
- Letsch, Constanze. 2014. «Turkey issues arrest warrant for Erdoğan rival Fethullah Gülen». *The Guardian*, 19/12/14. (Lest 18/04/18). <https://www.theguardian.com/world/2014/dec/19/turkey-fethullah-gulen-arrest-warrant-erdogan-us>.
- Liveuamap. 31/12/16. «Map of Syrian Civil War». Lest 18/06/18. <https://syria.liveuamap.com/en/time/31.12.2016>.
- Liveuamap. 01/05/17. «Interactive map of Yemen». Lest 20/06/18. <https://yemen.liveuamap.com/en/time/01.05.2017>.
- Liveuamap. 20/06/18. «Map of Syrian Civil War». Lest 20/06/18. <https://syria.liveuamap.com/en/time/20.06.2018>.
- Liveuamap. 20/06/18. «Interactive map of Yemen». Lest 20/06/18. <https://yemen.liveuamap.com/en/time/20.06.2018>.
- Mabon, Simon. 2013. *Saudi Arabia and Iran; Soft Power Rivalry in the Middle East*. London: I. B. Tauris.
- Mahapatra, Chintamani. 2016. «US–Iran Nuclear Deal: Cohorts and Challenger». *Contemporary Review of the Middle East* 3, (1): 36–46.
- Merica, Dan. 2018. «Intercept: Saudi crown prince bragged about Kushner relationship». *CNN*, 22/03/18. Lest 11/07/18. <https://edition.cnn.com/2018/03/22/politics/jared-kushner-mohammed-bin-salman/index.html>.
- Middle East Eye. 11/11/17. «US says Lebanon should not be used as proxy amid Saudi escalation». Lest 10/06/18. <http://www.middleeasteye.net/news/washington-warns-against-using-lebanon-proxy-regional-conflict-hariri-112314788>.
- Middle East Eye. 14/11/17. «EU calls for Hariri's return to Lebanon». <http://www.middleeasteye.net/news/eu-calls-saad-hariri-return-lebanon-2052744901>.
- Middle East Monitor. 19/12/17. «The Saudi-UAE media attack on Erdoğan». Lest 12/07/18. <https://www.middleeastmonitor.com/20171219-the-saudi-uae-media-attack-on-erdogan/>.
- Minasian, Sergey. 2002. «The Contemporary Status of Iran's Nuclear Missile Programme and Russo-Iranian Relations». *Iran & the Caucasus* 6, (1): 249-260.
- Molde, Eivind. «Feirar kurdisk avstemning - men frykt for uro». *NRK*, 25/09/17. (Lest 14/03/18). <https://www.nrk.no/urix/feirar-kurdisk-avstemning---men-frykt-for-uro-1.13705591>.
- Nakhoul, Samia; Laila Bassam; Tom Perry. 2017. «Exclusive: How Saudi Arabia turned on Lebanon's Hariri». *Reuters*, 11/11/17. (Lest 24/06/18). <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-politics-hariri-exclusive/exclusive-how-saudi-arabia-turned-on-lebanons-hariri-idUSKBN1DB0QL>.

- NRK. 09/08/16. «Klart for forsonende møte». Lest 17/04/18. <https://www.nrk.no/urix/klart-for-forsonende-mote-mellom-erdogan-og-putin-1.13079234>.
- NRK. 30/03/17. «USA dropper målet om å avsette Syrias president». Lest 13/03/18. <https://www.nrk.no/urix/usa-dropper-malet-om-a-avsette-syrias-president-1.13453445>.
- NRK. 07/04/17. «USA har bombet syrisk luftbase». Lest 13/03/18. <https://www.nrk.no/urix/usa-har-bombet-syrisk-luftbase-1.13464992>.
- NRK. 18/04/17. «Trump gratulerer Erdogan med valgseier». Lest 25/04/18. <https://www.nrk.no/urix/trump-gratulerer-erdogan-med-valgseier-1.13477362>.
- NRK. 30/04/17. «Kurdisk milits med USA-flagg provoserer Erdogan». Lest 22/04/18. <https://www.nrk.no/urix/kurdisk-milits-med-usa-flagg-provoserer-erdogan-1.13496116>.
- NRK. 14/10/17. «USA prøver å roe ned situasjonen i Kirkuk». Lest 14/03/18. <https://www.nrk.no/urix/usa-prover-a-roe-ned-situasjonen-i-kirkuk-1.13732999>.
- NRK. 17/10/17. «Kurdisk plan om uavhengighet går i vasken». Lest 14/03/18. <https://www.nrk.no/norge/kurdisk-plan-om-uavhengighet-gar-i-vasken-1.13737618>.
- NRK. 19/01/18. «Tyrkia har innledet angrep på Nord-Syria». Lest 22/04/18. <https://www.nrk.no/urix/tyrkia-har-innledet-angrep-pa-nord-syria-1.13875410>.
- NRK. 20/03/18. «Trump skrøt av USAs våpensalg til Saudi-Arabia». Lest 05/06/18. <https://www.nrk.no/urix/trump-skrot-av-usas-vapensalg-til-saudi-arabia-1.13971992>.
- Nybø, Katrine. 2017. «CIA-sjefen til Tyrkia for å diskutere utlevering av Fethullah Gülen». *NRK*, 09/02/17. (Lest 24/04/18). <https://www.nrk.no/urix/cia-sjefen-til-tyrkia-for-a-diskutere-utlevering-av-fethullah-gulen-1.13368533>.
- Oğuzlu, Tarik. 2010. «The Changing Dynamics of Turkey–Israel Relations: A Structural Realist Account». *Mediterranean Politics* 15, (2): 273-288.
- Oktav, Özden Z. 2018. «Quo Vadis Turkey-GCC States Relations? A Turkish Perspective». *Insight Turkey* 20, (2): 107-124.
- Olsson, Svein V. 2016. «Vil dele inn Syria i selvstyrte soner». *NRK*, 29/12/16. (Lest 17/04/18). <https://www.nrk.no/urix/vil-dele-inn-syria-i-selvstyrte-soner-1.13295466>.
- Olsson, Svein V.; Kari S. Nilsen. 2017. «– Trump-besøk kan ha utløst diplomatisk krise». *NRK*, 05/06/17. (Lest 06/06/18). https://www.nrk.no/urix/_-trump-besok-kan-ha-utlost-diplomatisk-krise-1.13545968.
- Parsi, Rouzbeh. 2017. «EU-Iran Relations Building Bridges in Stormy Waters». I *Post-Vote Iran Giving Engagement a Chance*, redigert av Paolo Magri og Annalisa Perteghella, 103-120. Milano: Ledizioni LediPublishing.
- Partrick, Neil. 2016A. «Saudi Arabia and the USA». I *Saudi Arabian Foreign Policy; Conflict and Cooperation*, redigert av Neil Partrick, 358-373. London: I. B. Tauris.
- Partrick, Neil. 2016B. «Saudi Arabia and Iraq». I *Saudi Arabian Foreign Policy; Conflict and Cooperation*, redigert av Neil Partrick, 131-149. London: I. B. Tauris.
- Partrick, Neil. 2016C. «Saudi Arabias Relations with Syria and Lebanon». I *Saudi Arabian Foreign Policy; Conflict and Cooperation*, redigert av Neil Partrick, 208-227. London: I. B. Tauris.
- Partrick, Neil. 2016D. «Saudi Arabia and Yemen». I *Saudi Arabian Foreign Policy; Conflict and Cooperation*, redigert av Neil Partrick, 242-260. London: I. B. Tauris.
- Partrick, Neil. 2016E. «Saudi Arabia and Turkey». I *Saudi Arabian Foreign Policy; Conflict and Cooperation*, redigert av Neil Partrick, 228-241. London: I. B. Tauris.
- Quilliam, Neil. 2016. «Saudi Arabia and the Politics of Oil». I *Saudi Arabian Foreign Policy; Conflict and Cooperation*, redigert av Neil Partrick, 30-54. London: I. B. Tauris.
- Reuters. 23/08/17. «Qatar says its ambassador to return to Iran: foreign ministry». Lest 23/06/18. <https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-iran/qatar-says-its-ambassador-to-return-to-iran-foreign-ministry-idUSKCN1B32J6>.

- Reuters. 07/03/18. «Saudi prince says Turkey part of 'triangle of evil': Egyptian media». Lest 12/07/18. <https://www.reuters.com/article/us-saudi-turkey/saudi-prince-says-turkey-part-of-triangle-of-evil-egyptian-media-idUSKCN1GJ1WW>.
- Reuters. 04/04/18. «Iranian president says Afrin must be handed over to Syrian army». Lest 06/07/18. <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-turkey-rouhani/iranian-president-says-afrin-must-be-handed-over-to-syrian-army-idUSKCN1HB1N6>.
- Reuters. 13/06/18. «Russia, Iran, Turkey to meet on Syrian constitutional committee: U.N.». Lest 20/06/18. <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-un/russia-iran-turkey-to-meet-on-syrian-constitutional-committee-un-idUSKBN1J91OC>.
- Reuters. 19/06/18. «Iran says Europe's proposals not enough to save nuclear deal: IRNA». Lest 26/06/18. <https://www.reuters.com/article/us-nuclear-iran-salehi/iran-says-europes-proposals-not-enough-to-save-nuclear-deal-irna-idUSKBN1JF34X>.
- Reuters. 21/06/18. «China says will maintain normal relations with Iran». Lest 26/06/18. <https://www.reuters.com/article/us-nuclear-iran-china/china-says-will-maintain-normal-relations-with-iran-idUSKBN1JH069>.
- Reuters. 22/06/18. «Lebanon's Hariri signals new government near». Lest 24/06/18. <https://www.reuters.com/article/us-lebanon-politics-hariri/lebanons-hariri-signals-new-government-near-idUSKBN1JI24H>.
- Reuters. 22/06/18. «Iraq says U.S. sanctions on Tehran won't affect crude swap deal with Iran». Lest 28/06/18. <https://www.reuters.com/article/us-oil-opeq-iraq-iran/iraq-says-u-s-sanctions-on-tehran-wont-affect-crude-swap-deal-with-iran-idUSKBN1JI11T>.
- Reuters. 26/06/18. «Rouhani says Iran will not yield to pressure from Trump». Lest 26/06/18. <https://www.reuters.com/article/us-nuclear-iran-rouhani/rouhani-says-iran-will-not-yield-to-pressure-from-trump-idUSKBN1JM0IK>.
- Rieger, René. 2016. «Saudi Arabias Relations with Israel and Palestine». I *Saudi Arabian Foreign Policy; Conflict and Cooperation*, redigert av Neil Partrick, 150-164. London: I. B. Tauris.
- Rocca, Noemi M. 2017. «Iran's geopolitics in Eurasia after the nuclear deal». *Cambridge Journal of Eurasian Studies*, 2017 1, (1).
- Saltzman, Ilai Z. 2015. «Honor as Foreign Policy: The Case of Israel, Turkey, and the Mavi Marmara1». *International Studies Review* 17: 249-273.
- Sampathkumar, Mythili. 2017. «Donald Trump calls on Saudi Arabia to end Yemen blockade immediately». *The Independent*, 06/12/17. (Lest 07/06/18). <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-yemen-blockade-lift-saudi-arabia-us-president-call-on-a8095976.html>.
- Sayarı, Sabri. 2013. «New Directions in Turkey–USA Relations». *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* 15, (2): 129-142.
- Senel, Emrah; Inger M. Kolstadbråten. 2016. «Russland og Tyrkia er venner på tross av ambassadørdrapet». *NRK*, 20/12/16. (Lest 17/04/18). <https://www.nrk.no/urix/russland-og-tyrkia-er-venner-pa-tross-av-ambassadordrapet-1.13284703>.
- Sharafedin, Bozorgmehr. 2018. «Iran says no plans to increase missile range, rejects talks with Trump». *Reuters*, 19/06/18. (Lest 26/06/18). <https://www.reuters.com/article/us-iran-missiles-range/iran-says-no-plans-to-increase-missile-range-rejects-talks-with-trump-idUSKBN1JF0RN>.
- Sharma, Suraj. 2017. «Qatar crisis: UAE accused of bankrolling Turkey coup». *Middle East Eye*, 13/06/17. (Lest 12/07/18). <http://www.middleeasteye.net/news/turkey-hints-uae-financing-coup-bid-erdogan-calls-saudi-king-resolve-qatar-crisis-145667128>.

- Simmons, Andrew. 2018. «US withholds another \$45m for Palestinian food aid». *Aljazeera*, 20/01/18. (Lest 20/01/18). <http://www.aljazeera.com/news/2018/01/withholds-45m-palestinian-food-aid-180120094000470.html>.
- Solberg, Kristin. 2016. «Tyrkia vender seg fra vest mot øst». *NRK*, 09/08/16. (Lest 17/04/18). <https://www.nrk.no/urix/tyrkia-vender-seg-fra-vest-mot-ost-1.13079746>.
- Solmaz, Mehmet. 2017. «Why Saudi Arabia and the UAE are targeting Turkey». *Middle East Eye*, 27/12/17. (Lest 12/07/18). <http://www.middleeasteye.net/columns/why-uae-hostile-turkey-1184696487>.
- Sputnik News. 02/07/18. «S Korean Government Reaffirms Importance of Winning Saudi Nuclear Project Bid». Lest 13/07/18. <https://sputniknews.com/middleeast/201807021065953697-south-korea-saudi-arabia-nuclear/>.
- Tandstad, Bent. 2017. «– Våpenavtale skal stanse trusselen frå Iran». *NRK*, 20/05/17. (Lest 15/03/18). https://www.nrk.no/urix/_-vapenavtale-skal-stanse-trusselen-fra-iran-1.13525248.
- Tarock, Adam. 2016 «The Iran nuclear deal: winning a little, losing a lot». *Third World Quarterly* 37, (8): 1408-1424.
- The American Journal of International Law. «Congress Overrides Obama's Veto to Pass Justice Against Sponsors of Terrorism Act». 111, (1): 156-162.
- The Guardian. 15/04/14. «Saudi Arabia replaces intelligence chief». Lest 16/06/18. <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/15/saudi-arabia-replaces-intelligence-chief>.
- The New York Times. 28/06/18. «Threats From US Put New Pressure on Iranian Oil Importers». Lest 08/07/18. <https://www.nytimes.com/aponline/2018/06/28/us/ap-us-united-states-iran-oil.html>.
- The Observatory of Economic Complexity. 2018. «Lebanon». Lest 24/06/18. <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/lbn/>.
- Thorpe, Samuel. 2018. «Conservative clerics: Rouhani must apologize for Iran nuclear deal». *Jerusalem Post*, 13/05/18. (Lest 27/06/18). <https://www.jpost.com/Middle-East/Iran-News/Conservative-clerics-Rouhani-must-apologize-for-Iran-nuclear-deal-556286>.
- Uras, Umut. 2017. «What prompted the US-Turkey visa dispute?». *Aljazeera*, 09/10/17. (Lest 20/01/18). <http://www.aljazeera.com/news/2017/10/motivated-turkey-visa-dispute-171009123602253.html>.
- Uras, Umut. 2018A. «Russia 'moving' military observers in Syria's Afrin». *Al-Jazeera*, 19/01/18. (Lest 22/04/18). <http://www.aljazeera.com/news/2018/01/russia-moving-military-observers-syria-afrin-180119080808957.html>.
- Uras, Umut. 2018B. «Putin, Erdogan and Rouhani to discuss Syrian crisis in Ankara». *Al-Jazeera*, 04/04/18. (Lest 22/04/18). <https://www.aljazeera.com/news/2018/04/putin-erdogan-rouhani-discuss-syrian-crisis-ankara-180403115527779.html>.
- Verdensbanken. 11/10/17. «Iran's Economic Outlook - October 2017». <http://www.worldbank.org/en/country/iran/publication/iran-economic-outlook-october-2017>.
- Veum, Eirik. 2018. «USA øker støtten til omstridt krigføring». *NRK*, 11/03/18. (Lest 07/06/18). <https://www.nrk.no/urix/usa-okker-stotten-til-omstridt-krigforing-1.13955621>.
- Wall Street Journal, Eastern edition. 29/12/17. «Trump and Syria After Islamic State». Lest 13/03/18. <https://www.wsj.com/articles/trump-and-syria-after-islamic-state-1514500724>.
- Wall Street Journal, Eastern edition. 25/01/18. «Testing Trump in Syria». Lest 13/03/18. <https://www.wsj.com/articles/testing-trump-in-syria-1516838249>.

- Wastnidge, Edward. 2017. «Iran and Syria: An Enduring Axis». *Middle East Policy*, 24, (2): 148-159.
- Wintour, Patrick; Daniel Boffay. 2018. «EU sets course for US clash with law blocking Iran sanctions». *The Guardian*, 17/05/18. (Lest 26/06/18). <https://www.theguardian.com/world/2018/may/17/maersk-tankers-pull-out-of-iran-in-blow-to-nuclear-deal>.
- Wold, Sidsel. 2017. «Derfor krangler Nato-landene Tyrkia og USA». *NRK*, 11/10/17. (Lest 17/04/18). https://www.nrk.no/urix/erdogan-ber-usa-sende-ambassadoren-ut-av-tyrkia.-hva-har-gatt-galt_-1.13728881.
- Wold, Sidsel. 2018A. «← Nato trenger ikke bekymre seg for våre russiske raketter». *NRK*, 16/04/18. (Lest 24/04/18). <https://www.nrk.no/urix/tyrkia-forsvarer-seg-med-russiske-raketter-1.14008623>.
- Wold, Sidsel. 2018B. «Nato-landet Tyrkia vil heller samarbeide med Russland». *NRK*, 04/04/18. (Lest 24/04/18). <https://www.nrk.no/urix/tyrkia-og-russland-sammen-mot-vesten-1.13991551>.
- Wroughton, Lesley; Stephen Kalin. 2018. «Saudi king said will boost oil output if needed: White House». *Reuters*, 20/06/18. (Lest 15/07/18). <https://www.reuters.com/article/us-usa-saudi-trump-oil/saudi-king-said-will-boost-oil-output-if-needed-white-house-idUSKBN1JQ0ES>.
- Zondag, Martin H. W. 2017. «Trump i hardt vær: Mottas med entusiasme i Saudi-Arabia». *NRK*, 20/05/17. (Lest 05/06/18). https://www.nrk.no/urix/trump-i-hardt-vaer_-mottas-med-entusiasme-i-saudi-arabia-1.13524851.